

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ - ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΕΙΑ & ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Οι Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις, που εδρεύουν
στην Αττική: η δράση και ο ρόλος τους στον
τομέα της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας**

**Διβόλη Χριστίνα
Πολιτικός Επιστήμονας**

-
- Επιβλέποντες:**
1. **Α. Φιλαλήθης**, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τομέα Κοινωνικής Ιατρικής, Τμήμα Ιατρικής, Παν. Κρήτης.
 2. **Κ. Δικαίος**, Λέκτορας Πολιτικής Υγείας, Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Ηράκλειο, Ιούνιος 2008

Στους γονείς μου με όλη μου την αγάπη

Ιούνιος 2008

© 2008
Διβόλη Χριστίνα
ALL RIGHTS RESERVED

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΑΙΔΕΙΑ ΜΠΡΟΣΤΑ
2^ο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της παρούσας μελέτης αισθάνομαι την ανάγκη και την υποχρέωση να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου, στους ανθρώπους χωρίς τη βοήθεια των οποίων θα ήταν αδύνατο να καταφέρω το στόχο μου.

Αρχικά, τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Κ. Δικαίο, ο οποίος με την πολύτιμη καθοδήγησή του με βοήθησε στην ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας.

Τον Διευθυντή σπουδών του τμήματος κ. Α.Φιλαλήθη, για την αμέριστη συμπαράστασή και ενθάρρυνσή του, στην εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας.

Τον καθηγητή κ. Μ. Κλεισαρχάκη, για την πολύτιμη βοήθειά του στη στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας.

Επίσης, όλους τους καθηγητές-μέλη της συντονιστικής επιτροπής του συγκεκριμένου Μεταπτυχιακού Προγράμματος για την καλή συνεργασία.

Τη γραμματέα του Μεταπτυχιακού κ. Κ. Τασσέλη, για την υποστήριξή της, όπου ήταν δυνατόν.

Δεν θα μπορούσα βέβαια να παραλείψω να ευχαριστήσω όλες τις Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις, που διέθεσαν το χρόνο τους, συμμετέχοντας στην έρευνα με τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.

Τέλος, τους γονείς μου για την ηθική τους συμπαράσταση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α'-ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Περίληψη.....	σελ.1
---------------	-------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

1. Το εθελοντικό κίνημα στην Ελλάδα

1.α. Ιστορική αναδρομή εθελοντισμού.....	σελ.8
1.β. Η πολυδιάστατη έννοια του εθελοντισμού.....	σελ.9

2. Από το Κράτος Πρόνοιας στην Κοινωνία Πολιτών

2.α. Εννοιολογικές προσεγγίσεις Κράτους Πρόνοιας.....	σελ.13
2.β. Κλασσικές και σύγχρονες αντιλήψεις για την Κοινωνία των Πολιτών	σελ.15
2.γ. Ορισμός Κοινωνίας Πολιτών.....	σελ.19
2.δ. Η εμφάνιση του «Τρίτου Τομέα».....	σελ.20

3. Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις

3.α. Η πολυσημία των ΜΚΟ.....	σελ.22
3.β. Ο ρόλος των ΜΚΟ- Διεθνής διάσταση.....	σελ.25
3.γ. Ο ρόλος των ΜΚΟ από οικονομική-πολιτική σκοπιά.....	σελ.28
3.δ. Θεωρητική προσέγγιση του φαινομένου.....	σελ.29
3.δ.ι Παραδοσιακές προσεγγίσεις.....	σελ.30

3.δ.ii. Μαρξιστική- νεομαρξιστική προσέγγιση.....	σελ.30
3.δ.iii. Αναθεωρητικές προσεγγίσεις.....	σελ.31
3.ε. Λόγοι που ευνόησαν την παρουσία των ΜΚΟ διεθνώς.....	σελ.33
3.ζ. Αιτίες ανάπτυξης στη Νεοελληνική Κοινωνία.....	σελ.35
4. Ταυτότητα ΜΚΟ	
4.α. Χαρακτηριστικά ΜΚΟ.....	σελ.36
4.β. Οργάνωση και λειτουργία.....	σελ.37
4.γ. Νομικό πλαίσιο/ Συνταγματική κατοχύρωση ΜΚΟ.....	σελ.42
4.δ. Ενέργειες ΜΚΟ.....	σελ.44
4.ε. Λειτουργικά προβλήματα.....	σελ.46
5. Ο κοινωνικός χαρακτήρας του εθελοντισμού	
5.α. Ο τομέας της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας.....	σελ.48
5.β. Κοινωνικές οργανώσεις.....	σελ.51
5.γ. Τμήμα εθελοντισμού και πιστοποίησης φορέων.....	σελ.53

ΜΕΡΟΣ Β'-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

6. Μεθοδολογία της έρευνας	
6.α. Εισαγωγή.....	σελ.57

6.β. Σκοπός και στόχοι της έρευνας.....	σελ.58
6.γ. Είδος της έρευνας-Σχεδιασμός.....	σελ.59
6.γ.α. Πληθυσμός της μελέτης- Δειγματοληπτικό πλαίσιο.....	σελ.59
6.δ. Συλλογή στοιχείων- Μεθοδολογικό εργαλείο.....	σελ.61
6.ε. Στατιστική ανάλυση.....	σελ.64
7. Αποτελέσματα	
7.α. Ανάλυση αποτελεσμάτων.....	σελ.64
8. Συζήτηση/ Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	σελ.70
9.Συμπεράσματα/Επίλογος.....	σελ .75
10.Βιβλιογραφία.....	σελ.78
11.Παράρτημα I.....	σελ.83
11.α. Πίνακας ΜΚΟ	
11.β. Ερωτηματολόγιο	
12.Παράρτημα II.....	σελ.84
12.α. Πίνακες αποτελεσμάτων	
12.β. Γραφήματα	
12.γ. Συνοδευτική Επιστολή	

Περίληψη Μεταπτυχιακής Εργασίας

Τίτλος εργασίας: «Οι Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις, που εδρεύουν στη Αττική

η δράση και ο ρόλος τους στον τομέα της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας»

Της: Διβόλη Χριστίνας, Πολιτικού Επιστήμονα, Πανεπιστημίου Κρήτης

Υπό τη επίβλεψη των:

1.Α. Φιλαλήθης, Αναπληρωτής Καθηγητής Κοινωνικής

Ιατρικής, Δ/ντης Σπουδών ΠΜΣ ΔΥ/ΔΥΥ

2. Κ. Δικαίος, Λέκτορας Πολιτικής Υγείας, Τμήμα

Κοινωνικής Διοίκησης, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Ημερομηνία: Ιούνιος 2008

Εισαγωγή: Τα τελευταία χρόνια, το εθελοντικό κίνημα εξαπλώνεται και αποκτά όλο και περισσότερους ενεργούς πολίτες. Η εθελοντική προσφορά οργανισμών και υπηρεσιών εκτείνεται σε πολλά και διαφορετικά πεδία όπως: προστασία περιβάλλοντος,

παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, ανθρωπιστικής βοήθειας, προαγωγή συμφερόντων ασθενέστερων κλπ. με στόχο την κοινωνική ανάπτυξη. Εξαιτίας, λοιπόν, της ραγδαίας αύξησης του «Τρίτου Τομέα», το επιστημονικό ενδιαφέρον στρέφεται στους λόγους που συντέλεσαν ώστε οι Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις να αποτελούν πλέον αναπόσπαστο τμήμα της Εθνικής, αλλά και Παγκόσμιας Κοινωνίας Πολιτών. Γι' αυτό το λόγο, η παρούσα εργασία θα εξετάσει το φαινόμενο του εθελοντισμού υπό το πρίσμα των οργανώσεων κοινωνικού χαρακτήρα.

Στόχος: Κύριος σκοπός της μελέτης ήταν η ανάδειξη της ποικιλομορφίας των εθελοντικών δράσεων στον τομέα της κοινωνικής φροντίδας, καθώς και η καταγραφή των οργανώσεων και ομάδων που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα. Οι επιμέρους στόχοι ήταν: 1. μέσω των ήδη υπάρχουσών ερευνών και του Εθνικού Μητρώου Φορέων Κοινωνικής Φροντίδας, να δημιουργηθεί μια πιλοτική βάση δεδομένων η οποία να περιλαμβάνει τις ΜΚΟ, που βρίσκονται στην Αττική και σχετίζονται με την υγεία και την πρόνοια, 2. να συγκεντρωθούν στοιχεία σχετικά με τις δράσεις, το δυναμικό τα οικονομικά αυτών των οργανώσεων, μέσω της συμπλήρωσης ερωτηματολογίου, και 3. με βάση τα ευρήματα να γίνει μια πρώτη εκτίμηση του βαθμού ευαισθητοποίησης τους σε θέματα υγείας-πρόνοιας.

Μέθοδος: Ο πληθυσμός της μελέτης αφορά τις Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις που είναι εγγεγραμμένες στο Εθνικό και Νομαρχιακό Μητρώο Φορέων Κοινωνικής Φροντίδας. Το δείγμα της έρευνας

αποτέλεσαν 80 οργανώσεις, που βρίσκονται στο νομό Αττικής και δραστηριοποιούνται στον τομέα της υγείας και κοινωνικής φροντίδας. Για τη συλλογή των δεδομένων, επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο με προκωδικοποιημένες ερωτήσεις και η μέθοδος επαφής με το δείγμα ήταν είτε η αποστολή του μέσω φαξ, είτε μέσω τηλεφωνικής συνέντευξης.

Αποτελέσματα: Τα αποτελέσματα προέκυψαν από το 60% περίπου του δείγματός μας και εμφανίζονται με τη μορφή ποσοστών, παρατηρώντας τη μέγιστη και την ελάχιστη τιμή. Τα κυριότερα ευρήματα αφορούν: την ομάδα-στόχο που απευθύνονται οι ΜΚΟ(παιδιά, 16.3%), την ανάδειξη της ποικιλομορφίας των δράσεών τους, με κυριότερη την παροχή ψυχολογικής υποστήριξης(12.8%), τις πηγές των πόρων τους(ατομικές δωρεές, 24.6%). Επιπλέον, σαν κύρια δυσκολία αναδείχθηκε η έλλειψη οικονομικών πόρων(29.9%) και η εξεύρεση εθελοντών(11.2%).

Συμπεράσματα: Θα μπορούσαμε να πούμε με ασφάλεια, ότι η έρευνα ανέδειξε την ποικιλομορφία των εθελοντικών δράσεων στον τομέα της κοινωνικής φροντίδας. Με βάση τους στόχους της μελέτης, έγινε μια λεπτομερής καταγραφή των ΜΚΟ που εδρεύουν στην Αθήνα και συγκεντρώθηκαν στοιχεία όπως: οι δράσεις τους, οι πόροι τους, τα μέλη τους, οι τομείς που αντιμετωπίζουν δυσκολίες κλπ. Η συλλογή των στοιχείων αυτών, έγινε μέσω της τηλεφωνικής επαφής. Ωστόσο, η μέθοδος αυτή απέδωσε χαμηλά ποσοστά συμμετοχής, περίπου το 60% του δείγματος δέχτηκε να συμμετέχει στην έρευνα, το

30% δεν βρέθηκε, ενώ το 10% αρνήθηκε τη συμμετοχή. Η ανάλυση των δεδομένων, κατέδειξε το σημαντικό βαθμό ευαισθητοποίησης των ΜΚΟ στον τομέα της υγείας και κοινωνικής φροντίδας, σε αντίθεση με το μικρό βαθμό συμμετοχής της πολιτείας σε όλα τα επίπεδα.

Λέξεις κλειδιά: Εθελοντισμός, Κοινωνικές Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις, ερωτηματολόγιο, δράσεις και ρόλοι στον τομέα της υγείας.

Abstract

Title: «The Non-Governmental Organizations, located in Athens:
their action and role in social care and health sector»

By: Divoli Christina, Political Scientist, University of Crete

Supervisors:

1. A.Philalithis, Associate Professor of Social Medicine,
Director of the MPH/HCM Programme
2. C.Dikeos, Lecturer of Health Policy, Department of Social
Administration, University of Thrace

Date: June 2008

Background: In recent years, the voluntary movement has been expanded and ingratiate with more and more active citizens. The voluntary offer of organizations and services is extend in many and various fields, like: protection of environment, provision of social services, humanitarian aid, enhance of invalid interests etc., with the intent of social development. Because of the rapid growth of the «Third Sector», the scientific concern is turned to the reasons which contribute Non-Governmental Organizations to constitute an internal part of the National and Global Civil Society. For this reason, this study will explore the phenomenon of voluntarism under the prism of social organizations.

Objectives: The main aim of this study was to prominence the variety of voluntary actions, in the social welfare sector as well as to record the

organizations and groups which take action in this sector. The specific objectives were: 1) through the existent researches and the National Record of Social Care Organizations, to create a pilot database, which will include the NGOs, located in Athens, and related with health and welfare, 2) to collect data which are related with the actions, the members, the productivity of finance of those organizations by fill in a questionnaire and 3) to provide first estimates of their sensitization and involvement in health and welfare issues.

Method: The target group of this study concerns the Non-Governmental Organizations, which are registered in the National and Prefectorial Record of Social Care Organizations. The sample of this study was constituted of 80 Organizations, which are situated in Attica and acted in the section of Health and Social Care. For the data collection, a questionnaire was chosen with precoded-questions and the contact method with the sample was either by fax or by telephone research.

Results: The results came up from the 60% more or less of our sample and appear with percentage figures, observing the minimum and maximum rate. The most mainly findings concern: the target-group to whom the NGOs refer to (children 16.3%), the variety of their actions, and the principal was the psychological support (12.8%), the funds(private donations 24.6%). In addition, the premium difficulty of NGOs set off the lack of economical sources (29.9%) and the finding of volunteers (11.2%).

Conclusions: We could assure that the research set off the variety of volunteer actions in the section of Social Care. Based on the goals of the study, a detailed record was done, with the NGOs which are situated in Athens, and collected data such as: their actions, their funds, their members, their difficulties etc. This data collection was based on a telephone research.

Therefore, this method came up with low percentage of participation, roughly 60% of the sample was willing to participate, 30% was not found and 10% denied participating. The data analysis point out the great extent of NGOs sensitization in the sector of Health and Social Care, contrary to the lowest extent of government's participation in all levels. _

Key words: Voluntarism, Social Non-Governmental Organizations, questionnaire, actions and roles in the health sector.

ΜΕΡΟΣ Α΄
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

«Ο αλτρουϊσμός αποτελεί κοινωνική αρετή, οι άνθρωποι πρέπει να τον έχουν ως οδηγό στις πράξεις τους και ακόμη η επιδίωξή του να είναι συνεχής, έστω κι' αν βλάπτεται το ατομικό συμφέρον».

Αύγουστος Κόντ.

«Αν η πόλη έχει καλώς στο σύνολό της, ωφελεί περισσότερο τους πολίτες παρά αν ευτυχεί μεν ο καθένας από τους πολίτες χωριστά, αλλά κλονίζεται στο σύνολό της, διότι ο άνθρωπος και αν ευτυχεί ατομικά παρ' όλα αυτά καταστρέφεται μαζί με την πατρίδα του, αν αυτή καταστραφεί, αν δε, στην αντίθετη περίπτωση, ο ίδιος

δυστυχεί, ενώ η πατρίδα του ευτυχεί, έχει πολύ περισσότερες πιθανότητες να διασωθεί».

«Αντί Προλόγου», Θουκυδίδη, Β'60,2-3.

«Η εθελοντική προσφορά δεν είναι απλώς έκφραση αλληλεγγύης, είναι κάτι πολύ περισσότερο. Είναι εκπλήρωση ηθικής ευθύνης, στην οποία μας οδηγεί η συνείδησή μας, ευθύνης απέναντι στο κοινωνικό σύνολο, στο οποίο είμαστε ενταγμένοι. Δεν μπορούμε να ζητούμε μόνον, οφείλουμε και να προσφέρουμε».

*Μήνυμα του πρ. Προέδρου της Δημοκρατίας,
κ. Κωνσταντίνου Στεφανόπουλου.*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

1.Το Εθελοντικό Κίνημα στην Ελλάδα

1.α. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

Οι ιδέες της κοινωνικής δικαιοσύνης και της κοινωνικής αλληλεγγύης, κατά την αρχαιότητα πήγασαν από τον φιλοσοφικό

ιδεαλισμό του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη και των Στωικών Φιλοσόφων. Οι ιδέες αυτές επηρέασαν τα άτομα των κοινωνιών της εποχής και τα προέτρεψαν σε εκδηλώσεις φροντίδας και συμπαράστασης, κυρίως υλικής, προς ομάδες ανθρώπων φτωχών, υστερούντων σωματικά και πνευματικά (Αποστολίδης Λ. et al, 2002).

Η κοινωνική νομοθεσία του Σόλωνα και του Περικλή περιλάμβανε μέτρα για την προστασία χηρών και ορφανών, την συνταξιοδότηση αναπήρων και ηλικιωμένων, την πρόσληψη ανέργων σε κρατικές υπηρεσίες για εκτέλεση κοινωφελών έργων κλπ. Με την εμφάνιση του χριστιανισμού και την επιβολή του σαν κυρίαρχη θρησκεία, η επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων, αναλήφθηκε ουσιαστικά από την εκκλησία. Αργότερα, ο κυριότερος εκφραστής εθελοντικής προσφοράς, θεωρήθηκε ο Μέγας Βασίλειος¹, ο οποίος αντιμετώπισε με ιδιαίτερο ζήλο τις ανάγκες των φτωχών, των αδυνάτων και των ξένων προσφέροντας τους ανάπαυση, παρηγοριά, κλίνη, τροφή, ακόμα και την ευκαιρία να μάθουν κάποια τέχνη για να μπορούν να ζήσουν ανεξάρτητοι στην κοινωνία. Στην συνέχεια, αναπτύχθηκαν τα συσσίτια και η χορήγηση επιδομάτων σε απόρους και σε ανάπηρους πολέμου.

Το κράτος και η εκκλησία ανέπτυξαν σε μεγάλη έκταση πλήθος ευαγών οίκων, ξενώνων, ορφανοτροφείων, γηροκομείων, πτωχοκομείων και άλλα. Τα μοναστήρια και οι ευαγείς οίκοι του Βυζαντίου, χρησίμευαν και σαν σχολές ιατρικής, παράλληλα με τις

¹ Μέγας Βασίλειος (329-379 μ.Χ.): Πέρα από τους αγώνες για την ορθόδοξη πίστη, η ποιμαντορική του δράση υπήρξε απaráμιλλη, έκτισε την περίφημη «Βασιλειάδα», ένα συγκρότημα με ευαγή ιδρύματα, που βρήκαν τροφή και περίθαλψη χιλιάδες πάσχοντες κάθε ηλικίας, γένους και φυλής. Περιλάμβανε πτωχοτροφείο, ορφανοτροφείο, γηροκομείο, ξενοδοχείο και νοσοκομείο.

υπηρεσίες φροντίδας που προσέφεραν. Στην επίλυση προβλημάτων συνέβαλλαν και οι συνεταιρισμοί, οι μεγάλοι ευεργέτες όπως ο Κοσμάς ο Αιτωλός (1714-1779), που ανέπτυξε θρησκευτικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και εθνικό έργο, η Οσία Φιλοθέη Μπενιζέλου (1522- 1589), που ανέπτυξε κυρίως έργο προστασίας παιδιών και γυναικών. Σημαντική ήταν και η συμβολή του απόδημου ελληνισμού, των συντεχνιών και των δημογεροντιών. Μετά την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό, και τις οικονομικές αδυναμίες που αντιμετώπισε η χώρα, ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός (1877)², συμβάλλει αποφασιστικά, στο ξεπέρασμα της όποιας συμφοράς με το ανθρώπινο δυναμικό του, που στην πλειοψηφία του είναι εθελοντές, αναδεικνύοντας έτσι τη μέγιστη χρησιμότητά του.

Ο ελληνικός λαός είχε και έχει σημαντικές αρετές και χαρακτηριστικά που αποτελούν αντικειμενικά, τη βάση για την ανάπτυξη του εθελοντισμού, όμως οι αντικειμενικές συνθήκες της χώρας δεν αφήνουν και πολλά περιθώρια. Τη δεκαετία του '50, η εικόνα που παρουσιάζει η Ελλάδα, είναι αυτή μιας χώρας κατεστραμμένης, από 10 χρόνια πολέμων, με ένα τεράστιο κύμα μετανάστευσης τόσο στο εσωτερικό της όσο και στο εξωτερικό. Η νέα περίοδος για την ελληνική κοινωνία ξεκινάει μετά τη μεταπολίτευση, το 1974. Από το διάστημα αυτό μέχρι και το '80, η διάθεση προσφοράς που υπάρχει σε μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού, διοχετεύεται στη μαζική συμμετοχή σε πολιτικά κόμματα και οργανώσεις, κυρίως της αριστεράς, και δεν αφήνει πολλά περιθώρια ανάπτυξης άλλου είδους εθελοντικών οργανώσεων. Μόνο την

² www.redcross.gr, www.helping.gr.

τελευταία πια δεκαπενταετία, ο εθελοντικός χώρος αρχίζει να συγκροτείται.

1.β. Η Πολυδιάστατη έννοια του Εθελοντισμού

Τυπικές έννοιες εθελοντισμού:

Αποτελεί τη δραστηριότητα εκείνη που αναπτύσσεται κατά τρόπο προσωπικό, αυθόρμητο, ελεύθερο, χωρίς σκοπό ατομικού κέρδους, από μεμονωμένους πολίτες, ατομικά ή διαμέσου των οργανώσεων των οποίων αποτελούν μέλη, προς το συμφέρον της ομάδας στην οποία ανήκουν ή τρίτων προσώπων ή της τοπικής, κρατικής ή διεθνούς κοινότητας, αποκλειστικά για σκοπούς αλληλεγγύης (αλτρουιστικούς) (Ανθόπουλος Χ, 2000).

Σε μια άλλη εκδοχή, ο εθελοντισμός είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται από μεμονωμένα άτομα, από συλλόγους, ή από νομικά πρόσωπα για το κοινό αγαθό, με ελεύθερη βούληση και χωρίς την πρόθεση του οικονομικού κέρδους, έξω από το πλαίσιο οποιασδήποτε απασχόλησης και σχέσης εμπορικής ή κοινωνικής παροχής.

Το άτομο, ο εθελοντής με την ελεύθερη βούλησή του, προσφέρει το χρόνο του/της, την εργασία και τις δεξιότητες, περιστασιακά ή σε τακτική βάση, χωρίς προσδοκία ανταμοιβής, εκτός από την κάλυψη των λογικών δαπανών και του επιδόματος

επιβίωσης, το οποίο είναι απαραίτητο για την ολοκλήρωση των αποστολών του/της, που έχουν ανατεθεί, για το δημόσιο όφελος, μεμονωμένα ή στα πλαίσια των άτυπων ή επίσημα εγγεγραμμένων μη-κυβερνητικών και μη-κερδοσκοπικών οργανώσεων ή εθνικών ή διεθνών δημόσιων νομικών προσώπων.

Πέραν όμως από τις παραπάνω τυπικές έννοιες, δεν υπάρχει ένας επίσημος και κοινά αποδεκτός ορισμός για τον εθελοντισμό, έτσι λοιπόν, θα λέγαμε σε γενικές γραμμές, ότι εθελοντικές οργανώσεις είναι αυτές που παρουσιάζουν τα εξής χαρακτηριστικά:

- Δεν είναι κυβερνητικές οργανώσεις και ούτε ανήκουν στον ευρύτερο τομέα της κρατικής διοίκησης.
- Δεν είναι πολιτικά κόμματα.
- Έχουν μια τυπική μορφή-οργάνωση.
- Έχουν μη-κερδοσκοπικό χαρακτήρα, αλλά μπορεί να έχουν κερδοσκοπική δραστηριότητα.
- Προσφέρουν υπηρεσίες σε κάποιες πληθυσμιακές ομάδες και όχι στα μέλη τους, και
- Το έμπυχο δυναμικό που απασχολείται στην οργάνωση, απασχολείται κυρίως και κατά πλειοψηφία σε εθελοντική βάση, χωρίς βέβαια αυτό να αποτρέπει την απασχόληση και κάποιων στελεχών ή άλλων σε επαγγελματική βάση.

Υπάρχουν τουλάχιστον 4 ρεύματα, που εκφράζουν διαφορετικές στάσεις, ιδεολογικές- θρησκευτικές- αλλά και πολιτικές, μέσα στον εθελοντικό χώρο στην Ελλάδα.

A) θρησκευτικός εθελοντικός χώρος: Αποτελεί τον παραδοσιακό χώρο του εθελοντισμού στην Ελλάδα. Εδώ ανήκουν οργανώσεις που έχουν ιδρυθεί από την εκκλησία, ή έχουν άμεση εξάρτηση από την εκκλησία, ή τα κίνητρα των μελών της είναι κατά βάση θρησκευτικά. Οι ομάδες στόχου που απευθύνονται είναι συνήθως ηλικιωμένοι, άτομα με ειδικές ανάγκες, ορφανά και άλλες ανάλογες ομάδες πληθυσμού.

B) φιλανθρωπικός εθελοντικός χώρος: Συνυπάρχει με τον προηγούμενο και πρόκειται κυρίως για οργανώσεις ατόμων, με μεσαία και υψηλά εισοδήματα, που αισθάνονται την ανάγκη για διάφορους λόγους, να συνεισφέρουν φιλανθρωπικά.

Γ) σύγχρονος εθελοντικός χώρος A: Οι οργανώσεις που εντάσσονται στο χώρο αυτό συγκεντρώνουν τα εξής χαρακτηριστικά: ιδρύονται από ομάδες ή άτομα που συνήθως έχουν επιρροές από και σε εθελοντική εργασία, σε εθελοντικές οργανώσεις στο εξωτερικό. Δραστηριοποιούνται και απευθύνονται σε ομάδες στόχους, με τα λεγόμενα "σύγχρονα" κοινωνικά προβλήματα- ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού, AIDS, περιβάλλον, αναδόχων οικογενειών κλπ.

Δ) σύγχρονος εθελοντικός χώρος B: Τα χαρακτηριστικά του είναι παραπλήσια με αυτά του χώρου A. Η διαφοροποίηση γίνεται γιατί ο χώρος αυτός θέλει να έχει έναν έντονα παρεμβατικό χαρακτήρα,

αντιμετωπίζει τον εθελοντισμό σαν πολιτική παρέμβαση, ενώ κάποιες οργανώσεις που εντάσσονται σε αυτόν δηλώνουν ότι ο σκοπός δεν είναι να λύσουν προβλήματα ή να αναλάβουν το ρόλο της κεντρικής πολιτικής, αλλά η υπογράμμιση της προσωπικής ευθύνης, η ανάδειξη κοινωνικών αναγκών καθώς και των αιτιών που βρίσκονται πίσω από αυτές και η προώθηση πιθανών λύσεων.

Όσον αφορά το μέγεθος του εθελοντικού τομέα στην Ελλάδα, δεν είναι αναπτυγμένος σε μεγάλο βαθμό, τουλάχιστον συγκρινόμενος με άλλες χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Υπάρχουν περίπου 1200 οργανώσεις³, που εντάσσουν τους εαυτούς τους, στον «μη-κυβερνητικό – εθελοντικό χώρο». Ένα βασικό χαρακτηριστικό του εθελοντικού χώρου στην Ελλάδα είναι, ότι δεν έχει κάποια δευτεροβάθμια όργανα και δεν είναι συγκροτημένος οργανωτικά σε επίπεδα ενώσεων. Η συνηθισμένη εθελοντική οργάνωση, είναι μια οργάνωση που λειτουργεί τοπικά, με ίσως κάποιες συνδέσεις σε περιφερειακό ή και εθνικό επίπεδο.

Κλειδί για την κατανόηση του εθελοντισμού, αποτελεί ο χαρακτήρας της εργασίας σαν μορφή συλλογικής αλληλεγγύης, οργάνωσης και συμμετοχής σε υπαρκτές ανάγκες των ανθρώπων. Ο εθελοντικός τομέας προσεγγίζεται, σαν ο ενδιαμέσος χώρος του ιδιωτικού - δημοσίου. Οριοθετείται από την αλληλεπίδραση κράτους - αγοράς - οικογένειας – ατόμου, με κύριο χαρακτηριστικό την ελευθερία έκφρασης και την αυτονομία της δράσης. Ο εθελοντισμός σηματοδοτεί μια νέα στάση ζωής, αναδεικνύει μια διαφορετική

³ Πληροφορίες από την ομάδα μελέτης Volmed-Hellas. «Προοπτικές απασχόλησης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας», Εκδόσεις Σάκκουλα, 2002, Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας.

αντίληψη για την ανθρώπινη δημιουργία και τον ρόλο του ατόμου στην κοινωνία, αποκτά νέο περιεχόμενο η έννοια της ατομικής και συλλογικής ευθύνης σαν ηθική αξία, και τέλος ο άνθρωπος προσδιορίζεται ως υποκείμενο της κοινωνικής διαδικασίας.

Ιστορικά, οι εθελοντικές οργανώσεις κάλυψαν την αδυναμία, τα ελλείμματα και τις ανεπάρκειες του κράτους στην αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών των πολιτών. Η εθελοντική δράση έχει καθοριστική συμβολή τους δύο τελευταίους αιώνες, στην αντιμετώπιση της φτώχειας και στην άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων. Τα τελευταία χρόνια, το εθελοντικό κίνημα στην Ελλάδα πήρε μια νέα διάσταση. Ανέτρεψε ένα ιδεολογικό στερεότυπο που καθόριζε τη λειτουργία και τη φυσιογνωμία του, τα προνοιακά δίκτυα, και προσλαμβάνει ένα νέο - πηγαίο - αυθόρμητο χαρακτήρα, που η ποικιλία των οργανώσεων και των μορφών δράσης πάνω σε ένα ευρύτατο φάσμα προβλημάτων του προσδίδουν ένα δυναμισμό πολύ σημαντικό. Σήμερα, το εθελοντικό κίνημα⁴ αποτελεί την υγιή αντίδραση της κοινωνίας στα φαινόμενα της αδράνειας, της αποχής, της παθητικότητας. Αποτελεί τη μεγάλη πρόκληση για υπέρβαση και ρήξη με κοινωνικά στερεότυπα και συμπεριφορές παρωχημένες και αναχρονιστικές.

«Είναι καιρός να συνειδητοποιήσει ο καθένας μας, πως η Ευρώπη δεν διοικείται μόνο από ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, αλλά επίσης από εθνικές, περιφερειακές και τοπικές

⁴ www.ethelontismos.gr.

αρχές και από την κοινωνία των πολιτών».

Romano Prondi, πρόεδρος της

Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

2. Από το Κράτος Πρόνοιας στην Κοινωνία Πολιτών

2.α. Εννοιολογικές Προσεγγίσεις Κράτους Πρόνοιας

Η μεταπολεμική τροχιά του *Κράτους Πρόνοιας* σε επίπεδο ιδεολογικών αντιπαραθέσεων, αλλά και εφαρμογής μέτρων και προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής, αποτελεί ένα από τα πλέον συζητήσιμα θέματα διεπιστημονικής προσέγγισης. Υπάρχουν αντιτιθέμενες απόψεις, σχετικά με τη μορφή των σύγχρονων εθνικών-κρατών για τουλάχιστον τέσσερις δεκαετίες (1950-80), που στηρίζονται σε δεδομένα πλαίσια όπως:

- αντίληψης και διαχείρισης του χώρου, χρόνου
- της απασχόλησης ως επίσημα, κοινωνικά αναγνωριζόμενης εργασίας και κριτήριο κοινωνικής αξίας
- του εθνικού κράτους ως κράτους πρόνοιας
- της εδραίωσης κοινωνικών δικαιωμάτων στη βάση της ιδιότητας του πολίτη ενός εθνικού κράτους
- του διαχωρισμού δημοσίου- ιδιωτικού, ατομικού- συλλογικού.

Αυτά τα πλαίσια υπήρχαν σε συνδυασμό με μια δεδομένη παγκόσμια τάξη πραγμάτων με το γνωστό διαχωρισμό σε καπιταλιστικό και σοσιαλιστικό μέτωπο, με τις ισορροπίες του Ψυχρού Πολέμου, με την αποδοχή –σε μεγάλο βαθμό- της απόλυτης φτώχειας και εξαθλίωσης ως χαρακτηριστικού των αναπτυσσόμενων χωρών και των φυλετικών αντιπαραθέσεων (όπως στην Αμερική).

Με βάση τη *συστημική/δομική προσέγγιση*, το κράτος πρόνοιας επηρεάζεται από τη βιομηχανική κοινωνία, η οποία στην πορεία ανάπτυξής της καταστρέφει παραδοσιακούς θεσμούς κοινωνικής αναπαραγωγής και συνοχής (όπως οικογένεια, κοινότητα), καθώς αναπτύσσονται οι δυνάμεις του ατομικισμού, της κινητικότητας κλπ. Έτσι, το εθνικό κράτος καλείται να αναλάβει τα βάρη της κοινωνικής προστασίας. Στόχος του είναι η εξυπηρέτηση των συμφερόντων του κεφαλαίου, με βάση τη μαρξιστική προσέγγιση. Αντίθετα, η *θεσμική προσέγγιση* ταυτίζει το κράτος πρόνοιας με την κοινοβουλευτική δημοκρατία και τονίζει τη σημασία του για την οικονομική ανάπτυξη. Η αναδιανεμητική του λειτουργία αποτελεί απαραίτητο αντιστάθμισμα στις ατέλειες της αγοράς. Η θεμελίωση βέβαια, του σύγχρονου κράτους πρόνοιας έγινε στην Ευρώπη, με την ανάπτυξη της σύγχρονης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, όπως στη Γερμανία του Βίσμαρκ, στη Γαλλία του Ναπολέοντα του 3^{ου} και στην Αυστρία. Ενώ σε χώρες όπου προηγήθηκαν οι δημοκρατικοί θεσμοί, παρατηρείται καθυστέρηση του κράτους πρόνοιας (όπως ΗΠΑ, Ελβετία, Αυστραλία).

Στο συγκριτικό έργο των Cochrane και Clarke(1993), επισημαίνονται τρία κοινά χαρακτηριστικά του νέου κόσμου που αναδύεται στην κοινωνική πολιτική:

1. τα σημερινά κοινωνικά κράτη εκλαμβάνονται ως μικτές οικονομίες και λιγότερο ως ενοποιημένα γραφειοκρατικά συστήματα κρατικής παροχής.
2. η κοινωνική πολιτική και ιδιαίτερα το κλασικό τρίπτυχο υγεία-κοινωνική ασφάλιση- πρόνοια, αποτελεί σημαντικό στοιχείο στον οικονομικό ανταγωνισμό μεταξύ των σύγχρονων χωρών.
3. η επίτευξη ευημερίας και ανάπτυξης δε θεωρείται πλέον αποκλειστική ευθύνη του εθνικού κράτους, άρα η έννοια του προνοιακού καθεστώτος αποκτά διεθνή ή υπερεθνική διάσταση, με την αποφασιστική παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και άλλων φορέων.

Η επίσημη έκφραση της κοινωνικής πολιτικής της Ε.Ε., αφορά κυρίως θέματα όπως η ανεργία, ο συνδυασμός εργασίας και οικογενειακής ζωής, αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού κλπ. Η προσπάθεια ανάπτυξης σύγχρονου πλουραλιστικού πλαισίου αποτελεί μια γόνιμη προσπάθεια θεωρητικής ανάλυσης της κοινωνικής πολιτικής, ανοίγοντας το δρόμο για έναν ευρύτερο τρόπο θεώρησης της κοινωνικής πολιτικής, στηριζόμενης στις σφαίρες του «ιδιωτικού» και «δημόσιου», και του «συλλογικού» και «ατομικού».

2.β. Κλασικές και Σύγχρονες Αντιλήψεις για την Κοινωνία Πολιτών

Η διεύρυνση της έννοιας και των ορίων της «κοινωνίας πολιτών» αποτελεί ένα από τα πλέον ενδιαφέροντα σημεία του σύγχρονου θεωρητικού προβληματισμού, για την αναδιάρθρωση της σχέσης κράτους-κοινωνίας στη διαμόρφωση των προνοιακών καθεστώτων. Μαζί με την έννοια της ιδιότητας του πολίτη, η κοινωνία των πολιτών επανέρχεται την τελευταία δεκαετία στο προσκήνιο του πολιτικού και επιστημονικού διαλόγου, στα πλαίσια της αναθεώρησης του ρόλου και των δυνατοτήτων του κράτους πρόνοιας, ως ιδεολογικού στόχου του μεταπολεμικού αστικού κράτους (Marshall, Bottomore, 1995).

Η έννοια της κοινωνίας των πολιτών έχει μακρά ιστορία. Συναντάται από την πολιτική κοινωνία του Αριστοτέλη, και την *societas civilis* του Κικέρωνα, στον Καντ και Ρουσσώ, ο όρος δε σηματοδοτεί μια σφαίρα του κοινωνικού χωριστά από εκείνη του πολιτικού. Για τον Hegel⁵, η κοινωνία πολιτών, μόνο μέσω της κρατικής γραφειοκρατίας και των ενδιάμεσων σωμάτων θα μπορούσε να ξεφύγει από το μερικό και να προσεγγίσει το όλο, που εκφράζεται από το κράτος. Αντίθετα, για τον Μαρξ, δεν είναι το κράτος αλλά μια α-κρατική κοινωνία που με τον καλύτερο τρόπο

⁵ Βλέπε κυρίως Hegel, *Φιλοσοφία του Δικαίου*, εκδ. Αναγνωστίδης.

μπορεί να επιτρέψει την ανεμπόδιστη ανάπτυξη της κοινωνικής ατομικότητας, η οποία και αρμόζει στην ουσία του ανθρώπου. Για τους προδρόμους της φιλελεύθερης σκέψης(Χόμπς, Λοκ), η ατομικότητα απαιτούσε την κρατική μορφή οργάνωσης για να μπορέσει να εκφραστεί και σε αυτά τα πλαίσια η κοινωνία ταυτιζόταν με το κράτος. Ο Ρουσσώ αντίθετα, περιόριζε το ρόλο της προ-κρατικής μορφής οργάνωσης της κοινωνίας και έβλεπε την κοινωνία ως άθροισμα μεμονωμένων ατομικών βουλήσεων.

Οι σύγχρονες προσεγγίσεις υιοθετούν περισσότερο την θεώρηση του Gramsci, όπου προσδίδει στο κράτος το στοιχείο του καταναγκασμού, ενώ στην κοινωνία των πολιτών εκείνο της ιδεολογικής ηγεμόνευσης⁶. Με άλλα λόγια, αποτελεί το χώρο της διαμόρφωσης και έκφρασης της κουλτούρας με την ευρεία έννοια, που αφορά τους τρόπου και τα ήθη της κοινωνίας, τον τρόπο ζωής, τις κυρίαρχες αξίες και τα νοήματα(Kumar,1993). Διακρίνει δύο επίπεδα, το σύνολο των οργανισμών που αποκαλούνται ιδιωτικοί και εκείνο που αποκαλούμε πολιτική κοινωνία ή κράτος. Αυτά αντιστοιχούν στην λειτουργία της ηγεμονίας, που ασκεί η κυρίαρχη ομάδα σε όλη την κοινωνία, και σε εκείνη της άμεσης εξουσίας ή διαταγής, που ασκείται μέσα από το κράτος και τη δικαιοσύνη(Gramsci, 1971). Επιπλέον, έχει συνδεθεί με την ανάπτυξη και δράση νέων κοινωνικών κινημάτων και πληθώρας μη-κυβερνητικών οργανώσεων. Όπως έχουμε δει στη βιβλιογραφία,

⁶ Βλέπε κυρίως P. Anderson, *Οι αντινομίες του A. Gramsci*, εκδ. Μαρξιστική Συσπείρωση, 1985.

πληθαίνουν οι αναφορές στο ραγδαία αναπτυσσόμενο «*τρίτο τομέα*» και την παρουσία εθελοντικών οργανώσεων στο χώρο της πρόνοιας.

Σε γενικές γραμμές, «*κοινωνία πολιτών*» είναι ένας χώρος, όπου οι οργανωμένοι πολίτες αξιοποιούν την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, ως θεσμικό αντίβαρο στον κρατικό αυταρχισμό, ως δύναμη εκδημοκρατισμού και γενικά ως όχημα για κοινωνικές δράσεις, που συμβάλλουν στο κοινό καλό. Η κοινωνία των πολιτών αποτελεί αντίποδα στην πολιτική κοινωνία, δηλαδή στο κράτος, και συγχρόνως, χώρο εκούσιας συμμετοχής σ' ένα πολιτικό και κοινωνικό σύνολο. Οι θεωρητικές προσεγγίσεις για τον ορισμό της κοινωνίας των πολιτών διακρίνονται σε εκείνες που την εκλαμβάνουν ως (Μουζέλης Ν, 2002):

α) το αντίθετο του κράτους, μια άποψη που οδηγεί σ' ένα διχοτομικό μοντέλο κράτους-αγοράς,

β) τα ενδιάμεσα στρώματα μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων, δηλαδή τις οργανώσεις που προστατεύουν τους πολίτες από τον κρατικό αυταρχισμό, αλλά και τους πολιτικούς από εκ των κάτω προερχόμενες λαϊκές πιέσεις και,

γ) τον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ κράτους και αγοράς, δηλαδή έναν αυτοδιοικούμενο ενδιάμεσο χώρο που διαχειρίζεται τα συμφέροντα των κοινωνικών ομάδων και διαπραγματεύεται την ισχύ τους.

Επιπλέον θα λέγαμε, ότι ο όρος «*κοινωνία των πολιτών*», αναφέρεται στο πεδίο της μη επιβαλλόμενης συλλογικής δράσης, που προκύπτει από κοινά συμφέροντα σκοπούς και αξίες. Οι θεσμικές της μορφές είναι ξέχωρες από αυτές του κράτους, της αγοράς και

της οικογένειας. Ακόμη μια άλλη άποψη, θεωρεί ότι αποτελεί το σύνολο ποικίλων μη κυβερνητικών θεσμών, αρκετά ισχυρών ώστε να αντισταθμίζουν το κράτος, χωρίς να το εμποδίζουν να εκπληρώσει το ρόλο του, αλλά και χωρίς να του αφήνουν περιθώρια να κυριαρχήσει και να εκμηδενίσει το υπόλοιπο της κοινωνίας.

Η παρουσία των μη-κυβερνητικών οργανώσεων (εφεξής ΜΚΟ), αποτελεί την πιο δυναμική μορφή έκφρασης της κοινωνίας πολιτών, που είναι αναγνωρισμένη σε παγκόσμιο επίπεδο. Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει αυτή την αξία τους, όπως φαίνεται στο ακόλουθο απόσπασμα από τη Λευκή Βίβλο για την Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001): *Η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προβολή των ανησυχιών του πολίτη και την παροχή των υπηρεσιών που εξυπηρετούν τις ανάγκες του λαού. Η κοινωνία των πολιτών βλέπει, όλο και περισσότερο, την Ευρώπη σαν το ιδανικό βήμα για την αλλαγή των πολιτικών προσανατολισμών και της κοινωνίας. Πρόκειται για μια ευκαιρία να εμπλακούν πιο ενεργά οι πολίτες στην επίτευξη των στόχων της Ένωσης και να τους προσφερθεί ένα διαρθρωμένο πλαίσιο για ανάδραση, "κριτική και διαμαρτυρία".*

Στις οργανωμένες προσπάθειες για κοινωνική αλλαγή, μπορούμε να διακρίνουμε δυο κύριες σχολές: η μια υποστηρίζει ότι ο μόνος τρόπος για επίτευξη ουσιαστικής κοινωνικής αλλαγής είναι η κατάκτηση της εξουσίας από το λαό. Στη σχολή αυτή ανήκουν τα κάθε είδους πολιτικά σχήματα που προβάλλουν απόψεις και θέσεις για το σύνολο της κοινωνικής οργάνωσης και δραστηριότητας. Προτείνουν ολοκληρωμένα κοινωνικά μοντέλα και ζητούν τα ηνία

της διαχείρισης για να τα υλοποιήσουν. Στον αντίποδα, βρίσκονται φορείς πολιτών που καταπιάνονται με συγκεκριμένα προβλήματα χωρίς να επιζητούν την ανάληψη της εξουσίας. Παρότι συχνά συσπειρώνουν μεγάλο μερίδιο της κοινής γνώμης, η συσπείρωση και η υποστήριξη αυτή αφορά συγκεκριμένα ζητήματα και δεν μπορεί να μεταφραστεί σε ευρύτερη πολιτική δύναμη. Έτσι, για παράδειγμα, η μαζική υποστήριξη των Ελλήνων Γιατρών Χωρίς Σύνορα, πόρρω απέχει από την εξασφάλιση της εκλογής του ιδρυτή τους στο βουλευτικό αξίωμα (Δεληγιάννης Α, 2000).

Ότι γίνεται στην κοινωνία πολιτών εντοπίζεται στον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ κράτους και αγοράς. Αυτό με την έννοια ότι, η συμμετοχή στις δράσεις της κοινωνίας των πολιτών είναι πλήρως εκούσια κι απαλλαγμένη αφενός από τον διοικητικό καταναγκασμό του κράτους κι αφετέρου από την κερδοσκοπική ορθολογικότητα της αγοράς. Διακρίνονται, λοιπόν, δύο σημαντικές διαστάσεις στην κοινωνία των πολιτών -*μια οργανωτική και μια σχεσιακή*.

Από τη μεριά της οργανωτικής διάστασης, η κοινωνία των πολιτών αποτελείται από διάφορες κοινωνικές ομάδες- είτε ομάδες πίεσης ή ομάδες διαμαρτυρίας ή και τα δύο- οι οποίες δρουν σε αυτόν τον ενδιάμεσο χώρο, μεταξύ κράτους και αγοράς, πέρα από και εναντίον, της λογικής του κρατικού καταναγκασμού.

Αντίθετα, εκείνο που χαρακτηρίζει τη σχεσιακή διάσταση της κοινωνίας των πολιτών είναι η ικανότητά της να αυτό-οργανώνεται και να αυτό-διορθώνεται στηριγμένη στη δύναμη των κοινωνικών σχέσεων και των εταιρικών δεσμών, που αναπτύσσονται τα μέλη της μεταξύ τους, όταν εμπλέκονται σε κοινές οργανωτικές

μορφές και σε κοινά ρεπερτόρια συλλογικής δράσης. Μέσα από τέτοιες δράσεις, αναπτύσσονται οι σχέσεις εμπιστοσύνης και αμοιβαιότητας, οι οποίες διέπουν τη συμπεριφορά τους. Με αυτό τον τρόπο, μπορεί να μετρηθεί ο βαθμός της κοινωνικής συνοχής μέσω της έννοιας του κοινωνικού κεφαλαίου, το οποίο συναθροίζει, είτε σε ατομικό είτε σε συλλογικό επίπεδο, το σύνολο των πραγματικών ή δυνητικών πόρων, που μπορούν να αντληθούν από τις κοινές συμμετοχές των μελών της κοινωνίας σε (τυπικές) οργανώσεις και σε (άτυπα) κοινωνικά δίκτυα (Μαυρογορδάτος Γ,2001).

2.γ. Ορισμός Κοινωνίας Πολιτών

Δεν υπάρχει κάποιος κοινά αποδεκτός όρος για την "κοινωνία των πολιτών", ούτε και μπορεί να κατοχυρωθεί νομικά λόγω της ποικιλομορφίας των στοιχείων που τη συνθέτουν. Ωστόσο, ο όρος αυτός μπορεί να αναφέρεται σε ένα σύνολο οργανώσεων στις οποίες περιλαμβάνονται: οι παράγοντες της αγοράς εργασίας (συνδικαλιστικές οργανώσεις και ομοσπονδίες εργοδοτών- δηλαδή οι κοινωνικοί εταίροι), ενώσεις που αντιπροσωπεύουν οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς, οι οποίοι δεν είναι κοινωνικοί εταίροι με τη στενή έννοια του όρου (όπως οι οργανώσεις καταναλωτών), οι ΜΚΟ (μη-κυβερνητικές οργανώσεις) οι οποίες ενώνουν ανθρώπους γύρω από ένα κοινό σκοπό, όπως περιβαλλοντικές οργανώσεις, οι οργανώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι φιλανθρωπικές οργανώσεις, οι οργανώσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης κλπ, οι οργανώσεις που βασίζονται στις τοπικές

κοινωνίες (δηλαδή οι οργανώσεις που δημιουργούνται από τη βάση της κοινωνίας και επιδιώκουν στόχους προσανατολισμένους στα μέλη τους), όπως οργανώσεις νέων, οικογενειακές ενώσεις και όλες οι οργανώσεις μέσω των οποίων οι πολίτες συμμετέχουν στην τοπική και δημοτική ζωή και οι θρησκευτικές κοινότητες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2002β).

Οι πρωτοβουλίες και οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών, διαδραματίζουν καίριο ρόλο σε όλο και περισσότερες δημόσιες συζητήσεις που επηρεάζουν την πολιτική, σε θέματα όπως, η αειφόρος ανάπτυξη, η ειρήνη, τα δικαιώματα των μειονοτήτων, οι κίνδυνοι της τεχνολογίας κλπ. Στο συμπέρασμα που μπορούμε να καταλήξουμε είναι ότι, η παγκόσμια κοινωνία των πολιτών κερδίζει όλο και περισσότερη δυνητική εξουσία, εφόσον αναγνωρίζεται η πολιτική επιρροή των ομάδων αυτών από επίσημους πολιτικούς φορείς εθνικών κρατών και υπερεθνικών οργανισμών.

Οι συζητήσεις για την κοινωνία των πολιτών οδηγούν σε μια νέα κατανόηση της συνεισφοράς του ηθικού, του κοινωνικού και του πολιτικού, στην οργάνωση όλων των ανθρωπίνων κοινοτήτων. Η κοινωνία των πολιτών υπάρχει, όταν τα άτομα και οι ομάδες έχουν την ελευθερία να σχηματίζουν οργανώσεις και να λειτουργούν ανεξάρτητα από το κράτος, και που μπορούν να μεσολαβούν μεταξύ των πολιτών και του κράτους (Chris Hann & Elisabeth Duth).

Η κοινωνία των πολιτών αποτελεί συνάρθρωση των ΜΚΟ, οι οποίες ιδεοτυπικά, όχι μόνον υπάγονται αλλά και δεοντολογικά οφείλουν να παράγονται και να λειτουργούν με βάση το γενικό δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι. Η κανονιστική αυτή συνεπαγωγή

στηρίζεται στην αξιολόγηση ότι η αυτονομία (ατομική και συλλογική) συνεχίζει να είναι -και έτσι πρέπει να παραμείνει- το θεμέλιο της δράσης των ΜΚΟ, ακόμη και όταν αυτές αναλαμβάνουν δημόσιες δράσεις. Η συνταγματική αναγνώριση της κοινωνίας των πολιτών ως τρίτου πόλου, μεταξύ και σε συνεργασία με το Κράτος και την ιδιωτική κοινωνία, αποτελεί όχι μόνον κανονιστική, και δη στο ανώτατο επίπεδο, αναγνώριση μιας εμπειρικής πραγματικότητας που ακόμη δεν έχει βρει τη συνταγματική της αποτύπωση, αλλά και εργαλείο ώθησης προς την κατεύθυνση ανάπτυξης του τρίτου αυτού χώρου, με σκοπό το μπόλιασμα της αντιπροσωπευτικής μας δημοκρατίας με συμμετοχικά στοιχεία και την αναζωογόνηση των διαύλων επικοινωνίας αλλά και των μηχανισμών συνάρθρωσης κράτους – κοινωνίας (Παπαδοπούλου Λ. 2006).

2.5. Η Εμφάνιση του «Τρίτου Τομέα»

Το κόμμα δεν είναι ο μοναδικός ενδιάμεσος θεσμός εκπροσώπησης και διασύνδεσης του κοινωνικού σώματος με την πολιτική εξουσία. Η παρουσία των ομάδων συμφερόντων στην πολιτική ζωή κάνει φανερό, ότι τα κόμματα, όσο και αν παίζουν έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο και από μια άποψη καθορίζουν το χαρακτήρα του πολιτικού συστήματος, δεν εξαντλούν ολόκληρο το φάσμα του κοινωνικού και πολιτικού γίγνεσθαι.

Όταν διαβάζουμε σήμερα, για συμφέροντα, έχουμε την αίσθηση ότι βυθιζόμαστε στον υπόκοσμο της πολιτικής: διαπλοκή, ανομολόγητες σχέσεις και πολιτικά στραβοπατήματα. Όμως οι σχέσεις συμφερόντων και πολιτικής περιλαμβάνουν, βέβαια αρκετές πτυχές που αποκαλύπτουν μια ζοφερή παθολογία του πολιτικού φαινομένου. Αλλά οι πτυχές αυτές ούτε κυρίαρχες είναι, ούτε μας βοηθούν πραγματικά στην κατανόηση των ουσιαστικών παραμέτρων της σχέσης πολιτικής και κοινωνίας. Και αυτό γιατί οι σχέσεις πολιτικής και συμφερόντων, πέρα από τις αποκλίσεις αφορούν τον πυρήνα, την πεμπτουσία της πολιτικής διαδικασίας (Λάβδας Κ, 2004).

Οι **ομάδες πίεσης**(ή συμφερόντων) της κοινωνίας των πολιτών οι οποίες συχνά αναφέρονται και σαν "**τρίτος τομέας**"-περιλαμβάνουν οργανισμούς και οργανώσεις, που δραστηριοποιούνται στους χώρους του πολιτισμού, της παιδείας, της υγείας, των κοινωνικών υπηρεσιών, του περιβάλλοντος, της υπεράσπισης των δικαιωμάτων, του συνδικαλισμού και των επαγγελματικών ενώσεων, της θρησκείας, της φιλανθρωπίας, του εθελοντισμού, του αθλητισμού καθώς και σε διάφορα άλλα ιδρύματα (Μαυρογορδάτος Γ. 2001). Αυτό το φαινόμενο της έλλειψης οριοθέτησης συμβαίνει και στη χώρα μας, δημιουργώντας έτσι προβλήματα και σύγχυση όσον αφορά

Υπάρχει πρόβλημα ορισμού και του «*τρίτου τομέα*», καθώς είναι ευρύς, πολιτικά ουδέτερος και μπορεί να αναφέρεται σε μεγάλο χάσμα εργασιακών μορφών. Ερευνητές σε διάφορες χώρες χρησιμοποιούσαν ταυτόχρονα έναν αριθμό όρων όπως: μη-

κυβερνητικές οργανώσεις, εθελοντικός τομέας, μη- κερδοσκοπικός τομέας, κοινωνική οικονομία, κοινωνία πολιτών, ανεξάρτητος τομέας, ανεπίσημος τομέας (Salamon & Anheier, 1992). Αυτό το φαινόμενο της έλλειψης οριοθέτησης συμβαίνει και στη χώρα μας, δημιουργώντας έτσι προβλήματα και σύγχυση όσον αφορά την ταξινόμηση και τη δημιουργία βάσεων δεδομένων των φορέων του τρίτου τομέα.

Η ομάδα καθώς εκφράζει μια σαφώς ομοιογενή κοινωνικά, επαγγελματικά ή απλώς ιδεολογικά σύνθεση και προοπτική, προτίθεται να προβάλλει και να διεκδικήσει την ολότητα του αιτήματος και πάντως τη μεγιστοποίηση που το κόμμα αδυνατεί, πολύ συχνά, να αφομοιώσει και κυρίως να επαγγελθεί για λόγους τόσο εσωτερικούς, όσο και ευρύτερης προγραμματικής κοινωνικής σύνθεσης και πολιτικής πράξης. Οι ομάδες συμφερόντων επιδιώκουν περιορισμένα και μάλιστα στενά επαγγελματικά ή συντεχνιακά συμφέροντα και συμφέροντα των μελών τους. Με λίγα λόγια, οι ομάδες πίεσης δεν επιδιώκουν την εξουσία, και μάλιστα την κρατική εξουσία, αλλά την άσκηση επιρροής⁷ ή πίεσης στις πολιτικές αποφάσεις(Κοντογιώργης Γ, 1985).

Η έννοια του επονομαζόμενου «*Τρίτου Τομέα*», που συχνά αναφέρεται ως «*Μη Κερδοσκοπικός Τομέας*» ή «*Κοινωνική Οικονομία*», απαρτίζεται από επιχειρήσεις και οργανισμούς που δεν ανήκουν στον παραδοσιακό ιδιωτικό τομέα, αλλά ούτε και στο δημόσιο τομέα. Αυτοί ομαδοποιούνται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

⁷ Όταν μιλάμε για επιρροή, δεν εννοούμε προς την κατεύθυνση των κατόχων της όποιας εξουσίας, αλλά και της κοινωνίας ή περιοχών της, με την ελπίδα ότι έτσι η ομάδα θα επιδράσει αποτελεσματικότερα στις επιλογές τους.

α) συνεταιριστικές επιχειρήσεις, β) «κοινωνίες αλληλοβοήθειας» και γ) σωματεία ή οργανισμοί. Συμπερασματικά, συγκεντρώνουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: είναι τυπικοί, ιδιωτικοί και ανεξάρτητοι, δεν μπορούν να διανέμουν κέρδη, ούτε στα μέλη τους ούτε στους διαχειριστές τους, αυτός ο περιορισμός αποτελεί το κυρίαρχο χαρακτηριστικό γνώρισμα των ΜΚΟ, τέλος θα πρέπει να υπάρχει σε κάποιο βαθμό και εθελοντική συμμετοχή από εθελοντές ή και δωρητές.

Ο Τρίτος Τομέας παίζει ένα τριπλό ρόλο: αρχικά κοινωνικό, με την έννοια ότι ανταποκρίνεται σε προβλήματα στα οποία δεν υπάρχουν λύσεις και συμβάλλει στην προώθηση και ευημερία της κοινότητας, στη συνέχεια διαδραματίζει ρόλο σε θέματα απασχόλησης, όπως νέες ευκαιρίες, και τρίτον, ένα ρόλο πολιτικό, δημοκρατικό, που συμβάλλει στην ενεργό συμμετοχή των πολιτών στα κοινά μειώνοντας έτσι την απόσταση μεταξύ κοινωνίας και θεσμών.

3. Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις

3.α. Η Πολυσημία των ΜΚΟ

Υπάρχει διχογνωμία και μεγάλη ποικιλία, όσον αφορά τον ορισμό των λεγόμενων **Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων** (Σκλιιάς,

Χουλιάρας, 2002). Αυτό συμβαίνει εξαιτίας του περιεχομένου τους, καθώς και του εύρους της σημασίας τους. Παρόμοιες δομές με αυτές των ΜΚΟ συναντώνται ήδη από το τέλος του 18^{ου} αιώνα. Σύμφωνα με το Γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας: «Πρόκειται για οντότητες του ιδιωτικού δικαίου, που δεν υπόκεινται στη βούληση των κυβερνήσεων». Σε αυτές εντάσσονται σύλλογοι, οργανώσεις, ομάδες πολιτών, συνδικάτα, επιχειρήσεις, εκκλησίες, πανεπιστημιακά ερευνητικά κέντρα κ.α.

Στη θεωρία της Πολιτικής Επιστήμης υπάρχουν πολλοί ορισμοί για τις ΜΚΟ. Ο Michael O'Neill(1990), διαχωρίζει τις ΜΚΟ σε 9 κατηγορίες ανάλογα με το θεματικό προσανατολισμό τους⁸. Επίσης, ο Gerald Clark(1998), ορίζει τις ΜΚΟ, «ως ιδιωτικές, μη-κερδοσκοπικές οργανώσεις με διακριτό νομικό χαρακτήρα που έχουν ως στόχο το κοινό καλό». Από την άλλη, ο Keith Suter(2003), ορίζει τις ΜΚΟ ως «οποιαδήποτε οργάνωση εκτός κυβέρνησης, όπως οι δημόσιες υπηρεσίες, τα συστήματα ασφαλείας και οι επιχειρήσεις», ενώ στον ορισμό που αναφέρεται στο ετήσιο ημερολόγιο για τους Διεθνείς Οργανισμούς, οι ΜΚΟ ορίζονται «ως οργανώσεις οι οποίες έχουν ιδρυθεί και ο έλεγχός τους δεν υπόκεινται στις εθνικές κυβερνήσεις».

Ο ορισμός που δίνει η Παγκόσμια Τράπεζα(2002)⁹ έχει ως εξής: " είναι ιδιωτικές οργανώσεις, που αναλαμβάνουν δράση σχετικά με την ανακούφιση όσων υποφέρουν, την προαγωγή των

⁸ Τις εξής: θρησκευτικός, ερευνητικός, ιατροφαρμακευτικός, πολιτιστικός, κοινωνικός, νομικών υπηρεσιών, παγκόσμιας βοήθειας, οργανώσεις ιατρικής πρόληψης και οργανισμών για την προώθηση της βοήθειας στον πλανήτη.

⁹ www.worldbank.gr.

συμφερόντων των φτωχών, την προστασία του περιβάλλοντος, την παροχή των βασικών κοινωνικών υπηρεσιών ή αναλαμβάνουν την προώθηση της κοινωνικής ανάπτυξης".

Στην αγγλική γλώσσα, ο όρος "Government" είναι πιο κοντά στην έννοια του κράτους, παρά στην έννοια της "Κυβέρνησης", σύμφωνα με τα ελληνικά δεδομένα δηλαδή, το ανώτατο συλλογικό όργανο στο πλαίσιο της εκτελεστικής εξουσίας. Άρα ο όρος "non-governmental organizations", μεταφράζεται πιο σωστά ως «μη-κρατικές οργανώσεις», παρά ως «μη-κυβερνητικές οργανώσεις».

Στην Ελλάδα, αν και εσφαλμένα, ο όρος έχει επικρατήσει ως μη-κυβερνητικές οργανώσεις. Συναντάται μάλιστα και στην ελληνική νομοθεσία, στο ν. 2731/1999 περί αναπτυξιακής βοήθειας (άρθρα 10 έως 17) και στο ν. 2646/1998 για την ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας (άρθρο 12). Στην ελληνική γλώσσα, η κυβέρνηση είναι το συνταγματικό όργανο που κατευθύνει τη γενική πολιτική της χώρας και απαρτίζεται από τον Πρωθυπουργό και τους Υπουργούς (άρθρα 82 και 81 του Συντάγματος). Υπάρχουν συλλογικά κυβερνητικά όργανα (ν. 1558/1985), όχι όμως και κυβερνητικές οργανώσεις, επομένως δεν έχει νόημα και ο όρος μη-κυβερνητικές οργανώσεις.

Ο όρος "non-governmental organizations", πρωτοεμφανίζεται στο διεθνές δίκαιο, στο άρθρο 71 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (1945), όπου κυρίαρχο στοιχείο είναι η ιδιωτική νομική φύση, δηλαδή ο μη-κρατικός χαρακτήρας των οργανώσεων, όμως είναι πλέον ξεπερασμένος. Στον ευρωπαϊκό χώρο, ο όρος καλύπτει τις οργανώσεις που επιδιώκουν κοινωνικά ωφέλιμους

σκοπούς. Τα αρχικά ΜΚΟ, παραπέμπουν σε 2 μεγάλους τύπους οργανώσεων.

Πρώτον, σε ισχυρά πολυεθνικά δίκτυα οργανώσεων, τα οποία ειδικεύονται κυρίως στην ανθρωπιστική δράση, όπως για παράδειγμα το κίνημα του Ερυθρού Σταυρού, οι Γιατροί του Κόσμου κλπ, στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως η Διεθνής Αμνηστία, και στην προστασία του περιβάλλοντος όπως η Greenpeace κλπ¹⁰.

Δεύτερον, σε πολυεθνικά κινήματα μεγαλύτερου ή μικρότερου μεγέθους, που έχουν ως στόχο την οργάνωση εκστρατειών, ενάντια σε ορισμένες μορφές της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, ασχολούνται λιγότερο με την εξασφάλιση χρηματικών πόρων και περισσότερο με κινητοποιήσεις, εμφανίστηκαν στο Seattle, στη Γένοβα, Ουάσιγκτον, Βαρκελώνη και αλλού.

Με την ευρεία έννοια, ο όρος ΜΚΟ μπορεί να αποδοθεί σε κάθε μη-κερδοσκοπικό οργανισμό, που είναι ανεξάρτητος από την κυβέρνηση. Οι ΜΚΟ είναι τυπικοί οργανισμοί που βασίζονται σε συγκεκριμένες αξίες, και εξαρτώνται εξ' ολοκλήρου ή εν μέρει σε ανιδιοτελείς προσφορές και εθελοντική υπηρεσία. Πρεσβεύουν τις αρχές του αλτρουϊσμού και του εθελοντισμού.

Ένας τυπικός ορισμός των ΜΚΟ έχει ως εξής: «είναι μη-κερδοσκοπικές εθελοντικές ομάδες πολιτών, που οργανώνονται σε τοπικό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο». Οι ΜΚΟ επιτελούν μια πλειάδα υπηρεσιών και ανθρωπιστικών παρεμβάσεων, μεταφέρουν τις

¹⁰ Βλέπε αναλυτικά για την κάθε ΜΚΟ, www.anthropos.gr.

ανησυχίες των πολιτών στις κυβερνήσεις, παρακολουθούν πολιτικές και ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινωνικά, περιβαλλοντικά κλπ θέματα ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο έχουν ιδρυθεί. Ο εκπρόσωπος της γραμματείας των ΜΚΟ, συμμετέχει στην Επιτροπή Παρακολούθησης του Κ.Π.Σ.

Σε καθαρά θεωρητική διάσταση, οι ΜΚΟ αποτελούν ένα είδος επιχειρηματικής οργάνωσης, που διαφοροποιείται σημαντικά από ευρέως διαδεδομένα πρότυπα οργανισμών και επιχειρήσεων. Στην ευρεία οικονομική θεώρηση, οι ΜΚΟ σχετίζονται κυρίως με τον κρατικό έλεγχο, ως μέσο εξασφάλισης της μη-κερδοσκοπικής δραστηριότητας και της διασφάλισης του κοινωνικού οφέλους.

3.β. Ο ρόλος των ΜΚΟ – Διεθνής Διάσταση

Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής(1997)¹¹ αναδεικνύεται ένας τομέας της κοινωνικής οικονομίας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ο τομέας των σωματείων και των ιδρυμάτων που λειτουργούν ως ΜΚΟ.

Οι ΜΚΟ έχουν αναπτύξει πλειάδα δράσεων στο διεθνές σύστημα και η σημασία τους είναι αδιαμφισβήτητη. Υπάρχουν αριθμητικοί δείκτες οι οποίοι αποδεικνύουν την αυξανόμενη επίδραση της δράσης των ΜΚΟ στην καθημερινή ζωή των κατοίκων

¹¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1997, Ανακοίνωση της Επιτροπής για την προώθηση του ρόλου των Σωματείων και των Ιδρυμάτων στην Ευρώπη, Ευρωπαϊκές Κοινότητες.

του πλανήτη(Σκλιάς Π,1998). Πιο συγκεκριμένα, οι ενέργειες που υλοποιούνται από τους ΜΚΟ, ιδιαίτερα στον ευαίσθητο τομέα της διεθνούς ανάπτυξης και των αναπτυσσόμενων χωρών, έχουν επίδραση σε 250 εκατομμύρια ανθρώπους. Χαρακτηριστικά, 30.000 ΜΚΟ προσφέρουν υπηρεσίες σε 375 εκ. ανθρώπους στο νότιο ημισφαίριο του πλανήτη μας(Fisher J, 1993), ενώ σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Ένωσης Διεθνών Οργανώσεων, ο αριθμός των ΜΚΟ ξεπερνά τους 16.000¹².

Εκτός της αριθμητικής αύξησης, έχει παρατηρηθεί και παράλληλη αύξηση των χρηματικών πόρων. Το 1970, το ποσοστό των δημόσιων πόρων κυμαινόταν στο 15%, το 1992, οι ΜΚΟ διαχειρίστηκαν το 13% του συνόλου της διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας, ποσό το οποίο ανέρχεται σε 8,3 δις. δολάρια¹³, ενώ το 1995 το 40%. Τα κράτη πλέον, ειδικότερα στον τομέα της ανθρωπιστικής δράσης, πριν χρηματοδοτήσουν μια ΜΚΟ για κάποιο πρόγραμμα, στέλνουν πρώτα παρατηρητές-εκτιμητές της κατάστασης στο πεδίο και κατόπιν ζητούν προσφορές από τις ΜΚΟ. Έτσι συχνά, οι τελευταίοι μετατρέπονται από εταίροι(partners) σε προμηθευτές(contractors) των κυβερνήσεων.

Αλλαγές όμως έχουν συντελεστεί και στη φύση των ΜΚΟ. Δεν είναι πια αποκλειστικά ανθρωπιστικές οργανώσεις, αλλά μιλούν για *συμμετοχή, διαφάνεια, και υπευθυνότητα*. Η ατζέντα τους έχει πλέον πολιτικοποιηθεί, γιατί πολύ απλά αυτό επιτάσσουν οι σημερινές

¹² Ένωση Διεθνών Οργανώσεων, The Yearbook of International Associations 1993/1994, Βρυξέλλες, www.uia.org.

¹³ Στο ποσό αυτό δεν περιλαμβάνεται η βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και τη Παγκόσμια Τράπεζα.

διεθνοπολιτικές συγκυρίες. Κάθε κρίση, είναι μια κρίση πολιτική με ανθρωπιστικές συνέπειες. Για παράδειγμα, η αποστολή φαρμάκων, τροφίμων κλπ αρκούν για να απαλύνουν βραχυπρόθεσμα τις πληγείσες ομάδες, δεν αρκούν όμως για να επιλύσουν ριζικά τα όποια προβλήματα.

Η δημιουργία κράτους δικαίου (σε χώρες του Τρίτου Κόσμου), η ενίσχυση δημοκρατικών θεσμών (στα Βαλκάνια), η αναπτυξιακή εκπαίδευση (σε αφρικανικές χώρες, όπως Ζιμπάμπουε και Αγκόλα), η προώθηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων (μέσω της ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης στις χώρες υλοποίησης των προγραμμάτων), αλλά και η συνεργασία με άλλους διεθνείς δρώντες (κρατικοί ή διακρατικοί) είναι συχνά στόχοι για μια αποτελεσματική και βιώσιμη παρέμβαση των ΜΚΟ (κυρίως σε διεθνές επίπεδο). Επειδή, λοιπόν, η παροχή βοήθειας είναι μια πολιτική πράξη, οι ΜΚΟ που θέλουν να ελαχιστοποιήσουν τις αρνητικές παρενέργειές της πρέπει να σκεφτούν *πολιτικά*. Αυτή η χρυσή τομή, είναι που αποτελεί και το μήλο της έριδος για τις σχέσεις των ΜΚΟ με τα κράτη ή με άλλους υπερεθνικούς οργανισμούς.

Υπάρχουν παρόλα αυτά, περιπτώσεις όπου μεγάλες ΜΚΟ δεν συνετάχθησαν με τις κρατικές επιταγές ή ανέπτυξαν σημαντικές πρωτοβουλίες, που εξανάγκασαν τα κράτη να δρομολογήσουν ενέργειες που σε κάθε άλλα περίπτωση ίσως να μην έκαναν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα υπήρξε η Πρωτοβουλία Jubilee 2000, για τη μείωση των χρεών του Τρίτου Κόσμου.

Πενήντα χρόνια μετά την ίδρυση του ΟΗΕ, οι διεθνείς ΜΚΟ έχουν γίνει μια σημαντική Τρίτη Δύναμη στο διεθνές σύστημα. Με το

τέλος του Ψυχρού πολέμου, οι εθνικές κυβερνήσεις συνειδητοποίησαν την αδυναμία τους να αντιμετωπίσουν από μόνες τους τα συνεχώς αυξανόμενα προβλήματα του πλανήτη μας που απειλούν την ανθρώπινη ασφάλεια και ευημερία (προστασία φυσικού περιβάλλοντος, καταπολέμηση ασθενειών, έλεγχος εμπορίου ναρκωτικών κλπ). Σήμερα, οι ΜΚΟ, προωθούν νέες ιδέες, ενεργοποιούν τη διεθνή κοινότητα, αποκτούν εξειδίκευση και γνώσεις, που τα Ηνωμένα Έθνη με τη σειρά τους χρειάζονται τόσο σε πολιτικό όσο και σε λειτουργικό επίπεδο. Το ψήφισμα 1296 του ECOSOC, θεωρείται ο «χάρτης» των επίσημων σχέσεων των Η.Ε. με τις ΜΚΟ.

Εκ δια μέτρου αντίθετη είναι η σχέση των ΜΚΟ με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην Ευρώπη, πολύ μεγαλύτερο ρόλο παίζουν οι εταιρικές ομάδες lobby, στις οποίες συγκαταλέγονται οι βιομηχανικές-εμπορικές ενώσεις, οι εταιρείες πολιτικών συμβούλων, οι διακρατικές ομάδες άσκησης πίεσης κ.α. Αυτές ασκούν επιρροή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων εντός της Ε.Ε., με αποτέλεσμα συχνά να αναβάλλουν, να αποδυναμώνουν ή να παρεμποδίζουν την αναγκαία πρόοδο που απαιτείται για την προστασία της κοινωνίας, του περιβάλλοντος και των καταναλωτών. Το πρόβλημα γίνεται εμφανέστερο σε εμποροοικονομικά ζητήματα και ειδικότερα μέσα στα πλαίσια του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, όπου η φωνή των ΜΚΟ είναι σχετικά αποδυναμωμένη. Σε αναφορά που εκδόθηκε το 2003, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επισημαίνει ότι το 70% των ευρωπαϊκών

φορέων άσκησης πίεσης δουλεύουν για εταιρικά συμφέροντα και μόνο το 30% αντιπροσωπεύουν ΜΚΟ.

Παρά τις υπηρεσίες και τις πρωτοβουλίες που προσφέρουν οι ΜΚΟ, σε καμιά περίπτωση δεν υποκαθιστούν την κρατική λειτουργία, όμως είναι σε θέση να παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε πληθυσμούς και περιοχές που θεωρούνται αποκλεισμένες ή λιγότερο ευνοημένες.

Ενδεικτικά μπορούμε να αναφερθούμε σε αριθμητικά στοιχεία άλλων χωρών, όπως για παράδειγμα στο Αφρικανικό κρατίδιο του Λεσότο έχουν καταγραφεί 110 ΜΚΟ με 300.000 μέλη¹⁴. Στην Κίνα, 181.000 ΜΚΟ έχουν καταγραφεί από την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών της χώρας. Επίσης, στο Μαλάουι παρέχουν το 30% των υπηρεσιών υγείας, με ελάχιστο κόστος αφού το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί μόνο στο 12% του συνόλου του κρατικού προϋπολογισμού για θέματα υγείας. Στη Γκάνα και στη Ζιμπάμπουε, το 40% του πληθυσμού καλύπτεται υγειονομικά από υπηρεσίες που προσφέρουν οι ΜΚΟ. Το 1990 στην Τανζανία, το 18% των κλινικών ήταν υπό τη λειτουργική εποπτεία των ΜΚΟ, τέλος στην Κένυα, οι ΜΚΟ συνεισφέρουν το 35% των υπηρεσιών υγείας και το 40-50% των αντίστοιχων της εκπαίδευσης. Στην Ινδία οι ΜΚΟ, διαχειρίζονται σήμερα το 25% της αναπτυξιακής βοήθειας που χορηγείται από διμερείς και πολυμερείς δωρητές. Μόνο στις ΗΠΑ, 400 ΜΚΟ συγκέντρωσαν το 1995 κονδύλια ύψους 7 δις δολαρίων. Διεθνώς, οι ΜΚΟ διαχειρίζονται ποσά μεγαλύτερα από το 10% του συνόλου της κρατικής αναπτυξιακής βοήθειας, δηλαδή, ως σύνολο,

¹⁴ Lesotho NGO Profile, δημοσιεύτηκε από το Συμβούλιο ΜΚΟ του Λεσότο, 1^η Έκδοση 1993, www.ngocouncil.gr.

είναι σημαντικότεροι δωρητές από την Παγκόσμια Τράπεζα (Χουλιάρας Α, 1996).

3.γ. Ο Ρόλος των ΜΚΟ από Οικονομική- Πολιτική Σκοπιά

Από οικονομική και πολιτική σκοπιά, οι ΜΚΟ ως θεσμικά όργανα ευνοούνται εξαιτίας των εξής παραγόντων:

- Η απελευθέρωση των συναλλαγών και η απλοποίηση των διαδικασιών μετακίνησης συμβάλλουν στην εύκολη μετακίνηση και εγκατάσταση των ΜΚΟ στις χώρες παροχής βοήθειας.
- Η παγκοσμιοποίηση των συναλλαγών επιτρέπει τον εξοπλισμό και την υποστήριξη των αποστολών, είτε μέσω των τοπικών αγορών είτε και από αγορές τρίτων χωρών, περιορίζοντας έτσι την εξάρτηση από τη χώρα προέλευσης των ΜΚΟ.
- Η άρση των παραπάνω εμποδίων επιτρέπει την ταχύρρυθμη ανάπτυξη των ΜΚΟ, καθώς προσδιορίζονται ολοένα και μεγαλύτερες δυνατότητες επέκτασης και κατά συνέπεια προβολής και εξασφάλισης χρηματοδοτικών κεφαλαίων.

- Η διεύρυνση των χώρων δραστηριότητας εξασφαλίζει πλεονεκτήματα, όπως απόκτηση εμπειρίας, εξειδίκευσης του ανθρωπίνου κεφαλαίου και της διάχυσης πληροφόρησης. Η παγκοσμιοποίηση των αγορών συμβάλλει σημαντικά σε τέτοιου τύπου αποτελέσματα τα οποία με τη σειρά τους, ευνοούν την ισχυρή παρουσία των ΜΚΟ.
- Η ανεξάρτητη και ανιδιοτελής παρουσία των ΜΚΟ, επιτρέπει την διείσδυσή τους σε θέματα ασφάλειας, αλλά και ευρύτερης προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των εθνικών μειονοτήτων κλπ.
- Η δράση των ΜΚΟ, αποτελεί συχνά όργανο άσκησης πιέσεων, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, και συγκεκριμένα το πλαίσιο ενίσχυσης των χωρών.
- Σε καταστάσεις πολιτικής ανισορροπίας και ρευστότητας, οι ΜΚΟ, κατορθώνουν και διεισδύουν με τρόπο πιο αποτελεσματικό. Ουσιαστικά, οι ΜΚΟ, εκμεταλλεύονται τις σχέσεις εμπιστοσύνης που δημιουργούν με τους τοπικούς φορείς, ιδιαίτερα κάτω από πολιτικά έκρυθμες καταστάσεις.

3.δ. Θεωρητική Προσέγγιση του Φαινομένου

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις μελέτης των ΜΚΟ διαχωρίζονται σε τρεις βασικές κατηγορίες:

1. τις παραδοσιακές θεωρίες, οι οποίες βασίζονται στο κρατοκεντρικό μοντέλο λειτουργίας του πολιτικού συστήματος,
2. τις *Μαρξιστικές και νέο-Μαρξιστικές προσεγγίσεις*, οι οποίες μελετούν το ρόλο των ΜΚΟ υπό την οπτική γωνία της λειτουργίας των κοινωνικών τάξεων, και
3. τις *αναθεωρητικές προσεγγίσεις*, οι οποίες προσδίδουν στους ΜΚΟ μια νομιμοποιητική θεωρητική βάση για την ανάπτυξη των δράσεών τους. Η προσέγγιση της παγκοσμιοποίησης αναπτύσσει μια ολοκληρωμένη θεωρητική διάσταση του φαινομένου των ΜΚΟ.

3.δ.ι. Παραδοσιακές Προσεγγίσεις

Οι παραδοσιακές θεωρίες εκλαμβάνουν το κράτος ως τον σημαντικότερο φορέα δράσης. Στο συγκεκριμένο πλαίσιο ανάλυσης, οι ΜΚΟ έχουν ελάχιστη συνεισφορά στη διαμόρφωση του διεθνούς συστήματος και τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται σε αυτό. Έτσι λοιπόν, οι παραδοσιακές προσεγγίσεις και απόψεις για τους διεθνείς οργανισμούς και τους Μη-Κρατικούς Φορείς

γενικότερα, δηλαδή η νομική και η ρεαλιστική προσέγγιση συνηγορούν στο ότι οι ΜΚΟ αποτελούν ένα μόνο μέρος των σχέσεων μεταξύ των κρατών. Σε αυτό το πλαίσιο, ο ρόλος των ΜΚΟ είτε δεν είναι υπολογίσιμο μέγεθος, είτε ο χώρος δράσης τους είναι πολύ περιορισμένος. Η κρατοκεντρική προσέγγιση και η αντίληψη αυτής της θεωρίας δεν διευκολύνει κάποια ανάλυση της δράσης και του ρόλου των ΜΚΟ.

3.δ.ii. Μαρξιστική και Νέο-Μαρξιστική Προσέγγιση

Οι Μαρξιστικές θεωρίες υποβαθμίζουν το ρόλο του κράτους και επικεντρώνουν την προσοχή τους στο ρόλο των τάξεων. Στο πλαίσιο αυτό, η λειτουργία των ΜΚΟ συνδέεται με αυτή των κοινωνικών τάξεων, ξεπερνώντας τα στενά όρια των εθνικών συνόρων. Η μελέτη για τη σημασία του ρόλου των ΜΚΟ αναπτύχθηκε ιδιαίτερα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και πολύ περισσότερο κατά τη διάρκεια της μετά-Σταλινικής περιόδου. Η ειδική φύση των ΜΚΟ, έγκειται στην αυξανόμενη επιρροή της κοινής γνώμης πάνω στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής καθώς και στη σημασία του ιδεολογικού παράγοντα στις διεθνείς σχέσεις. Ο ρόλος των ΜΚΟ γίνεται αντιληπτός από δύο όψεις: α) η πρώτη σχετίζεται με

κοινωνικούς παράγοντες και τη δράση των ΜΚΟ για τη διατήρηση της ειρήνης. Οι δραστηριότητες τους συνεισφέρουν στην ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου (Morozof G, 1977).

Για την Μαρξιστική – Νέο-Μαρξιστική προσέγγιση, ο ρόλος των ΜΚΟ είναι άμεσα συνδεδεμένος με τη συνολικότερη θεώρηση του ρόλου των κοινωνικών τάξεων και της ανάπτυξης των διεθνών σχέσεων και της πολιτικής επιστήμης. Ως εκ τούτου, η συγκεκριμένη προσέγγιση είναι ιδιαίτερα περιοριστική για τη μελέτη του ρόλου των ΜΚΟ, παρά το γεγονός ότι η παρουσία και η δράση των οργανισμών αυτών είναι νομιμοποιημένη, σε σχέση με τις παραδοσιακές προσεγγίσεις στις οποίες δεν υπάρχει νομιμοποιητικό υπόβαθρο.

3.δ.iii. Αναθεωρητικές Προσεγγίσεις

Οι αναθεωρητικές προσεγγίσεις προσφέρουν μεγαλύτερο πεδίο ερευνητικής δραστηριότητας σχετικά με το ρόλο των ΜΚΟ. Από τη θεωρητική προσέγγιση του *λειτουργισμού*(functionalism) έως και αυτή του *διεθνισμού*(transnationalism), οι ΜΚΟ αποκτούν το θεωρητικό υπόβαθρο και τη νομιμοποιητική βάση ανάπτυξης των δράσεών τους στο διεθνές σύστημα. Όμως, η πρόσφατη θεωρητική προσέγγιση της *παγκοσμιοποίησης*(globalism) επεκτείνει ακόμη περισσότερο το πεδίο δράσης των ΜΚΟ διευρύνοντας το ρόλο και τη σημασία τους.

Λειτουργική Προσέγγιση: βασίζεται στην υπόθεση ότι ο σύγχρονος κόσμος συνιστά μια οργανική ολότητα, κυρίως λόγω της απίστευτης αύξησης της υλικής διάστασης του πολιτισμού¹⁵. Οι ΜΚΟ συνιστούν, πλέον νομιμοποιημένες οντότητες οι οποίες δύναται να αναλαμβάνουν τον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων, οι οποίες προωθούν την ευμάρεια ανθρώπων και κρατών, προάγοντας την ειρήνη και την ευημερία(Mitrany D, 1975).

Νέο-Λειτουργική Προσέγγιση: θεωρεί ότι οι διεθνείς οργανισμοί μπορούν να μετατραπούν σε φορείς λήψης αποφάσεων, γεγονός το οποίο μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία μιας υπερεθνικής αρχής. Αυτή η διαδικασία συμπεριλαμβάνει την ενεργό συμμετοχή μιας πλειάδας φορέων, στους οποίους περιλαμβάνονται τα πολιτικά κόμματα, επιχειρήσεις καθώς και άλλες ομάδες ελίτ. Οι φορείς αυτού του τύπου πείθονται για την ανάγκη διάχυσης των δράσεων, από ένα πολιτικό πεδίο στο άλλο. Η σημασία και ο ρόλος των ΜΚΟ γίνεται αντιληπτός, στο βαθμό που οι φορείς αυτοί συμμετέχουν στη διαδικασία της διάχυσης των εξουσιών και συνεισφέρουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Διεθνική Προσέγγιση: ο διεθνισμός ορίζεται ως η διαδικασία μέσα από την οποία οι διεθνείς σχέσεις που μέχρι σήμερα πραγματοποιούνται από κυβερνήσεις έχουν συμπληρωθεί με σχέσεις ανάμεσα σε ιδιώτες, ομάδες και κοινωνίες, σχέσεις οι οποίες μπορούν να έχουν άμεσες συνέπειες για τη συνέχεια των γεγονότων

¹⁵ Τα αποτελέσματα της πληθώρας των υλικών αγαθών, είναι η εμφάνιση σε παγκόσμιο επίπεδο, λαϊκών κινημάτων καθώς και η σύναψη αναρίθμητων συνθηκών του δημόσιου και του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.

(Rosenau J, 1980). Οι υπέρμαχοι της προσέγγισης αυτής υποστηρίζουν ότι, το παραδοσιακό κρατοκεντρικό μοντέλο μελέτης είναι πλέον ξεπερασμένο αφού έχουν επέλθει σημαντικές αλλαγές, λόγω της ανάπτυξης των διεθνικών αλληλεπιδράσεων¹⁶.

Προσέγγιση της Παγκοσμιοποίησης: η θεωρητική προσέγγιση της παγκοσμιοποίησης προσέδωσε νέες διαστάσεις στη λειτουργία και το ρόλο των ΜΚΟ, οι οποίες συμμετέχουν σε μια διαδικασία παγκοσμιοποίησης στην οποία οι ιδιώτες και τα θεσμικά όργανα, ιδιωτικά ή δημόσια, διαχειρίζονται τα κοινά τους ζητήματα.

Διακρίνονται 6 βασικές μορφές παγκοσμιοποίησης:

1. η ανάδειξη μιας παγκοσμιοποιημένης χρηματοοικονομικής αγοράς, γεγονός που σημαίνει λιγότερη εξουσία για τις εθνικές αρχές.
2. η παγκοσμιοποίηση της τεχνολογίας και της τεχνολογικής καινοτομίας με παράλληλη απόσυρση της παλαιότερης.
3. η εμφάνιση πολυεθνικών εταιρειών με δράση σε παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός το οποίο έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ισορροπία της παγκόσμιας οικονομικής ισχύος.
4. η εντατικοποίηση και η ενίσχυση της διεθνούς οικονομικής διπλωματίας και της παγκοσμιοποίησης της κρατικής ισχύος με αποτέλεσμα τη μεταλλαγή της ουσίας και του περιεχομένου των δράσεων της προηγούμενης αδιαμφισβήτητης κρατικής οντότητας.

¹⁶ Ο όρος «διεθνικές αλληλεπιδράσεις», χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη διακίνηση φανερών και μη φανερών στοιχείων ανάμεσα στα κρατικά σύνορα, με βασική προϋπόθεση ότι ένας τουλάχιστον φορέας δεν είναι παράγοντας κρατικού ή διακρατικού οργανισμού.

5. η πέμπτη μορφή παγκοσμιοποίησης είναι συσχετιζόμενη με την εντατικοποίηση των επικοινωνιών και της διεθνούς μετανάστευσης και αφορά την αύξηση των πολιτιστικών επιρροών.
6. τέλος, ως αποτέλεσμα των προηγούμενων, αναδεικνύεται μια νέα παγκόσμια γεωγραφία, η οποία χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι, η ταυτότητα των πόλεων, των περιοχών και των εθνών είναι περισσότερο αποτέλεσμα των παγκόσμιων αλληλοσυνδέσεων παρά των αντίστοιχων εσωτερικών.

Η παγκοσμιοποίηση είναι μια διαδικασία στην οποία το κράτος και οι μη-κρατικοί φορείς συνυπάρχουν στο πλαίσιο μιας δυναμικής σχέσης η οποία μακροπρόθεσμα τείνει να διαφοροποιήσει το υπάρχον κοινωνικό και πολιτικό καθεστώς προωθώντας νέες αρχές και αξίες, εγκαθιδρύοντας ένα νέο καθεστώς, στο οποίο το κράτος έχει έναν αποκλειστικά ρυθμιστικό ρόλο να διαδραματίσει. Οι ΜΚΟ, οι διεθνείς οργανισμοί, οι πολυεθνικές εταιρείες, είναι σε θέση και νομιμοποιούνται να αναλάβουν δράσεις και λειτουργίες, που παραδοσιακά σχεδίαζαν και υλοποιούσαν οι κυβερνήσεις. Η παγκοσμιοποίηση επίσης, αναγνωρίζει όχι μόνο τις μη-κρατικές οντότητες, τους νομικούς σχηματισμούς και τα φυσικά πρόσωπα, αλλά και το συνολικό πλέγμα δικτύωσης, επαφών και σχέσεων που συνδέουν τους μη-κρατικούς φορείς και το κράτος.

3.ε. Λόγοι που ευνόησαν την παρουσία των ΜΚΟ διεθνώς

Τα τελευταία χρόνια, οι ΜΚΟ αποτελούν έναν αξιόπιστο, ευέλικτο και αποτελεσματικό μοχλό παροχής αναπτυξιακής βοήθειας. Διεθνώς, εδώ και πολλά χρόνια, οι υπηρεσίες του Αναπτυξιακού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών(UNDP), του Ιδρύματος για την Ανάπτυξη των Γυναικών(UNICEM), του Ταμείου του ΟΗΕ για τα παιδιά(UNICEF), ή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες(UNHCR) και του Παγκόσμιου Επισιτιστικού Προγράμματος(WFP), συνεργάζονται με ΜΚΟ για την εφαρμογή των προγραμμάτων τους. Παράλληλα, είναι γνωστή η δραστηριότητα του Γραφείου Ανθρωπιστικής Βοήθειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης(ECHO), στην παροχή επείγουσας ανθρωπιστικής βοήθειας, κυρίως σε περιοχές που πλήττονται από επιδημίες, καταστροφές και όπου υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις σε τρόφιμα, φάρμακα και είδη πρώτης ανάγκης.

Οι ΜΚΟ, αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα θεσμικά όργανα εκτέλεσης προγραμμάτων αναπτυξιακής και ανθρωπιστικής βοήθειας και λειτουργούν κυρίως ως φορείς διείσδυσης στις χώρες-αποδέκτες. Οι λόγοι που ευνόησαν την ιδιαίτερη ανάπτυξη της παρουσίας των ΜΚΟ έχουν ως εξής:

- οι ΜΚΟ, έχουν καθιερωθεί ως πιο αξιόπιστοι φορείς στην εφαρμογή προγραμμάτων αναπτυξιακής βοήθειας σε τρίτες χώρες. Αυτό επιτυγχάνεται με την επιτόπια παρουσία στις χώρες αποδέκτες, τα συστήματα ελέγχου, που εγγυώνται την ορθή και συνεπή εφαρμογή των προγραμμάτων. Αποφεύγεται η κατασπατάληση χρημάτων, η υπέρβαση των προϋπολογισμών, η

εκμετάλλευση μέσω της παραοικονομίας και οι όποιες καθυστερήσεις και κωλύματα.

- οι ΜΚΟ, έχουν αποδειχθεί ευέλικτοι φορείς. Ξεπερνούν συνήθως, διπλωματικές αγκυλώσεις, είναι ελεύθεροι από πολιτική προκατάληψη ή ιστορικές διαμάχες, προωθούν την αναπτυξιακή βοήθεια εκεί που οι επίσημες διακρατικές και διπλωματικές αντιπροσωπείες δυσκολεύονται ή αδυνατούν να αποκαταστήσουν διαύλους επικοινωνίας. Επίσης, υπάρχει ουσιαστική συνεργασία των ΜΚΟ του Βορρά με τις ΜΚΟ των αναπτυσσόμενων χωρών¹⁷.
- μια άλλη παράμετρος ευελιξίας των ΜΚΟ είναι η ταχύτητα της δράσης, ιδίως σε περιπτώσεις προγραμμάτων επείγουσας βοήθειας. Μπορούν με την εφαρμογή συστημάτων και δικτύων, να εγκαθιστούν εξοπλισμένα και επανδρωμένα νοσοκομεία, καταυλισμούς προσφύγων, ή συστήματα καθαρισμού νερού και διατροφής πληθυσμών σε απομακρυσμένα σημεία του πλανήτη μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα, εκεί που οι κρατικοί μηχανισμοί θα χρειάζονταν πολλών εβδομάδων γραφειοκρατικές διαδικασίες για να ανταποκριθούν.
- ίσως η πιο σημαντική προσφορά των ΜΚΟ στην εφαρμογή των προγραμμάτων τους, είναι η δράση

¹⁷ Κυρίως ως προς την ανεξαρτησία τους από πολιτικούς, οικονομικούς ή θρησκευτικούς σχηματισμούς.

μέσα στις ίδιες τους τις χώρες. Οι ΜΚΟ με ποικίλες καμπάνιες ευαισθητοποιούν την κοινή γνώμη στις ανεπτυγμένες χώρες, επηρεάζουν την πολιτική παροχής αναπτυξιακής βοήθειας των κυβερνήσεών τους, διαμορφώνουν πλαίσια για την άσκηση της αναπτυξιακής πολιτικής των μεγάλων διεθνών οργανισμών και εξασφαλίζουν σημαντικούς πρόσθετους πόρους από ιδιωτικά ή επιχειρηματικά κεφάλαια.

3.ζ. Αιτίες ανάπτυξης στη Νεοελληνική Κοινωνία

Οι εθελοντικές ΜΚΟ στην Ελλάδα¹⁸, αναζωπυρώθηκαν τα τελευταία χρόνια. Οι βασικότερες αιτίες που συμβάλλουν στην ανάπτυξή τους στην νεοελληνική κοινωνία είναι(Ανθόπουλος Χ,2000):

1. Η κρίση του κοινωνικού κράτους. Το δημόσιο σύστημα κοινωνικής προστασίας συρρικνώνεται, αφενός διότι η παγκοσμιοποίηση και οι διεθνείς όροι οικονομικής ανάπτυξης επιβάλλουν στα εθνικά κράτη μέτρα λιτότητας που πλήττουν την κοινωνική συνοχή και, αφετέρου, τα υποκείμενα, υιοθετώντας μια ατομικιστική αντίληψη για την αξία και την αποτελεσματικότητα του κοινωνικού κράτους, στρέφονται ολοένα και περισσότερο προς την ιδιωτική παροχή υπηρεσιών. Ορισμένες ΜΚΟ αναλαμβάνουν είτε αυτοβούλως, είτε μέσω

¹⁸ www.ngofederation.gr.

κρατικής ανάθεσης, να καλύψουν τμήματα της κοινωνικής πολιτικής που δεν εντάσσονται πλέον στην επίσημη κρατική πολιτική.

2. Η κρίση των πολιτικών κομμάτων. Τα πολιτικά κόμματα αντιμετωπίζουν μια κάμψη της ενεργής πολιτικής συμμετοχής των οπαδών διαμέσου των μηχανισμών τους. Ο πολυσυλλεκτικός τους χαρακτήρας σε συνδυασμό με τον κατακερματισμό των συμφερόντων κάνει τη λειτουργία τους, πιο απόμακρη.

3. Η βαθμιαία παρακμή των νέων κοινωνικών κινημάτων που έδρασαν κυρίως στις δεκαετίες '70 και '80, και σε πολλές περιπτώσεις οδήγησαν στην ενσωμάτωση στην κρατική πολιτική διαφόρων αιτημάτων, που υποστηρίχτηκαν από τα κινήματα αυτά (π.χ., ισότητα των δύο φύλων, σεβασμός στο περιβάλλον, αναγνώριση πολιτιστικής ταυτότητας κ.λπ.). Πολλές ΜΚΟ αποτελούν συνέχεια των κινημάτων αυτών.

4. Οι νέες αντιλήψεις για αυτο-οργάνωση, αυτο-βοήθεια και αυτο-διαχείριση προσφέρουν στα άτομα νέες δυνατότητες να δώσουν νόημα στη ζωή τους, να ασχοληθούν με δραστηριότητες κοινωνικά ωφέλιμες, να έχουν το αίσθημα ότι συμμετέχουν προσωπικά και διεκδικούν αιτήματα ή αξίες που είναι γι' αυτούς σημαντικές για την κατοχύρωση της ποιότητας της ζωής τους. Με τον τρόπο αυτό δίνεται νέο περιεχόμενο στην αντίληψη της "ιδιότητας του πολίτη".

5. Η εντεινόμενη διαδικασία παγκοσμιοποίησης που επιφέρει την άμβλυνση της αυτονομίας του έθνους-κράτους στο διεθνές επίπεδο. Μέσα από τη διαδικασία αυτή αναδεικνύονται θέματα με υπερεθνικό

χαρακτήρα, τα οποία προϋποθέτουν διεθνείς πρωτοβουλίες και διεθνή συντονισμό για την επίλυσή τους (π.χ. διεθνείς συνδιασκέψεις για το περιβάλλον κ.ά.).

4. Ταυτότητα ΜΚΟ

4.α. Χαρακτηριστικά ΜΚΟ

Ορισμένα κοινώς αποδεκτά χαρακτηριστικά των ΜΚΟ, που συνήθως αποτελούν σημεία αναφοράς της πλειοψηφίας των οργανώσεων είναι:

- αν και οι οργανισμοί αυτοί συνεργάζονται ή αναπτύσσουν συνεργασίες με τις κυβερνήσεις, ωστόσο το εκτελεστικό τους σώμα είναι μια ανεξάρτητη ομάδα πολιτών και όχι μια κυβερνητική οντότητα,
- δεν υποκινούνται από το κέρδος και δεν δημιουργούνται για το οικονομικό κέρδος με βάση τις δωρεές ατόμων ή ομάδων. Το κέρδος αποκλειστικά και μόνο πρέπει να χρησιμοποιείται για την αποστολή της οργάνωσης ή να επενδύεται στην οργάνωση,
- είναι εθελοντικές οργανώσεις: αυτό σημαίνει ότι οι ΜΚΟ ιδρύονται και αποτελούνται από άτομα ή ομάδες, εθελοντικά. Θα πρέπει να εμμένουν σε νομικούς και λειτουργικούς κανονισμούς, ωστόσο κανένα κυβερνητικό σώμα δεν μπορεί

να υπαγορεύσει τη δομή, τη λειτουργία ή τη λήξη των ΜΚΟ. Επίσης, μπορούν να έχουν μισθωμένο προσωπικό, όμως βασίζονται και στην εθελοντική συμμετοχή πολλών ανεξάρτητων ατόμων, που μπορούν να προσφέρουν βοήθεια.

4.β. Οργάνωση/Λειτουργία

-

Οι ΜΚΟ σύμφωνα με τις νέες προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν, πρέπει να οργανώσουν τη λειτουργία τους σύμφωνα με ένα νέο πλαίσιο. Αυτό θα προσδιορίζεται από το εσωτερικό, το εξωτερικό και το διεθνές περιβάλλον. Το εσωτερικό περιβάλλον, σχετίζεται κυρίως με τους ανθρώπινους πόρους, το δυναμικό δηλαδή της κάθε οργάνωσης, τους στόχους που θέτει, το σύστημα διοίκησης, την υλικοτεχνική υποδομή, τα κανάλια πληροφοριών, τον τρόπο με τον οποίο αξιοποιεί την προσφερόμενη βοήθεια και τις ενέργειες που κάνει για να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη.

Από την άλλη, το εξωτερικό περιβάλλον, σχετίζεται με τα δεδομένα της περιοχής που αντιμετωπίζει το πρόβλημα, με τη φύση του έργου εν γένει, με την επαρκή χρηματοδότηση για την υλοποίησή του, με την προσβασιμότητα στην πληροφόρηση και τις αντιδράσεις της κοινής γνώμης. Τέλος, το διεθνές περιβάλλον, σχετίζεται με την έννοια της παγκοσμιοποίησης, το ευρύτερο κοινωνικό-πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον, τη διεθνή πολιτική οικονομία, τις νέες γεωστρατηγικές σχέσεις και το φαινόμενο της

διεθνής τρομοκρατίας, την αύξηση της διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας και την εσωτερική οργάνωση και διαμόρφωση πολιτικών σχεδιασμού και συνεργασίας των ΜΚΟ.

Οι προϋποθέσεις που πρέπει να λαμβάνει υπόψη κάθε οργάνωση για να ενισχύσει τη βιωσιμότητά της στο διεθνές περιβάλλον είναι οι εξής:

- σταθεροί πόροι
- πρόσβαση στην πληροφόρηση
- δικτύωση
- εξειδίκευση
- ενθάρρυνση
- υποστήριξη
- θέσπιση κανόνων ηθικής
- εκστρατείες ευαισθητοποίησης
- προσέλκυση εθελοντών
- κατάρτιση στελεχών
- διάδοση καλών πρακτικών
- ενίσχυση του ρόλου των ενώσεων εκπροσώπησης των ΜΚΟ.

Οι ΜΚΟ αποτελούν ένα είδος επιχειρηματικής οργάνωσης ου διαφοροποιείται σημαντικά από τα ευρέως διαδεδομένα πρότυπα οργανισμών και επιχειρήσεων. Σχετίζονται συνήθως με τον κρατικό έλεγχο, κυρίως ως μέσο εξασφάλισης της άμεμπτης μη κερδοσκοπικής δραστηριότητας και της διασφάλισης του κοινωνικού οφέλους. Οι ΜΚΟ, αποτελούν ένα παγκόσμιο φαινόμενο, που ως οργανωτική μορφή παρουσιάζει εξαιρετική ευελιξία και

επιτυχία στην πραγματοποίηση αναπτυξιακών και ανθρωπιστικών προγραμμάτων.

Συγκεκριμένα, τα διακριτά χαρακτηριστικά των μη-κυβερνητικών οργανισμών είναι τα ακόλουθα:

A. Σκοποί και Επιδιώξεις:

- I. Κύριος στόχος των ΜΚΟ, είναι η επέκταση των δραστηριοτήτων τους. Ο όρος επέκταση αναφέρεται στη διεύρυνση σε περισσότερα κράτη και περιοχές, εντός των κρατών, καθώς και στον αριθμό των επωφελουμένων προσώπων.
- II. Η επέκταση αυτή ουσιαστικά στοχεύει στην προβολή τους, είτε εντός της χώρας προέλευσης είτε εκτός, τόσο στον ευρύτερο διεθνή χώρο όσο και στις ίδιες τις χώρες-αποδέκτες.
- III. Η συγκεκριμένη προβολή μπορεί να εξασφαλίσει ευρύτερο πεδίο χρηματοδότησης από δωρεές αλλά και από κεφάλαια των διεθνών θεσμικών φορέων.
- IV. Με αυτόν τον τρόπο δύναται να εξασφαλιστεί η συνέχιση της δραστηριότητας των ΜΚΟ και η περαιτέρω επέκτασή τους. Ως επιτυχία των ΜΚΟ λογίζεται η απόκτηση κύρους και δύναμης η οποία μπορεί να πάρει ποικίλες διαστάσεις, όπως: επιβολή της θέλησης των ΜΚΟ σε τοπικούς αλλά

και διεθνείς κρατικούς φορείς, αλλά και έλεγχο επί των εσωτερικών θεμάτων των αναπτυσσόμενων κρατών.

B. Οργάνωση και Διαχείριση:

Τις περισσότερες φορές οι ΜΚΟ, διοικούνται από εκλεγμένα διοικητικά συμβούλια, τα οποία διαβουλεύονται κατά τακτά χρονικά διαστήματα. Τα διοικητικά συμβούλια είναι υπεύθυνα για εγκρίσεις προϋπολογισμών, για σημαντικές αποφάσεις εκτελουμένων προγραμμάτων, για τις συνολικές δαπάνες, τους προϋπολογισμούς, τους ισολογισμούς, για την επιλογή στελεχών και κρατών αποστολής της βοήθειας, καθώς και για την έγκριση συνεργασίας με τοπικούς και λοιπούς διεθνείς φορείς. Η διαχείριση των προγραμμάτων διεξάγεται από υπεύθυνους μάνατζερ, οι οποίοι αναλαμβάνουν την ευθύνη διαχείρισης συγκεκριμένου φακέλου.

Ανάλογα με το μέγεθος του εκάστοτε οργανισμού, διαφέρει και ο τρόπος οργάνωσής του¹⁹. Όσο αυξάνεται το μέγεθός τους, τόσο περιπλέκεται η οργανωτική τους μορφή.

Γ. Ανθρώπινο Κεφάλαιο:

Το ανθρώπινο κεφάλαιο των ΜΚΟ, περιλαμβάνει κυρίως το διοικητικό προσωπικό και το προσωπικό των αποστολών. Σε κάθε περίπτωση, το προσωπικό διαχωρίζεται σε επιστημονικό και

¹⁹ Δεν υπάρχει τυπικό οργανόγραμμα, που να ισχύει σε όλες τις ΜΚΟ, καθώς δεν ακολουθούν ένα ιδεατό πρότυπο. Αντίθετα τα συγκεκριμένα στοιχεία, αποτελούν μια γενικότερη προσέγγιση, αποτυπώνοντας τις δομές λειτουργίας των πιο γνωστών διεθνών ΜΚΟ.

διοικητικό. Ωστόσο, η εξεύρεση κατάλληλων στελεχών αποτελεί μια εξαιρετικά δύσκολη διαδικασία. Ουσιαστικά, τα στελέχη εκπαιδεύονται από τους ίδιους τους οργανισμούς και για το λόγο αυτό αναπτύσσουν μόνιμους και ισχυρούς δεσμούς. Επίσης, ένα σημαντικό χαρακτηριστικό των ΜΚΟ αποτελεί το γεγονός ότι οι υψηλοί μισθοί είναι ασυμβίβαστοι με την εν γένει δραστηριότητά τους, ειδικά αν πρόκειται για ανθρωπιστικές οργανώσεις ή αν χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από δωρεές.

Δ. Χρηματοδότηση:

Η χρηματοδότηση των ΜΚΟ αποτελεί ένα σημαντικό διακριτό χαρακτηριστικό. Τα αρχικά ή ίδια κεφάλαια των ΜΚΟ, ουσιαστικά προέρχονται είτε από δωρεές, είτε από τα ίδια τα κεφάλαια των ιδρυτών. Η μετέπειτα χρηματοδότηση αφορά κυρίως δωρεές ή θεσμικά κεφάλαια τοπικών και διεθνών οργανισμών τα οποία, τις περισσότερες φορές, αποτελούν χρηματοδότηση για συγκεκριμένες ενέργειες και δραστηριότητες. Η δυνατότητα άντλησης δανειακών πόρων διαφέρει και αυτή σε σχέση με τις επιχειρήσεις εξαιτίας της φύσης της δραστηριότητας των ΜΚΟ. Είναι γνωστό ότι οι ΜΚΟ, προτιμούν πάντοτε τις συναλλαγές μέσω του θεσμού της πίστης (εμπορικής και τραπεζικής).

Πιο αναλυτικά, οι τρόποι και οι πηγές χρηματοδότησης των ΜΚΟ προέρχονται από:

- Συνδρομές
- Δωρεές
- Κληρονομίες

- Θεσμικούς φορείς: Ευρωπαϊκή Ένωση, Δημόσια Ταμεία, Ιδιωτικά Ινστιτούτα και Ιδρύματα.

Όσον αφορά τους θεσμικούς φορείς, στην περίπτωση της Ελλάδας, εννοούμε το Ελληνικό Δημόσιο. Δηλαδή πηγές χρηματοδότησης είναι το Υπουργείο Εξωτερικών με την Υπηρεσία Διεθνών Αναπτυξιακών Συνεργασιών, το Υπουργείο Υγείας, το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, καθώς και κάποιοι επικουρικοί χρηματοδότες όπως, η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς και η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού.

Οι πηγές χρηματοδότησης που προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι: η Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης, η Γενική Διεύθυνση Διεύρυνσης, η Γενική Διεύθυνση Διεθνών Σχέσεων, η αποστολή του γραφείου Europe Aid, το Γραφείο Ανθρωπιστικής Βοήθειας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για την Ανασυγκρότηση.

Τα εργαλεία δράσης για την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των πηγών χρηματοδότησης είναι τα εξής:

- I. Εκπαίδευση στις νέες τεχνολογίες και αξιοποίηση του διαδικτύου
- II. Συμμετοχή σε συλλογικά όργανα και ενθάρρυνση των συνεργασιών
- III. Δημιουργία ομάδων πίεσης.

Μέσω αυτών θα επιτυγχάνεται ευκολότερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση, θα διευκολύνεται η διαχείριση των έργων, καθώς

επίσης με την αξιοποίηση της δικτύωσης θα προωθούνται λύσεις στα προβλήματά τους.

Μία έρευνα που έγινε για λογαριασμό της Παγκόσμιας Τράπεζας (αναπτυξιακή έκθεση 1993), κατά τα έτη 1972-90, κατέδειξε ότι η συνολική βοήθεια συγκεκριμένα στον τομέα της υγείας αφορούσε το 1990 μόνο το 2.9% των συνολικών δαπανών στις αναπτυσσόμενες χώρες (Michaud C, 1994). Οι πόροι διαφέρουν ανάλογα με το πρόβλημα υγείας, για παράδειγμα ένας μεγάλος αριθμός από μη-μεταδοτικές ασθένειες και ατυχήματα υποχρηματοδοτούνται. Ενδεικτικά θα αναφέρουμε τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας: από το 1972-80, υπήρξε μια αυξητική τάση στην εξωτερική βοήθεια περίπου 14% κάθε χρόνο. Στις αρχές του 1986, αυτή η αύξηση ήταν χαμηλότερη με περίπου 7% το χρόνο. Το 1990, στις αναπτυσσόμενες χώρες ήταν όπως αναφέραμε και παραπάνω μόνο 2.9%. το 82% από αυτό ήταν από τα δημόσια ταμεία των αναπτυγμένων χωρών και το 18% από ιδιωτική επένδυση. Οι πόροι στον τομέα της υγείας προέρχονταν: το 40% από αναπτυξιακά ταμεία, το 33% από τα Ηνωμένα Έθνη και το 8% από την Παγκόσμια Τράπεζα, καθώς και άλλες τράπεζες π.χ. της Ασίας.

4.γ. Νομικό Πλαίσιο/Συνταγματική Κατοχύρωση ΜΚΟ

Οι σχέσεις μεταξύ ΜΚΟ- Κράτους είναι ελλειμματικές και συχνά προβληματικές. Κατά κύριο λόγο, εξαρτώνται και

καθορίζονται από την ιδεολογία του κυβερνώντος κόμματος, το πλέγμα των νόμων, τα χαρακτηριστικά της δημόσιας διοίκησης, τη δύναμη των ΜΜΕ κλπ. και αυτό γιατί στην Ελλάδα ελλείπει μια ολοκληρωμένη θεσμοθετημένη πολιτική για τις ΜΚΟ. Το κράτος βρίσκεται, αυτή την περίοδο, σε μια διαδικασία να αναστρέψει την αρχικά αδιάφορη στάση του, απέναντι στις εθελοντικές, Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Απτή ένδειξη του αυξανόμενου ενδιαφέροντος για την προώθηση του εθελοντισμού και των ΜΚΟ, από την πλευρά της κυβέρνησης, αποτελεί η σύσταση θέσης υφυπουργού για τον εθελοντισμό η οποία υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας²⁰, η δημιουργία Τμήματος Εθελοντισμού και Πιστοποίησης Φορέων, που υπάγεται στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, καθώς και η ψήφιση δύο νόμων και μιας υπουργικής απόφασης με στόχο την οριοθέτηση, την καταγραφή και το συντονισμό της δράσης των εθελοντικών, ΜΚΟ, κυρίως στον τομέα της κοινωνικής φροντίδας και της διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας και βοήθειας²¹. Παρ'

²⁰ Η θέση συστάθηκε το Μάιο του 2000, με στόχο να συντονίσει τις διάφορες δραστηριότητες των ολοένα αυξανόμενων εθελοντικών, μη κυβερνητικών οργανώσεων στην Ελλάδα, με εξαίρεση την προσέλκυση και την επιλογή εθελοντών για τους ΟΑ, η οποία παραμένει στην αρμοδιότητα της ΟΕΟΑ Αθήνα 2004.

²¹ Ο Ν. 2646/20.10.1998 περί Ανάπτυξης του εθνικού συστήματος φροντίδας και άλλες διατάξεις, άρθρο 12, αναφέρεται στην ανάπτυξη του εθελοντισμού και προβλέπει τη σύσταση ενός ανεξάρτητου Τμήματος Ανάπτυξης Εθελοντισμού στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Ο Ν. 2731/5.7.1999, περί Ρύθμισης θεμάτων κρατικής αναπτυξιακής συνεργασίας και βοήθειας, ρύθμισης θεμάτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και άλλες διατάξεις, αφορά τις διεθνείς οργανώσεις αναπτυξιακής βοήθειας, οι οποίες χρηματοδοτούνται και εποπτεύονται από το Υπουργείο Εξωτερικών. Τέλος, με την υπουργική απόφαση (αριθ. Γ.Π. οικ. 9287, ΦΕΚ 1268/1.10.2001), ρυθμίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις, η διαδικασία, τα κριτήρια κ.ά. που απαιτούνται προκειμένου να χορηγηθεί η ειδική πιστοποίηση σε φορείς παροχής κοινωνικής φροντίδας ιδιωτικού μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, για να δικαιούνται να λάβουν κρατική επιχορήγηση.

όλα αυτά, εξακολουθεί να εκκρεμεί εδώ και αρκετά χρόνια η ψήφιση ενός νόμου, ο οποίος θα ρυθμίζει συνολικά το πλαίσιο λειτουργίας, το εύρος των δραστηριοτήτων και τους όρους για κρατικές ή κοινοτικές επιχορηγήσεις των ΜΚΟ.

Στην Ελλάδα, οι ΜΚΟ λειτουργούν με ποικίλες μορφές του αστικού δικαίου, ως σωματεία, ιδρύματα, ενώσεις προσώπων, ακόμη και ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, αλλά και ως εταιρείες κερδοσκοπικού ή μη χαρακτήρα (Μακρυδημήτρης Α, 2004). Η λειτουργία τους στηρίζεται συνταγματικά στο δικαίωμα του *συνεταιρίζεσθαι*, καθώς και στην αποχή του κράτους από το χώρο της συλλογικής δράσης και οργάνωσης. Ο χαρακτήρας, η έννοια και ο τρόπος λειτουργίας και συμμετοχής τους στο δημόσιο βίο, δεν έχει προσδιοριστεί ούτε νομικά, ούτε διοικητικά, αλλά διαμορφώνεται πολιτικά και στην πράξη.

Επιφανειακά, φαίνεται να σχηματίζονται προκειμένου να φέρουν σε πέρας λειτουργικούς σκοπούς (π.χ. αποασυλοποίηση, διαχείριση εθνικών πάρκων, ναρκωτικά), και χρηματοδοτούνται συχνά από το κράτος, χωρίς να είναι κρατικές. Έτσι, συγκροτούν τον λεγόμενο «τρίτο χώρο», μεταξύ κρατικού και ιδιωτικού, και λειτουργούν με οικονομικά αλλά μη κερδοσκοπικά κριτήρια, φέρνοντας σε πέρας πολιτικές δράσεις. Όμως είναι προφανές ότι τέτοιου είδους λειτουργία, υπερβαίνει την κανονιστική εμβέλεια του άρθρου 12 Σ, όπου κατοχυρώνεται το αμυντικό ατομικό δικαίωμα του *συνεταιρίζεσθαι*, και χαρακτηρίζει οργανώσεις που διαρρηγνύουν τα όρια μεταξύ ιδιωτικού και δημοσίου, υφαίνοντας

μιας άλλης ποιότητας δημόσιο χώρο, λόγο και δράση, από ότι τα κρατικά όργανα(Παπαδοπούλου Λ, 2006).

Στην περίπτωση των ΜΚΟ, η ανάπτυξη των δημοσίων πολιτικών, μας οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι τόσο η ειδική θεσμική αναγνώριση, όσο και η ρύθμιση των κανόνων λειτουργίας, παρά το ρίσκο ελέγχου που μπορεί να επιφέρει είναι μάλλον προτιμητέα, από την αρρυθμιστη λειτουργία τους. Ο έλεγχος των ΜΚΟ είναι ίσως ο μόνος κίνδυνος που ελλοχεύει στη συνταγματική τους αναγνώριση, ειδικά αν προβλεφθούν δυνατότητες χρηματοδότησής τους. Και αυτό γιατί είναι προφανές, ότι η έννομη τάξη θέτει προϋποθέσεις, όπως η δημοκρατική λειτουργία, οι ανοικτές διαδικασίες, η εξυπηρέτηση συνταγματικών σκοπών, η διαφάνεια στη λειτουργία και στα οικονομικά προκειμένου να προχωρήσει σε παραχώρηση δημόσιας εξουσίας. Η έννοια της ρύθμισης, είναι εγγενής σε οποιαδήποτε νομική πρόβλεψη, και είναι πιθανόν να δημιουργήσει ΜΚΟ διαφορετικών επιπέδων. Μόνον αν γίνει αποδεκτή η συνέπεια αυτή, ως το τίμημα για τη συνταγματική αναγνώριση της κοινωνίας των πολιτών ή αν, αντίθετα, θεωρήσουμε την ύπαρξη μηχανισμών πιστοποίησης (μητρώο, διαπίστευση, σύμβαση παραχώρησης, αξιολόγηση) ως απαραίτητα και εκ των ουκ άνευ στοιχεία κάθε ευνομούμενης Πολιτείας, μπορεί να γίνει αποδεκτή η πρόταση της συνταγματικής κατοχύρωσης.

Υπάρχουν ποικίλες απόψεις επιφανών συνταγματολόγων, σχετικά με τη συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνίας των πολιτών και κατ' επέκταση των ΜΚΟ. Ενδεικτικά, θα γίνει αναφορά στις εξής:

- η άποψη που επικρατεί, ώστε να θεσπιστεί ξεχωριστό άρθρο(Αλιβιζάτος),
- να γίνει προσθήκη στο α.29, που συνιστά τη θεσμική εγγύηση ίδρυσης και λειτουργίας των πολιτικών κομμάτων(Τσάτσος, Ζώρας),
- προσθήκη ειδικής πρόβλεψης στο α.21, που προβλέπει την υποχρέωση του κράτους να μεριμνά για την υγεία των πολιτών, να προστατεύει την οικογένεια, το γάμο, τη μητρότητα, την παιδική ηλικία, τη νεότητα, τα γηρατειά και την αναπηρία και να φροντίζει για την απόκτηση κατοικίας(Τσακυράκης),
- προσθήκη στο α.12(Σωτηρέλης), όπου και η άποψη αυτή συγκεντρώνει και τα περισσότερα πλεονεκτήματα.

Κατά κοινή ομολογία πάντως, η κατοχύρωση της θέσης και του ρόλου των ΜΚΟ στο Σύνταγμα, θεωρείται σημαντική ρύθμιση η οποία θα μπορεί να προσφέρει θετικά αποτελέσματα: στην πολιτική αναγνώριση του ρόλου των ΜΚΟ, στη συσπείρωση οργανώσεων και την ανάδειξη της δυναμικής τους, στην αναγόρευση της κοινωνίας των πολιτών σε αυτοτελές προστατευόμενο δημόσιο αγαθό. Η συνταγματική ενίσχυση του σημαντικού και δυναμικού ρόλου των ΜΚΟ, μπορεί κάλλιστα να συμβάλλει: στην ενίσχυση της συμμετοχικής δημοκρατίας, στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην ανανέωση του πολιτικού συστήματος.

4.δ. Ενέργειες ΜΚΟ

Με βάση τις παραπάνω θεωρητικές προσεγγίσεις, γίνεται κατανοητός ο ρόλος και η σημασία των ΜΚΟ. Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε τις πιο σημαντικές ενέργειές τους στις εξής(Σκλιάς Π, 1998):

- έχουν ισχυρές αλληλεπιδράσεις με κυβερνητικούς φορείς, όπως κυβερνήσεις, τον γραφειοκρατικό τομέα, καθώς και με διεθνείς οργανισμούς,
- επίσης και με άλλους μη-κυβερνητικούς οργανισμούς, αφού συνεργάζονται και ιδρύουν δίκτυα για την επίτευξη των σκοπών τους και τη βελτίωση των δράσεων και της αποτελεσματικότητάς τους,
- ασκούν πίεση σε κρατικούς φορείς και διακρατικούς οργανισμούς, με σκοπό να επηρεάζουν τις πολιτικές προτεραιότητες και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων με σκοπό την επίτευξη των σκοπών τους και τη βελτίωση της ποιότητας της δράσης τους,
- έχουν εγκαθιδρύσει ένα νέο πλαίσιο δημόσιας, σε επίπεδο βάσης συμμετοχής, μέσα από μια πλειάδα δράσεων συμπεριλαμβανομένης της διάχυσης της πληροφόρησης, της ευαισθητοποίησης, καθώς και των σχεδίων για την ανάπτυξη νέων θεσμών,
- οι ΜΚΟ, γίνονται πλέον αντιληπτοί ως νομιμοποιημένοι φορείς δράσης, οι οποίοι έχουν ως σκοπό να σχεδιάζουν και να υλοποιούν εναλλακτικά μοντέλα

παραγωγής πολιτικής, σε σχέση με αυτά των κρατικών οντοτήτων,

- έχουν αναπτύξει επίσημες σχέσεις, με την Ευρωπαϊκή Ένωση, τον ΟΗΕ κλπ, με αυτόν τον τρόπο αναπτύσσουν διόδους επικοινωνίας με τα κέντρα λήψης αποφάσεων και επηρεάζουν κάποιες από τις διαδικασίες παραγωγής πολιτικής,
- αναπτύσσουν δράσεις τόσο σε επίπεδο πίεσης προς τα κέντρα λήψης αποφάσεων, όσο και σε επίπεδο υλοποίησης συγκεκριμένων πιλοτικών προγραμμάτων. Έτσι είναι σε θέση να αναδείξουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που έχουν έναντι των κρατικών φορέων σε συγκεκριμένους τομείς δράσης, όπως περιβάλλον, κοινωνική πολιτική κα.

4.ε. Λειτουργικά Προβλήματα

Τα προβλήματα και οι δυσχέρειες στη λειτουργία των ΜΚΟ ποικίλουν και αφορούν τόσο σε λειτουργικά θέματα, όσο και σε θέματα πολιτικής αξιοπιστίας. Υπάρχουν προβλήματα που προκύπτουν κατά την εκτέλεση των αναπτυξιακών-ανθρωπιστικών προγραμμάτων, τα οποία είναι ανεξάρτητα από τα κίνητρα δράσης και τα οργανωτικά πλαίσια των ΜΚΟ. Από την άλλη, υπάρχουν και στοιχεία που περιορίζουν την αξιοπιστία τους και σχετίζονται άμεσα με τον αποπροσανατολισμό του έργου τους και την εξυπηρέτηση ιδιοτελών συμφερόντων.

Λειτουργικά Προβλήματα:

A. Ασφάλεια των Αποστολών

Σε πολλές περιπτώσεις, οι υλικές και ανθρώπινες απώλειες των ΜΚΟ αποτελούν ένα σημαντικό πρόβλημα το οποίο συχνά δυσχεραίνει και αναστέλλει την υλοποίηση ανθρωπιστικών αποστολών. Εξαιτίας των οικονομικών συμφερόντων που συνεπάγεται η υλική βοήθεια, παρατηρείται έντονα το φαινόμενο της δολιοφθοράς, των κλοπών ή ακόμα και των απωλειών σε ανθρώπινες ζωές. Κατά τη διάρκεια, των εμφύλιων συρράξεων, τα μέλη των ΜΚΟ, παίζουν το ρόλο των ομήρων, ενώ η ανθρωπιστική βοήθεια αποτελεί το μήλο της έριδος για αντιμαχόμενες ομάδες, οι οποίες προσπαθούν να οικειοποιηθούν τα οφέλη.

B. Συντονισμός και έλεγχος των αποστολών

Οι ΜΚΟ, συνήθως δραστηριοποιούνται σε απομακρυσμένες περιοχές από τις χώρες που προέρχονται. Κατά συνέπεια, ο έλεγχος των αποστολών αποτελεί μια εξαιρετικά δύσκολη υπόθεση η οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εμπειρία και τη συνεργασία που αναπτύσσουν μεταξύ τους τα μέλη των αποστολών, όσο και από τη συνέπεια που επιδεικνύουν στο καθήκον τους. Η απόσταση συνιστά ένα σημαντικό πρόβλημα αξιοπιστίας καθώς οι υπεύθυνοι των αποστολών διαθέτουν πλήρη ευθύνη τόσο για την οικονομική διαχείριση όσο και για τη διάθεση της υλικής βοήθειας. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η εμπειρία και η κατάλληλη κατάρτιση των μελών των

αποστολών αποτελεί την καλύτερη εγγύηση για την επιτυχία της όλης επιχείρησης.

Γ. Τροφοδοσία, Μεταφορές

Κατά τη διάρκεια έκρυθμων καταστάσεων, η τροφοδοσία των αποστολών και η μεταφορά της ανθρωπιστικής βοήθειας παρουσιάζουν μια σειρά προβλήματα, όπως καθυστερήσεις, υψηλό κόστος και ορισμένες φορές, ανυπέβλητα γραφειοκρατικά εμπόδια. Μόνο η συνεργασία με άλλους διεθνείς φορείς μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση αυτών των δυσχερειών.

Αξιοπιστία και Διαφάνεια:

A. Θεσμική Χρηματοδότηση-Διαφάνεια

Η αξιοπιστία σε σχέση με τα χρηματοδοτικά θέματα εξαρτάται από τους ίδιους τους ΜΚΟ, και ιδιαίτερα από την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων που κάνουν. Ωστόσο, το εν λόγω φαινόμενο αφορά και στη διαφάνεια των ίδιων των αποστολών και ειδικά τη διευκρίνιση των επιδιωκόμενων στόχων. Οι ΜΚΟ, σε σχέση πάντοτε με το μέγεθός τους, την εμπειρία και το ύψος των ιδίων πόρων τους, διαθέτουν και τους ανάλογους αμυντικούς μηχανισμούς για τη διασφάλιση της διαφάνειας του έργου τους. Παράλληλα, η ύπαρξη συγκεκριμένου και ενεργού νομοσχεδίου σχετικά με τη λειτουργία και την οργάνωση των ΜΚΟ, μπορεί να περιορίσει τη δυσπιστία των εκάστοτε δωρητών.

B. Αυτοτέλεια-Έλεγχος

Η αυτοτέλεια σχετίζεται άμεσα με τα προηγούμενα. Επίκεντρο αποτελεί το πρόβλημα διάκρισης ανάμεσα στους ΜΚΟ, που έχουν δημιουργηθεί με βάση αναπτυξιακά-ανθρωπιστικά κριτήρια, και σε εκείνους τους οργανισμούς που προωθούν συγκεκριμένα συμφέροντα, στα οποία οφείλουν την ύπαρξή τους και τη διαρκή χρηματοδότησή τους. Ένας επαρκής φορολογικός έλεγχος θα μπορούσε να συμβάλλει σημαντικά στη διάκριση μεταξύ των ΜΚΟ, καθώς και η εφαρμογή ενός νόμου για τις ΜΚΟ, θα επέλυε σημαντικά το πρόβλημα αναγνώρισης της αυτοτέλειάς τους.

5. Ο κοινωνικός χαρακτήρας του εθελοντισμού

5.α. Ο τομέας της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας

Η πολιτική υγείας και κοινωνικής αλληλεγγύης αποτελεί τη μοναδική κρατική πολιτική που αφορά στο σύνολο του πληθυσμού, που κατοικεί στη χώρα. Το σύστημα υγείας αν και διαθέτει επάρκεια υποδομών και εξειδικευμένων γιατρών υστερεί στην οργάνωση της δημόσιας υγείας και πρωτοβάθμιας φροντίδας. Το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, εργάζεται εντατικά για τη νομοθετική μεταρρύθμιση του ευρύτερου συστήματος υγείας, που αποβλέπει στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των υφιστάμενων προβλημάτων και στην αξιοποίηση των αναδυόμενων ευκαιριών.

Η στρατηγική οργάνωσης της Κοινωνικής Αλληλεγγύης στοχεύει στη διευκόλυνση της αξιοπρεπούς διαβίωσης όλων των πολιτών, ανεξάρτητη από ψυχική, σωματική ή νοητική ασθένεια και αναπηρία, και στο συνδυασμό της κρατικής παρέμβασης με την εθελοντική προσφορά για μεγέθυνση του κοινωνικού αποτελέσματος.

Η υγεία είναι ο παράγοντας που μετράει τη φυσική, ψυχολογική ή ακόμα και την πνευματική κατάσταση ενός ζώντος οργανισμού. Σύμφωνα με τον ορισμό του Π.Ο.Υ.(1946), η υγεία είναι *«η κατάσταση της πλήρους σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι μόνο η απουσία ασθένειας ή αναπηρίας»*. Έτσι, η έννοια της υγείας, δεν αποδίδεται μόνο από την ιατρική, αλλά και από άλλους παράγοντες όπως είναι το περιβάλλον, η οικονομία, η εργασία κ.ά. Περιλαμβάνει δηλαδή θέματα, που σχετίζονται με την ποιότητα ζωής, την κοινωνική αλληλεγγύη καθώς και τους προσδιοριστικούς παράγοντες που επιδρούν σε αυτά.

Μερικά παραδείγματα παραγόντων που επηρεάζουν την υγεία, τονίζοντας βέβαια ότι διαφέρουν από κοινωνία σε κοινωνία, είναι: γενετικοί, περιβαλλοντικοί, όπως ο τρόπος διαβίωσης, η κατοικία, η εργασία, οι συνθήκες εργασίας, το επίπεδο ρύπανσης του περιβάλλοντος. Επίσης, οι διαφορετικού τρόποι διαβίωσης και οι συνθήκες ζωής, δηλαδή η διατροφή, το κάπνισμα, η άσκηση, η χρήση εθιστικών ουσιών και γενικότερα ο τρόπος συμπεριφοράς. Τέλος, παράγοντες σχετιζόμενοι με το σύστημα και τις υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης.

Ενώ, ο όρος της πρόνοιας είναι συνυφασμένος με την υπεροχή του κράτους και την άμεση και στενή εξάρτηση των ευπαθών και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων από αυτό, η κοινωνική αλληλεγγύη αναγνωρίζει και προβάλλει την ατομική και συλλογική ευθύνη απέναντι σε πολίτες που βρίσκονται σε δυσκολία (*en difficulté*). Φιλοσοφία της νέας αυτής προσέγγισης του χώρου της κοινωνικής φροντίδας είναι «να μην επιβάλλεις το όνειρό σου στους άλλους, αλλά να τους στηρίξεις όσο χρειάζεται για να πετύχουν οι ίδιοι να κάνουν τα δικά τους όνειρα πραγματικότητα». Βασική αρχή της Κοινωνικής Αλληλεγγύης είναι ότι η κοινωνική φροντίδα και υποστήριξη αποτελεί θεμελιώδη υποχρέωση του κράτους, προς τους πολίτες και της κοινωνίας, προς τα μέλη της.

Ο χώρος της κοινωνικής αλληλεγγύης χαρακτηρίζεται από το πλημμελές ενδιαφέρον και τη μειωμένη εργασία σε ορισμένες περιπτώσεις από πλευράς τοπικής αυτοδιοίκησης. Σε αυτό το πλαίσιο μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά οι ΜΚΟ, με το έργο τους. Βέβαια, είναι γεγονός ότι το πλήθος τους δεν αξιοποιείται υπό μια συντονισμένη στρατηγική συνεργασίας, γιατί πολλές χαρακτηρίζονται από εγγενείς αδυναμίες, που εμποδίζουν τη λειτουργία τους. Για το λόγο αυτό, κρίνεται σημαντική η σωστή υλοποίηση ενεργειών πιστοποίησης και αξιολόγησης των ΜΚΟ.

Η πολυσυζητημένη έννοια της κοινωνικής φροντίδας, παρέχεται κυρίως με:

- Την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης,
- Την Πρωτοβάθμια Κοινωνική Φροντίδα,

- Την πληροφόρηση και ενημέρωση για δικαιώματα και παροχές
- Την εθελοντική εργασία και
- Την κοινωνική αλληλεγγύη.

Η κοινωνική φροντίδα, αποσκοπεί στη δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων ισότιμης συμμετοχής των ατόμων στην κοινωνική και οικονομική ζωή και της εξασφάλισης αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης. Η κοινωνική αλληλεγγύη συνδέεται με τις σύγχρονες ανθρωπιστικές αντιλήψεις αποιδρυματοποίησης:

- Της αυτόνομης ή ημιαυτόνομης διαβίωσης,
- Της επανένταξης όλων των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν προβλήματα, στον εύρυθμο τρόπο ζωής:
 - τον αποστιγματισμό
 - το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας
 - την αποδοχή της διαφορετικότητας
 - την ανοικτή προς όλους κοινωνία.

Επίσης, θα αναφέρουμε περιληπτικά το διαχωρισμό της κοινωνικής φροντίδας σε 3 τρεις κατηγορίες:

1. *Η Πρωτοβάθμια Κοινωνική Φροντίδα:* η οποία έχει ως αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών ανοικτής φροντίδας και αποσκοπεί στην πρόληψη των αναγκών και στον έγκυρο εντοπισμό προβλημάτων κοινωνικο-οικονομικού αποκλεισμού. Οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται κυρίως στο πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

2. *Η Δευτεροβάθμια Κοινωνική Φροντίδα:* η οποία έχει ως αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας ή κλειστής φροντίδας και αποσκοπεί στη θεραπεία και αποκατάσταση σωματικής, πνευματικής, ψυχικής νόσου και αναπηρίας, καθώς και στην πρόληψη και αποκατάσταση των συνεπειών κοινωνικο-οικονομικού αποκλεισμού. Οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται κυρίως στο πλαίσιο της περιφέρειας και της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης.
3. *Η Τριτοβάθμια Κοινωνική Φροντίδα:* η οποία έχει ως αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών ανοικτής και κλειστής κοινωνικής φροντίδας, που απαιτεί υψηλή εξειδίκευση ή τεχνολογία. Οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται κυρίως στο πλαίσιο της Κεντρικής Διοίκησης και της Περιφέρειας.

Η αυξανόμενη επίδραση των ΜΚΟ στην υγεία διεθνώς, αντιμετωπίζει προκλήσεις και ευκαιρίες (Akukwe C, 1998). Οι προκλήσεις αφορούν τη συνεχιζόμενη αύξηση του παγκόσμιου επιπέδου φτώχειας, την αυξανόμενη επιρροή των ιδιωτικών ταμείων υγείας, καθώς και την επιτακτική ανάγκη για συμμετοχή της κοινότητας στο σχεδιασμό και τη διαχείριση προγραμμάτων. Αντίστοιχα, οι ευκαιρίες περιλαμβάνουν την παγκόσμια αναγνώριση του ρόλου των ΜΚΟ, από τους θεσμούς και τις κυβερνήσεις, καθώς και την ανάγκη να αναπτυχθούν πολιτικά και οικονομικά συστήματα, τα οποία είναι δίκαια και προωθούν την κοινωνική ανάπτυξη.

5.β. Κοινωνικές Οργανώσεις

Οι ΜΚΟ διαδραματίζουν συνεχώς όλο και πιο ενεργό ρόλο στην υλοποίηση διεθνών προγραμμάτων για την υγεία (Gellert GA, 1996). Έχουν προσφέρει ανθρωπιστική βοήθεια τουλάχιστον τα τελευταία 100 χρόνια, ενώ τις τελευταίες 2 δεκαετίες έχουν συμβάλει, πιο ενεργά, στην ανακούφιση από τη φτώχεια και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Ασχολούνται με φαινόμενα και προβλήματα κοινωνικού χαρακτήρα, με ακτίνα δράσης σε περιοχές που έχουν επιτακτική ανάγκη από βοήθεια, προωθώντας έτσι ακόμη και την τοπική εμπλοκή στο έργο τους, οργανώνοντας επιχειρήσεις χαμηλού κόστους. Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτών των οργανώσεων είναι η προσαρμοστικότητα, η ανεξαρτησία και το αίσθημα δικαιοσύνης που τις διακατέχει.

Μια τυπική κατηγοριοποίηση των οργανώσεων αυτών, που κινούνται στο χώρο της υγείας, θα μπορούσε να είναι η εξής: οργανώσεις θρησκευτικού τύπου, διεθνείς, τοπικές, ενώσεις και επαγγελματικές εταιρείες, επαγγελματικές υπηρεσίες υγείας και φιλανθρωπικές-υποστηρικτικές οργανώσεις (Gilson L, 1994). Ακόμη θα συνοψίζαμε τους ρόλους τους στον τομέα της υγείας στους: παροχή υπηρεσιών, δραστηριότητες κοινωνικής πρόνοιας, υποστηρικτικές/βοηθητικές δραστηριότητες, έρευνα και συνηγορία σε προβλήματα και καταστάσεις υγείας.

Πιο συγκεκριμένα, οι οργανώσεις κοινωνικού χαρακτήρα έχουν να επιδείξουν ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων της κοινωνικής μας ζωής και συμβάλλουν στην επίλυση προβλημάτων όσον αφορά τους τομείς της υγείας και πρόνοιας, όπως άτομα με αναπηρίες, χρήστες τοξικών ουσιών, ψυχικά πάσχοντες κλπ., της διεκδίκησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ανακούφισης των ευπαθών κοινωνικών ομάδων, δηλαδή τρίτη ηλικία, παιδιά, πρόσφυγες-μετανάστες-παλινοστούντες-μειονότητες, καθώς και στην ευαισθητοποίηση του κοινωνικού συνόλου σε θέματα κοινωνικού χαρακτήρα. Στο μέλλον, θα πρέπει να δώσουν ακόμη περισσότερη βαρύτητα σε δράσεις για: την καταπολέμηση του καπνίσματος, τις μεταδοτικές ασθένειες, την περιγεννητική θνησιμότητα και την υγεία της γυναίκας, τον έλεγχο και την πρόληψη ατυχημάτων και τέλος να διασφαλίζουν συνεχή οικονομική υποστήριξη.

Κάθε μια από αυτές τις οργανώσεις έχει στόχο την προσφορά στο κοινωνικό σύνολο, αλλά ταυτόχρονα αποτελούν και ένα κίνητρο για τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Δεν θα ήταν παράτολμο να πούμε ότι, μέσω αυτών των οργανώσεων γίνεται ένα πρώτο βήμα για την απόκτηση και ενίσχυση της πολιτικής συνείδησης.

Μεταξύ των χιλιάδων οργανώσεων, που δραστηριοποιούνται σε θέματα κοινωνικής φύσεως, θα αναφέρουμε κάποιες ενδεικτικά σε αυτό το σημείο και παρακάτω θα γίνει εκτεταμένη ανάλυσή τους. Σύμφωνα πάντως με έρευνες, στο χώρο της κοινωνικής αλληλεγγύης έχουν καταγραφεί περίπου 1000 οργανώσεις, ενώ σε αυτόν της κοινωνικής φροντίδας περίπου 3500. Περισσότερο γνωστές σε όλους

μας στο χώρο της υγείας, είναι οργανώσεις όπως: ο «Ερυθρός Σταυρός», οι «Γιατροί του Κόσμου» και οι «Γιατροί χωρίς Σύνορα», που έχουν συνεισφέρει με την πολύτιμη προσφορά τους, τόσο στη χώρα μας, όσο και εξωτερικό, σε άτομα που χρειάζονται βοήθεια και ιδιαίτερα σε εμπόλεμες περιοχές.

Πέρα από τις διαδεδομένες, υπάρχει μια πλειάδα οργανώσεων με μικρότερο εύρος και δραστηριότητες, αλλά με εξίσου σημαντική δράση, που συνήθως λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο. Δεν μπορούμε επίσης να παραλείψουμε την προσφορά οργανισμών, με σκοπό την υλική και ηθική, πάνω από όλα, βοήθεια στα παιδιά του κόσμου. Συγκεκριμένα, η παρουσία της UNICEF, που είναι από τους μεγαλύτερους εθελοντικούς οργανισμούς, καθώς όμως και «Το Παιδικό Χωριό S.O.S.», «Το Χαμόγελο του Παιδιού» κ.ά. Στον τομέα της πρόνοιας, υπάρχουν μεγάλες και μικρές οργανώσεις, όπως οι Οργανώσεις Αλληλεγγύης Ατόμων με Αναπηρίες, οι Μεταναστευτικές Κοινότητες, αλλά και παραρτήματα Διεθνών Οργανώσεων, όπως η Action Aid Hellas.

Μια επιτυχημένη πολιτική ανάπτυξης θα πρέπει να ενισχύσει τη βάση των ΜΚΟ, δηλαδή την προθυμία τους να υπηρετούν απομακρυσμένες περιοχές, την ευκαμψία τους καθώς και τη σχέση που αναπτύσσουν με την κοινότητα που βοηθούν (Gilson L, 1994). Πέρα όμως από τις δυσκολίες που συναντούν και τις διαφωνίες που έχουν με την εκάστοτε κυβέρνηση-κράτος, έχουν να αντιμετωπίσουν και δυσχέρειες που αφορούν τους οικονομικούς πόρους και την αναποτελεσματική διαχείρισή τους.

Το 1993, η Παγκόσμια Τράπεζα ζήτησε δημόσιες πολιτικές που να ευνοούν τη δραστηριοποίηση των ΜΚΟ, μέσα από διατάξεις των εκάστοτε εθνικών συστημάτων υγείας. Η νομοθεσία, με την κυβέρνηση πρέπει να βρει τρόπους να συνεργάζεται με τις ΜΚΟ ακολουθώντας τις στρατηγικές που να περιορίζουν τις επιχειρήσεις τους, να διατηρούν σε αυξημένα επίπεδα την ισχύουσα νομοθεσία, να τις επιβλέπουν και να τις συντονίζουν, για να προωθούν έτσι τις δραστηριότητές τους.

5.γ. Τμήμα Εθελοντισμού και Πιστοποίησης Φορέων

Ακόμη και στην Ελλάδα, αν και σε μικρότερο βαθμό, ο εθελοντισμός ανέκαθεν αποτελούσε μέρος κάθε πολιτισμού και κοινωνίας. Περιλαμβάνει τοπικές και εθνικές προσπάθειες, καθώς και διμερή και διεθνή προγράμματα που εφαρμόζονται διασυνοριακά. Δεν θα μπορούσε από αυτή την προσπάθεια να λείπει το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το οποίο έχει συστήσει ένα ειδικό Τμήμα με στόχο την αναγνώριση, τη στήριξη και την επέκταση των εθελοντικών δράσεων, τη διασφάλιση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών, αλλά και τη διευκόλυνση και το συντονισμό των μη-κυβερνητικών οργανώσεων.

Η διεύθυνση της Κοινωνικής Αντίληψης και Αλληλεγγύης του υπουργείου, συγκροτεί τα εξής τμήματα: α) Τμήμα Προστασίας Ευπαθών Ομάδων, β) Τμήμα Κοινωνικής Προστασίας, και γ) Τμήμα

Εθελοντισμού και Πιστοποίησης Φορέων. Εμείς θα ασχοληθούμε με το τελευταίο Τμήμα, το οποίο σχεδιάζει και υλοποιεί τις εξής δράσεις:

- **Νομικό πλαίσιο:** στο νόμο για το Εθνικό Σύστημα Κοινωνικής Φροντίδας και στις προβλεπόμενες σ' αυτό κανονιστικές πράξεις (προεδρικά διατάγματα, υπουργικές αποφάσεις), θεσμοθέτησε τις σχέσεις με τις εθελοντικές οργανώσεις.
- **Μητρώα Μ.Κ.Ο.:** ο νόμος 2646/98, προβλέπει τη δημιουργία και τήρηση Εθνικού και Νομαρχιακού Μητρώου φορέων κοινωνικής φροντίδας ΝΠΙΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Η διαδικασία έχει ως εξής: ο φορέας που θέλει να εγγραφεί στα μητρώα καταθέτει φάκελο με τα απαραίτητα δικαιολογητικά, όπου αν πληρεί τις προϋποθέσεις η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση τον εγγράφει στο δικό της μητρώο, και στη συνέχεια αποστέλλει το φάκελο στο Υπουργείο, στο Τμήμα Πιστοποίησης όπου γίνεται και η εγγραφή στο εθνικό μητρώο. Από τον Απρίλιο του 2002, που ξεκίνησε αυτή η προσπάθεια μέχρι και σήμερα, έχουν εγγραφεί στο εθνικό μητρώο περίπου 766 φορείς οι οποίοι δραστηριοποιούνται στους τομείς υγείας και κοινωνικής φροντίδας.
- **Πιστοποίηση Φορέων:** οι εγγεγραμμένοι φορείς μπορούν να ζητήσουν την ειδική τους πιστοποίηση, ως φορείς παροχής υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας του

ιδιωτικού τομέα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Μέχρι σήμερα έχουν πιστοποιηθεί 91 φορείς και στην τελευταία προκήρυξη κατέθεσαν αίτηση 345.

- **Πανελλήνια Ημέρα Εθελοντισμού- Βράβευση:** η 5^η Δεκεμβρίου ορίστηκε ως Ημέρα Εθελοντισμού, όπου το Υπουργείο οργανώνει εκδηλώσεις βράβευσης των καλύτερων δράσεων για το τρέχον έτος εθελοντών πολιτών και οργανώσεων.
- **Ανάπτυξη και Προώθηση Εθελοντισμού:** το τμήμα αυτό έχει επίσης την ευθύνη για την επεξεργασία, επιμέλεια και έκδοση πληροφοριακού υλικού, για τη διοργάνωση αλλά και τη συμμετοχή σε ενημερωτικές συναντήσεις, συνέδρια κλπ, σε διάφορους νομούς της χώρας, με στόχο την ενθάρρυνση και τη διευκόλυνση της εθελοντικής δράσης.

Αυτή η συνεργασία του Τμήματος Εθελοντισμού και Πιστοποίησης με τις μη-κερδοσκοπικές οργανώσεις, αντικατοπτρίζει την όλο και πιο οργανωμένη και ενεργό συμμετοχή των πολιτών στην κοινωνική ζωή της χώρας και πιο συγκεκριμένα σε θέματα που αφορούν την υγεία και την κοινωνική φροντίδα, δίνοντας έτσι αισιόδοξη διάσταση στο όλο και εξελισσόμενο χώρο του εθελοντισμού.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

6. Μεθοδολογία της έρευνας

6.α. Εισαγωγή

Η απόφαση της επιλογής του συγκεκριμένου αντικειμένου μελέτης ήταν συνισταμένη πολλών παραγόντων. Επιστημονικό, εκπαιδευτικό, αλλά και προσωπικό ενδιαφέρον αποτέλεσαν τα εφελθήρια κριτήρια. Με την πραγματοποίηση της μελέτης αυτής, η επαφή με τις ΜΚΟ κοινωνικού χαρακτήρα με γέμισαν από εμπειρία τόσο εκπαιδευτική, όσο και προσωπικής ανάπτυξης. Η συνεργασία με τις οργανώσεις αυτές, μου έδωσε την ευκαιρία να καταλάβω πόσο σημαντικός είναι ο εθελοντισμός, καθώς αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο πολιτισμού μιας κοινωνίας, αλλά και οι άνθρωποι που καταπιάνονται με αυτόν, όπου με ήθος, επιμονή και υπομονή ξεπερνούν ακόμα και τους εαυτούς τους για την υλοποίηση των στόχων τους.

Αναφορικά με το επιστημονικό ενδιαφέρον, ο λεγόμενος «Τρίτος Τομέας», οι ΜΚΟ δηλαδή, αποτελούν επίκαιρο θέμα συζήτησης και ενασχόλησης των κοινωνικών επιστημών. Τόσο το

πλαίσιο κατοχύρωσής τους έναντι στους παραδοσιακούς πυλώνες εξουσίας, η συμβολή τους στη δημοκρατία και τη διακυβέρνηση, όσο και οι τρόποι που εμποτίζουν τους σύγχρονους θεσμούς με τη νέα αντίληψη της «κοινωνικής συμμετοχής», αποτελούν θέματα επιστημονικού διαλόγου στις μέρες μας διεθνώς.

Τέλος, η επιλογή του δήμου της Αθήνας έγινε γιατί σε αυτόν έχουν την έδρα τους οι περισσότερες και πιο σημαντικές οργανώσεις κοινωνικού χαρακτήρα, με εθνική εμβέλεια. Ταυτόχρονα, ήταν και πιο εύκολη η πρόσβαση στα αρχεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και ειδικότερα στο Τμήμα Εθελοντισμού.

6.β. Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Ο σκοπός της έρευνας διαμορφώθηκε έπειτα από βιβλιογραφική ανασκόπηση. Ήταν η καταγραφή των Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων, κοινωνικού χαρακτήρα που σχετίζονται με την υγεία και την κοινωνική φροντίδα, ώστε να μετρηθεί ο

βαθμός συμμετοχής τους στον τομέα της υγείας, και να περιγραφούν οι δράσεις και ο ρόλος τους.

Οι επιμέρους στόχοι ήταν:

1. η δημιουργία μιας πιλοτικής βάσης δεδομένων, η οποία να περιλαμβάνει τις ΜΚΟ, που βρίσκονται στην Αθήνα και σχετίζονται με την υγεία-πρόνοια.
2. η συγκέντρωση στοιχείων σχετικά με την ταυτότητα των οργανώσεων, τη διοικητική δομή και τους οικονομικούς πόρους.
3. η περιγραφή των δράσεών τους στα ζητήματα υγείας που καταπιάνονται.
4. η συσχέτιση των δράσεών τους με το βαθμό ευαισθητοποίησης τους σε θέματα υγείας.
5. η αναζήτηση συνεργασίας με διάφορους φορείς εξουσίας, καθώς και άλλες οργανώσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
6. η διατύπωση προτάσεων και στρατηγικών σε σχέση με την επίλυση διαφόρων προβλημάτων υγείας-πρόνοιας, ώστε να δημιουργηθούν δυνατότητες βελτίωσης των ήδη υπάρχουσών δομών με τη συμβολή της κοινωνικής συμμετοχής.

6.γ. Είδος της έρευνας- Σχεδιασμός

6.γ.α. Πληθυσμός της μελέτης- Δειγματοληπτικό πλαίσιο

Η ποιοτική έρευνα που ακολουθήθηκε, είχε ως στόχο τη διερεύνηση των βαθύτερων αξιών και απόψεων, ώστε να δοθεί έμφαση στην εξήγηση του φαινομένου του εθελοντισμού και της εμφάνισης του «Τρίτου Τομέα» με δράσεις στην υγεία, και όχι τόσο στο να μετρηθεί η συχνότητα εμφάνισης των φαινομένων. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν η συνέντευξη, με δομημένο ερωτηματολόγιο, η οποία περιλαμβάνει μια λίστα με δομημένες ερωτήσεις που είχαν προαποφασιστεί σε συνεργασία με τους επιβλέποντες καθηγητές, βάσει του θεωρητικού πλαισίου της έρευνας, άρα και οι απαντήσεις που δόθηκαν από τις οργανώσεις δεν είναι ελεύθερες αλλά περιορίζονται από τις επιλογές του ερευνητή.

Είναι γνωστό, ότι στην ποιοτική έρευνα ο ερευνητής που αναλαμβάνει τη διεξαγωγή του ερωτηματολογίου δεν μπορεί να αποκλίνει από τα προκαθορισμένα όρια, αλλά ούτε και να επηρεάζει τον συνεντευξιαζόμενο. Εντούτοις, μπορεί να δώσει κάποιες οδηγίες ή να διευκρινίσει απορίες, αλλά δεν επιτρέπεται να εκφέρει την

άποψή του. Είναι προφανές, ότι στην περίπτωση της δομημένης συνέντευξης δίνεται μεγαλύτερη σημασία στην εγκυρότητα της διαδικασίας, καθώς οι ίδιες συνθήκες και ερωτήσεις ισχύουν για όλους τους συμμετέχοντες.

Μετά την ποιοτική ανάλυση της παρούσας έρευνας, ακολούθησε η κωδικοποίηση των μεταβλητών για την εξαγωγή αποτελεσμάτων. Η ποσοτικοποίηση των ποιοτικών δεδομένων γίνεται μέσω του στατιστικού πακέτου των κοινωνικών επιστημών SPSS 16.0, και τα αποτελέσματα σχετίζονται με την καταγραφή των συχνοτήτων και την ποσοτική ανάλυση των μεταβλητών, παραθέτοντας ποσοστά καθώς και τη μέγιστη και ελάχιστη τιμή των μεταβλητών.

Συνοπτικά, μπορούμε να αναφέρουμε κάποια χαρακτηριστικά των ποιοτικών μεθόδων όπως:

- Η ευέλικτη δομή, η οποία επιτρέπει αλλαγές στα ερωτήματα, στο δείγμα και στον τρόπο συλλογής των δεδομένων.
- Η διαμόρφωση και συγκεκριμενοποίηση του θέματος με την εξέλιξη της έρευνας.
- Η μελέτη μικρού αριθμού περιπτώσεων.
- Η διαμόρφωση ολικής εικόνας για κάθε περίπτωση και η ανεύρεση των κοινών τους στοιχείων.
- Η μη ανάδειξη γενικών τάσεων.
- Η κατασκευή αναπαραστάσεων της κοινωνικής πραγματικότητας.

- Η επισήμανση του ιστορικού και κοινωνικού πλαισίου για την ερμηνεία των παρατηρούμενων συμπεριφορών.

Αντιθέτως, μια κριτική της ποιοτικής μεθόδου μπορεί να σχετίζεται με:

- Τον δύσκολο εντοπισμό κοινών στοιχείων μεταξύ των περιπτώσεων που αναλύονται.
- Τον περιορισμό σε μικρά, μη αντιπροσωπευτικά δείγματα.
- Τα συμπεράσματά τους δεν είναι εύκολα γενικεύσιμα.
- Την όχι εύκολη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων τους.
- Την ταξινόμηση και ερμηνεία των ευρημάτων, που
- εξαρτώνται άμεσα από τις ικανότητες του ερευνητή.

Ο πληθυσμός της μελέτης μας αφορά όλες τις Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις που είναι εγγεγραμμένες στο Εθνικό και Νομαρχιακό Μητρώο Φορέων Κοινωνικής Φροντίδας, του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Σύμφωνα με τον πίνακα καταγραφής 181 οργανώσεις, που βρίσκονται στο νομό Αττικής, δραστηριοποιούνται στον τομέα της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας και έχουν κυρίως ως αντικείμενο την εθελοντική παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας προς άτομα ή ομάδες πληθυσμού, ενώ το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν οι 80 πιο γνωστές. Καταλήξαμε σε αυτό το μέγεθος καθώς ο χρόνος και το κόστος υπήρξε ανασταλτικός παράγοντας.

Επίσης, εντάξαμε τις οργανώσεις εκείνες που απαντούν τους σκοπούς και τους στόχους της έρευνας και πιο συγκεκριμένα

σχετίζονται με την πρόληψη, την θεραπεία και την περίθαλψη, απ' όπου διαφαίνεται σε σημαντικό βαθμό το επίπεδο υγείας του πληθυσμού και φυσικά ο βαθμός ευαισθητοποίησης και επιρροής των οργανώσεων αυτών στο σύστημα υγείας. Τέλος, με υποκειμενικά κριτήρια και κατόπιν καθοδήγησης του επιβλέποντα καθηγητή, εντάχθηκαν στο δείγμα οι πιο "διαδεδομένες" στο ευρύ κοινό οργανώσεις, τόσο για το έργο τους και την εμβέλεια της δράσης τους, όσο και για την ποιότητα και διάρκεια της προσφοράς τους.

6.δ. Συλλογή Στοιχείων- Μεθοδολογικό Εργαλείο

Για την συλλογή των δεδομένων, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ακολουθήθηκε η δομημένη ερευνητική προσέγγιση, το εργαλείο μέτρησης αποτέλεσε ένα ερωτηματολόγιο (Παράρτημα 1), με προκωδικοποιημένες ερωτήσεις (precoded questions). Πιο συγκεκριμένα, έχοντας συντάξει μαζί με τους επιβλέποντες καθηγητές μια σειρά από κώδικες-ενδείξεις, σύμφωνα με τους στόχους και τους σκοπούς της έρευνας, ζητώντας από τους ερωτώμενους (ΜΚΟ) να επιλέξουν τουλάχιστον μία και πλέον, οι οποίες τον αντιπροσωπεύουν καλύτερα στη δήλωση-ερώτηση που του γίνεται. Επίσης, μετά το τέλος των ενδείξεων υπάρχει και η ένδειξη «Άλλο, Τι Άλλο».

Οι ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών προσφέρουν ορισμένα βασικά πλεονεκτήματα έναντι άλλων μορφών ερωτήσεων και τα σημαντικότερα είναι:

1. εύκολες ερωτήσεις τόσο στον ερευνητή όσο και στον ερωτώμενο.
2. εύκολες στην ανάλυση.
3. περικλείουν μικρότερο άλλων μορφών επηρεασμό, λόγω κυρίως του γεγονότος ότι ο απογραφέας απλώς βάζει ένα «X» στην ένδειξη που του ανέφερε ο ερωτώμενος.

Υπάρχουν όμως και μειονεκτήματα όπως:

1. χρειάζεται μεγάλη ικανότητα αλλά και βαθιά γνώση του διερευνώμενου θέματος από τον ερευνητή για να φτιάξει τις εναλλακτικές απαντήσεις.
2. όταν ο ερωτώμενος έχει μια σειρά από απαντήσεις στη διάθεσή του είναι πολύ πιθανόν να δώσει μια απάντηση χωρίς ιδιαίτερη σκέψη (δίνει συνήθως την πρώτη ή την τελευταία ή τη μεσαία). Καλό θα ήταν για να περιοριστεί το φαινόμενο αυτό ο ερευνητής να εναλλάσσει τη σειρά των ενδείξεων από ερωτώμενο σε ερωτώμενο (rotation approach).
3. αν ο ερευνητής από λάθος ή άγνοια παραλείψει να συμπεριλάβει μια εναλλακτική ένδειξη, αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να δώσει μια μεροληπτική έρευνα, ακόμη και αν υπάρχει το άλλο, τι άλλο.. Έχει αποδειχθεί ότι οι ερωτώμενοι μένουν σε ότι είναι γραμμένο στο ερωτηματολόγιο.

Ο τύπος της τεχνικής συγκέντρωσης των πρωτογενών στοιχείων θα εξαρτηθεί από το πόσο απαιτητικός είναι ο ερευνητής

ότι το ερωτηματολόγιο θα πρέπει να απαντηθεί από κάποιο συγκεκριμένο άτομο, που να διαθέτει τη γνώση του διερευνούμενου θέματος. Πέραν όμως αυτών, η επιλογή θα επηρεαστεί και από: το χρόνο μέσα στα πλαίσια του οποίου θα πρέπει να τελειώσει η συγκεκριμένη έρευνα, οι διαθέσιμοι πόροι(αν χρειάζονται), και η ύπαρξη ή όχι εκπαιδευμένων ερευνητών.

Στη συγκεκριμένη έρευνα, επιλέχθηκε η αποστολή ερωτηματολογίου μέσω φαξ και συμπλήρωσης μέσω τηλεφωνικής επαφής από τον υπεύθυνο επικοινωνίας κάθε οργάνωσης. Τα ερωτηματολόγια συνοδεύονταν από μια επιστολή που εξηγούσε τους λόγους της έρευνας και ζητούσε την πολύτιμη συνεργασία των ΜΚΟ, ώστε να συγκεντρωθούν τα δεδομένα, υπογεγραμμένη από τον κ. Φιλαλήθη, δ/ντη σπουδών του τμήματος. Σημαντικό ρόλο στην ανταπόκριση των ερωτηθέντων διαδραματίζει η σύντομη εισαγωγή, που επισημαίνει τον οργανισμό που τη διεξάγει την έρευνα, το θέμα και τον σκοπό της έρευνας.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το αρχικό πλάνο για τις απαντήσεις ήταν να συγκεντρωθούν τηλεφωνικώς, το οποίο θα ήταν λιγότερο χρονοβόρο. Όμως οι περισσότερες οργανώσεις δεν διέθεταν το χρόνο και ήταν και δύσπιστες, οπότε προτίμησαν να τους αποστέλλεται το ερωτηματολόγιο με fax, ώστε να το βλέπουν και να το συμπληρώνουν μόνες τους και κατόπιν να το στέλνουν. Σε γενικές γραμμές, ο χρονικός ορίζοντας της έρευνας διήρκησε περίπου 2 μήνες(Σεπτέμβριος-Νοέμβριος 2007), καθώς όσες οργανώσεις απάντησαν μόνες τους δεν έστειλαν πίσω εγκαίρως το ερωτηματολόγιο, δηλαδή σε 5 ημέρες χρονικό περιθώριο που τους

είχε δοθεί, και χρειαζόταν να τις ενοχλήσω τηλεφωνικώς περισσότερο από 2 φορές για να ανταποκριθούν. Όσον αφορά τα ερωτηματολόγια που απαντήθηκαν τηλεφωνικώς, ο μέσος χρόνος συνομιλίας με τον ερωτώμενο διαρκούσε 20 λεπτά.

Τα πλέον βασικά πλεονεκτήματα της τηλεφωνικής έρευνας είναι: η ταχύτητα επικοινωνίας, η σχετικά καλή ανταπόκριση, η δυνατότητα επανάληψης επικοινωνίας με το ίδιο άτομο, το λογικό κόστος και η καλή επιλογή του δείγματος. Τα πλέον βασικά μειονεκτήματα είναι: ο περιορισμένος χρόνος επικοινωνίας και η ταυτότητα του ερωτώμενου. Έτσι λοιπόν η συμπλήρωση ερωτηματολογίου μέσω της τηλεφωνικής επαφής επηρεάζεται κυρίως από:

- την πειστική εισαγωγή,
- την ικανότητα του τηλεφωνητή,
- το θέμα,
- το χρόνο,
- το πλήθος των ερωτήσεων,
- τη χρονική στιγμή του τηλεφωνήματος και
- τη διάρκεια της τηλεφωνικής επαφής.

Όσον αφορά τη δομή του ερωτηματολογίου, αρθρώθηκε σε δύο μέρη που είχαν ως στόχο να εξετάσουν: α)την ταυτότητα και β) τη δράση της κάθε οργάνωσης. Όσον αφορά την ταυτότητα, είναι κυρίως εισαγωγική ενότητα, όπου καλούνται να απαντήσουν στα τυπικά στοιχεία της οργάνωσης, όπως το όνομα, τη χρονολογία ίδρυσης, τη νομική μορφή, τον αριθμό των μελών κλπ. Στη συνέχεια, το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου, αφορά τη συγκέντρωση

στοιχείων σχετικά με τη δράση, τους τρόπους υλοποίησης των δράσεων, τους πόρους, τη διοικητική δομή, καθώς και τους τομείς που χρειάζονται περαιτέρω υποστήριξη.

Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο ήταν σύντομο, σε απλή γλώσσα και φρασεολογία. Οι ερωτήσεις κλειστού τέλους με την λίστα των απαντήσεων, παρείχαν μεγάλη ευκολία στον ερωτώμενο. Επίσης, γινόταν γνωστό στους ερωτηθέντες ότι καμία από τις ερωτήσεις δεν ήταν υποχρεωτική και ο κάθε ερωτώμενος είχε το δικαίωμα μη απάντησης και φυσικά μη συμμετοχής γενικότερα στην έρευνα.

6.ε. Στατιστική Ανάλυση

Η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων είναι η διαδικασία κατά την οποία αποκτούν δομή, σημασία και νόημα όλες οι πληροφορίες που έχουν συλλεχθεί από τα ερωτηματολόγια. Γίνεται δηλαδή ο μετασχηματισμός και η ομαδοποίηση των στοιχείων, ώστε να διευκολυνθεί η ανάλυση των ευρημάτων.

Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από τις κλειστού τύπου ερωτήσεις κωδικοποιήθηκαν και καταχωρήθηκαν με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου, SPSS 16.0, ώστε να γίνει η στατιστική τους επεξεργασία και ανάλυση. Επίσης, για την οργάνωση, συνοπτική

απεικόνιση, παρουσίαση και αξιολόγηση χρησιμοποιήθηκαν πίνακες και γραφήματα. Εξαιτίας του είδους της έρευνας(ποιοτική), τα αποτελέσματα σχετίζονται με την καταγραφή συχνοτήτων εμφάνισης των μεταβλητών, και έχουν τη μορφή ποσοστών, όπως απεικονίζονται στους πίνακες και στα γραφήματα(Παράρτημα 2), παρατηρώντας τη μέγιστη και την ελάχιστη τιμή.

7. Αποτελέσματα

7.α. Ανάλυση αποτελεσμάτων

Τα αποτελέσματα της έρευνας αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία θα στηριχθούν τα συμπεράσματα, αλλά και οι απαντήσεις στα ερωτήματα και στους στόχους που τέθηκαν στην αρχή της μελέτης. Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από τις κλειστού τύπου ερωτήσεις κωδικοποιήθηκαν και καταχωρήθηκαν σε ένα αρχείο δεδομένων, στο SPSS 16.0, για να είναι εφικτή η στατιστική τους επεξεργασία και ανάλυση. Εξαιτίας του είδους της έρευνας, τα αποτελέσματα σχετίζονται με την καταγραφή συχνοτήτων εμφάνισης των μεταβλητών, και έχουν τη μορφή ποσοστών, όπως απεικονίζονται στους πίνακες και στα γραφήματα(Παράρτημα 2), παρατηρώντας τη μέγιστη και την ελάχιστη τιμή.

Με βάση τη μελέτη μας, 80 Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις αποτέλεσαν το δείγμα. Με μορφή ποσοστών θα λέγαμε ότι, περίπου

60% απάντησαν στα ερωτηματολόγια, 30% δεν απαντούσαν στο τηλέφωνο κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας και 10% αρνήθηκαν να συμμετέχουν στην έρευνα(Παράρτημα 1).

Στο σύνολό της η εργασία δομήθηκε πάνω στην έννοια του εθελοντισμού, των Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων κοινωνικού χαρακτήρα, θέλοντας έτσι να εξετάσει το πεδίο δράσης τους στον τομέα της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας. Τα ερωτηματολόγια περιείχαν ερωτήσεις όπου η μετέπειτα ανάλυσή τους θα ικανοποιούσε τους σκοπούς και στόχους της έρευνας.

Αρχικά μας ενδιέφερε που απευθύνονται οι ΜΚΟ, ποια ήταν δηλαδή η ομάδα στόχος. Έτσι θα δούμε με τη μορφή ποσοστών πόσες για παράδειγμα ασχολούνται κυρίως με παιδιά, με γυναίκες, με την 3^η ηλικία κλπ. Όπου αυτομάτως καταλαβαίνουμε ότι διαφέρουν οι δράσεις τους, οι πόροι τους, η διοικητική δομή τους το ανθρώπινο δυναμικό κλπ. Στη συνέχεια, παραθέσαμε μια γκάμα από δράσεις ώστε να καλύψουμε σε μεγάλο βαθμό την ποικιλομορφία των δράσεων των ΜΚΟ. Επίσης, στον τομέα των δράσεων, θεωρήσαμε σημαντικό να ρωτήσουμε και με ποιο τρόπο κατακτούν αυτές τις δράσεις και αν έχουν υποστήριξη από άλλους φορείς και ποιους. Ακόμη, μας ενδιέφερε και η διοικητική δομή της κάθε οργάνωσης, είτε αφορούσε τα γραφεία, τη μηχανοργάνωση και την πρόσβαση στο διαδίκτυο. Και αυτοί είναι τομείς που συνδέονται με τη δράση αλλά και τη βιωσιμότητα κάθε οργάνωσης.

Πολύ σημαντικός τομέας είναι οι οικονομικοί πόροι, γιατί θέλαμε να εξετάσουμε ποιες είναι οι πηγές των πόρων αυτών των οργάνωσης και κατά πόσο η πολιτεία και το κράτος συνεισφέρει

στην υλοποίηση του έργου τους. Παράλληλα με αυτόν τον τομέα, κρίθηκε σκόπιμο να ερωτηθούν και σε ποιους τομείς αντιμετωπίζουν δυσκολίες, ώστε αργότερα αν θελήσουν να αξιοποιήσουν τα δεδομένα της έρευνάς μας, και οι ίδιες οι οργανώσεις για να συνειδητοποιήσουν ποιες είναι οι ανάγκες τους, αλλά και το κράτος για να χαράξει νέες πολιτικές με βάση τις απαιτήσεις στον τομέα της υγείας.

Εν κατακλείδι, με βάση τις ελλείψεις κάθε οργάνωσης θέλαμε να δούμε με ποιο τρόπο και σε ποιο βαθμό θα μπορούσαν να βοηθηθούν από άλλες οργανώσεις. Με την ερώτηση αυτή γίνεται αντιληπτό αν οι οργανώσεις είναι δεκτικές στον τομέα των συνεργασιών, της αλληλοβοήθειας και της αλληλοεκτίμησης, και δεν συσπειρώνονται μόνο για την αντιμετώπιση έκτακτων και επίκαιρων προβλημάτων. Η αξιολόγηση του έργου τους αποτελεί ενδιαφέρουσα παράμετρο καθώς μας δείχνει την απήχηση και αναγνωρισιμότητα κάθε ομάδας τόσο σε επίπεδο κοινωνίας, όσο και σε τοπικό επίπεδο. Αυτό θα έχει και ως αντίκτυπο την προσέλωση περισσότερων εθελοντών, αλλά και την περαιτέρω οικονομική και υλική υποστήριξη της κοινωνίας.

Σύμφωνα με το πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου, έγινε μια πρώτη εκτίμηση της ταυτότητας της κάθε οργάνωσης. Η νομική μορφή όλων των οργάνωσεων του δείγματος είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου(ΝΠΙΔ), μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που παρέχουν υπηρεσίες κοινωνικής αλληλεγγύης, γι' αυτό το λόγο είναι και εγγεγραμμένες στο Εθνικό και Νομαρχιακό Μητρώο του Υπουργείου Υγείας. *Νομικό πρόσωπο:* χαρακτηρίζεται μια ένωση

φυσικών προσώπων ή ομάδας περιουσίας που έχει αυτοτελώς ικανότητα Δικαίου, είναι δηλαδή υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Τα ΝΠΙΔ χαρακτηρίζονται εκείνα που ιδρύονται από ιδιώτες και συνεπώς ακολουθούν τους κανόνες του ιδιωτικού Δικαίου. Κύρια ΝΠΙΔ στο ελληνικό Δίκαιο είναι τα εξής: σωματεία(σύλλογοι), ιδρύματα, εταιρείες και συνεταιρισμοί.

Επίσης, όσον αφορά την ταυτότητα των οργανώσεων, ο αριθμός των μελών αποτελεί σημαντικό στοιχείο και μας δείχνει το επίπεδο οργάνωσης, απήχησης, και εμβέλειας του έργου που συντελείται. Σε αυτό, σημαντικός παράγοντας είναι αν υπάρχουν έμμισθα μέλη, ή όλα είναι εθελοντές και πόσα από αυτά είναι ιδρυτικά. Αυτός αποτυπώνει το βαθμό ανανέωσης και εμπλουτισμού του στελεχικού δυναμικού. Στην παρούσα όμως έρευνα, η ακριβής καταγραφή των μελών δεν ήταν εφικτή, καθώς ιδανικός τρόπος θα ήταν η συνέντευξη στον τόπο της οργάνωσης ώστε να τεθεί υπόψη και το καταστατικό. Δυστυχώς, η τηλεφωνική έρευνα δεν είχε το χρόνο να εντρυφήσει σε τέτοιες λεπτομέρειες, παρόλα αυτά σας παραθέτουμε στον πίνακα με τις ΜΚΟ, τον αριθμό μελών κάθε οργάνωσης, όπου διαθέτουμε στοιχεία με βάσεις τις απαντήσεις των υπευθύνων κάθε οργάνωσης.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας βρέθηκε ότι 27 ΜΚΟ απευθύνονται σε παιδιά, με ποσοστό 16.3%, στη συνέχεια 23 οργανώσεις με ποσοστό 13.9% απευθύνονται σε κάτι άλλο που δεν υπήρχε στις πιθανές απαντήσεις της ερώτησης, ενώ η ελάχιστη τιμή 1.8% απαντάται στην ένδειξη «όλα τα παραπάνω», όπου αποτυπώνεται έτσι ότι κάθε οργάνωση απευθύνεται σε

συγκεκριμένη ομάδα στόχο γι' αυτό όπως θα δούμε και παρακάτω υπάρχει ποικιλομορφία των δράσεων.

Οι δραστηριότητες συγκεντρώνουν περισσότερο ενδιαφέρον, καθώς αποτελούν το λόγο για τον οποίο έγινε η έρευνα. Τη μέγιστη τιμή δραστηριοτήτων, με 12.8% αποτελεί η ένδειξη «παροχή ψυχολογικής υποστήριξης», όπου ήταν και αναμενόμενο καθώς σε όποια ομάδα στόχο κι αν απευθύνονται οι οργανώσεις, αυτό το αντικείμενο δράσης αποτελεί συνδυαστικό κρίκο στην πρόληψη και προαγωγή υγείας. Όπως είναι αντιληπτό το φάσμα των δραστηριοτήτων είναι τόσο ευρύ, ώστε ένα ποσοστό της τάξεως του 12.3% να καταπιάνεται με άλλες δραστηριότητες πέρα από τη λίστα του ερωτηματολογίου. Αυτό οφείλεται στην ποικιλομορφία και τη διαφορετικότητα της κάθε ομάδας. Παρόλα αυτά, θα μπορούσαμε να πούμε όπως φαίνεται και στην κατανομή συχνοτήτων, ότι όλες οι ομάδες που έλαβαν μέρος στην έρευνα καταπιάνονται με το σύνολο των δραστηριοτήτων.

Πιο αναλυτικά, 20 ΜΚΟ με ποσοστό 10.3% έχουν ως δραστηριότητα τη μόρφωση των ασθενέστερων ομάδων, πράγμα όμως που όπως καταλαβαίνουμε από την έρευνα, δεν αποτελεί και τη μοναδική δραστηριότητα κάποιων ομάδων. Για παράδειγμα, δραστηριοποιούνται συνάμα με την περίθαλψη και τη στέγαση (8.7%), με την παροχή νοσηλευτικής υποστήριξης (9.2%) αλλά και με θέματα ατόμων με ειδικές ανάγκες (9.2%). Καταλαβαίνουμε λοιπόν, ότι υπάρχει μια ομαδοποίηση των δράσεων, που σχετίζεται με το καταστατικό των οργανώσεων και το εύρος των προβλημάτων στον τομέα της κοινωνικής φροντίδας που θέλουν να επιλύσουν. Να

αναφέρουμε ενδεικτικά, τη μικρότερη τιμή στον τομέα των δράσεων που απαντάται με ποσοστό 0.5% και αφορά στη συμβολή για την απεξάρτηση αλκοολικών. Αυτό μπορεί να δικαιολογηθεί στο γεγονός ότι το δείγμα μας απευθύνθηκε κυρίως σε ομάδες που είχαν ως στόχο τα παιδιά(16.3%), οπότε και δραστηριότητες όπως αλκοόλ, κάπνισμα, ναρκωτικά, καρκίνος, μεταδοτικές ασθένειες απαντώνται σε μικρότερα ποσοστά. Επίσης, τέτοιες ομάδες δεν ήθελαν να λάβουν μέρος στην έρευνα, είτε γιατί δεν είχαν χρόνο, είτε γιατί ήταν δύσπιστοι στο να δώσουν τέτοια στοιχεία μέσω τηλεφωνικής έρευνας.

Αυτό που ήθελε να εξετάσει η έρευνα σε συνδυασμό με τις δράσεις στον τομέα της υγείας και κοινωνικής φροντίδας, ήταν και οι τρόποι υλοποίησης των δράσεων αυτών. Με μια πρώτη ματιά στο γράφημα, γίνεται αντιληπτό ότι οι ενδείξεις του ερωτηματολογίου κάλυψαν τις περισσότερες οργανώσεις και η μέγιστη τιμή(17.2%) απαντάται στην ενημέρωση- ευαισθητοποίηση, όπου φυσικά είναι ευνόητο αν λάβουμε υπόψη τους πενιχρούς οικονομικούς πόρους που διαθέτουν. Στη συνέχεια, μέσω εκστρατειών προσπαθούν να κινητοποιήσουν τους πολίτες (11.1%), ποσοστό που σχετίζεται άμεσα με τον αριθμό των μελών και την αξιοποίηση και εξεύρεση εθελοντών, όπου συνάμα αποτελεί και παράγοντα δυσκολίας(11.2%), όπως θα δούμε παρακάτω.

Θα μπορούσαμε να συνδυάσουμε ακόμη, ότι το μεγάλο ποσοστό της συνεργασίας με άλλους φορείς(15.2%), με τα ΜΜΕ(13.1) και με άλλες ΜΚΟ(12.6%), συσχετίζεται αρχικά με το ποσοστό δυσκολίας συνεργασίας με άλλες ΜΚΟ που έχει τη μικρότερη τιμή

1.9%, αλλά και με τους τρόπους βοήθειας άλλων οργανώσεων όπου βλέπουμε ότι όλες οι οργανώσεις είναι ανοικτές σε οποιαδήποτε συνεργασία, είτε οικονομικής φύσεως, είτε υλικοτεχνικής κλπ. Επίσης, στους παράγοντες επιτυχίας των δράσεων, αξίζει να σημειωθεί ότι το 20.5% οφείλεται κυρίως στην υποστήριξη από τους πολίτες, το 17.1% από τα ΜΜΕ, και το 15.8% από το κράτος. Αυτό μπορούμε να το αναλύσουμε σε σχέση και με την αξιολόγηση του έργου των οργανώσεων σε τοπικό, αλλά και πανελλήνιο επίπεδο. Όπως φαίνεται από τον πίνακα σε επίπεδο ελληνικής κοινωνίας η υποστήριξη των πολιτών είναι «μέτρια»(48.7%), ενώ σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας ικανοποιητική(53.8%).

Σε επίπεδο διοικητικής δομής, το 42.9% διαθέτει ιδιόκτητο χώρο, το 31.0% ενοικιάζουν γραφεία ενώ μόνο το 4.8% φιλοξενούνται από κάποιο μέλος. Η πληροφορία αυτή είναι αρκετά σημαντική αν αναλογιστούμε τις δυσκολίες που έχουν στην εξεύρεση οικονομικών πόρων(29.9%), έτσι δεν αγχώνονται για πάγια έξοδα όπως είναι το ενοίκιο. Ακόμη αξίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότερες διαθέτουν μηχανοργάνωση, με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών(61.0%) και με τη δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο(97.2%). Παράγοντας ο οποίος συνεισφέρει στην ποιότητα της δουλειάς τους, καθώς τους δίνει το δικαίωμα να τηρούν αρχείο, αλλά και να εκμεταλλεύονται τα πλεονεκτήματα της χρήσης του διαδικτύου.

Η διερεύνηση των οικονομικών πόρων των ΜΚΟ αποτελούσαν από τους κυριότερους στόχους της έρευνας, γιατί συνδέονται άμεσα με τον τομέα των δραστηριοτήτων. Όπως γίνεται αντιληπτό, όσο περισσότερες είναι οι πηγές των πόρων, αυτό θα έχει ως

αποτέλεσμα την πραγμάτωση πολύπλευρων δραστηριοτήτων στον τομέα της υγείας και κοινωνικής φροντίδας. Ακόμη, αυτό που αποτελεί και ένα αίτημα των ΜΚΟ, είναι να λαμβάνουν πάγια οικονομική ενίσχυση από το κράτος για να υλοποιούν τους στόχους τους. Σε μορφή ποσοστών, το 24.6% προέρχεται από ατομικές δωρεές, επιβεβαιώνοντας έτσι την απήχηση των ΜΚΟ στην κοινωνία, και αντίστοιχα από τη μεριά τους πόσο σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η ενημέρωση και κινητοποίηση των πολιτών, στην καθημερινή τους ατζέντα. Τα μέλη έρχονται δεύτερα με ποσοστό 20.4% ως πηγή πόρων, ενώ δυστυχώς ο ιδιωτικός τομέας και το κράτος ακολουθούν με 14.8% και 14.1% αντίστοιχα. Τέλος μπορούμε να αναφέρουμε, ότι το χαμηλό ποσοστό χρηματοδότησης από Κοινοτικά/Ευρωπαϊκά προγράμματα(9.9%), συνδέεται με τα χαμηλά ποσοστά οργανωμένης μελέτης και έρευνας για την υλοποίηση των δράσεων(6.1%).

Πέρα από τις δράσεις και τα οικονομικά, θεωρήσαμε σκόπιμο να εξετάσουμε και τους τομείς που αντιμετωπίζουν τις περισσότερες δυσκολίες και θέλουν υποστήριξη. Τα δεδομένα αυτά πιστεύουμε ότι μπορούν μετέπειτα να τα χρησιμοποιήσουν και οι ίδιες οι ΜΚΟ ώστε να συνειδητοποιήσουν καλύτερα τις ανάγκες τους, αλλά και η πολιτεία για να λάβει μέτρα και να χαράξει νέες στρατηγικές οικονομικής ενίσχυσης για την κάλυψη αναγκών των ΜΚΟ. Οι οικονομικοί πόροι, λοιπόν, καταλαμβάνουν το 29.9% των αναγκών, στη συνέχεια η εξεύρεση εθελοντών το 11.2% επίσης σημαντικός παράγοντας για την υλοποίηση των δράσεων, η επάρκεια σε ανθρώπινο δυναμικό και δει εθελοντές. Τέλος, να

αναφέρουμε τη μικρότερη τιμή που είναι η «εσωτερική οργάνωση» με 1.9%, πράγμα αναμενόμενο εφόσον είδαμε παραπάνω ότι έχουν αρκετά καλή οργανωτική δομή στην πλειοψηφία τους οι ΜΚΟ, αλλά και η «συνεργασία με άλλες ΜΚΟ» με 1.9%, εξίσου κατανοητό συγκρίνοντάς το με τον «τρόπο υλοποίησης των δράσεων» όπου καταλάμβανε 12.6%.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημάνουμε την ένδειξη «Άλλο, Τι Άλλο», όπου σε ορισμένες ερωτήσεις το ποσοστό τέτοιας απάντησης ήταν αξιοσημείωτο. Αρχικά, όσον αφορά τις δραστηριότητες, η ένδειξη «Άλλο» εμφανίζεται σε ποσοστό 12.3%, όμως η ανάλυση των δεδομένων κατέδειξε ότι οι οργανώσεις έδωσαν τις ίδιες απαντήσεις με τις υπάρχουσες ενδείξεις, απλά πιο λεπτομερώς, γι' αυτό και δεν θα το αναλύσουμε διεξοδικά. Όσον αφορά, τις πηγές των πόρων, το «Άλλο» έχει ποσοστό 9.2%, και αφορά κυρίως όπως φαίνεται και στον πίνακα, τα έσοδα από εκδηλώσεις 50%, τις πωλήσεις αντικειμένων 30% κλπ. Επίσης, στο ερώτημα για τις δυσκολίες και ανάγκες το «Άλλο» έχει ποσοστό 6.5% με κυριότερη τιμή 50% αυτήν της πάγιας οικονομικής ενίσχυσης. Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε και την ένδειξη «Άλλο» στους τρόπους βοήθειας και εμπειρίας άλλων οργανώσεων με ποσοστό 10.7%, όπου και εδώ οι συνεργασίες, η ενημέρωση και η οργάνωση ιστοσελίδων καταλαμβάνει το 30% των απαντήσεων.

Σε γενικές γραμμές, η ανάλυση των αποτελεσμάτων μας βοήθησε στο να κατανοήσουμε τους στόχους της μελέτης. Πέρα από την καταγραφή των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας, μέσα από τα

ερωτηματολόγια αναδύθηκε η ποικιλομορφία των δράσεών τους και ο βαθμός ευαισθητοποίησής τους στα θέματα της έρευνας. Ακόμη πολύ χρήσιμες ήταν τα στοιχεία που αφορούσαν τις πηγές των πόρων, το ανθρώπινο δυναμικό και τις υποδομές των οργανώσεων αυτών. Όλες αυτές οι πληροφορίες αποτελούν μόνο μια πρώτη επαφή με τις ΜΚΟ, μια πρωτογενή παρατήρηση του φαινομένου του εθελοντισμού στο χώρο της υγείας και της κοινωνικής αλληλεγγύης, μπορούν όμως να αξιοποιηθούν για μελλοντικές έρευνες.

8. Συζήτηση/ Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Πριν τη συζήτηση των βασικών ευρημάτων αυτής της μελέτης, αναφέρονται οι περιορισμοί και οι μεθοδολογικές δυσκολίες, προκειμένου να διαμορφωθούν ασφαλή συμπεράσματα.

Οι περιορισμοί της μελέτης σχετίζονται με:

1. τη χαμηλή ανταπόκριση των ΜΚΟ στην έρευνα, η οποία πιθανόν να οφείλεται στη μέθοδο επαφής με το δείγμα(τηλεφωνική επικοινωνία), στο χρόνο διεξαγωγής της έρευνας(2 μήνες, Σεπτέμβριος-Νοέμβριος 2007) και στην σχετικά μικρή εμπειρία μου στον τομέα αυτό.
2. τη δειγματοληψία, η οποία έγινε με υποκειμενικά κριτήρια, κατόπιν συνεννόησης με τον επιβλέποντα καθηγητή, όπου και έγινε επιλογή των πιο «διαδεδομένων» ΜΚΟ, από το Μητρώο

Φορέων Κοινωνικής Φροντίδας του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

3. το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων σύμφωνα με το σκοπό της έρευνας, ήταν ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο είχε συνταχθεί με την βοήθεια των επιβλεπόντων καθηγητών, ώστε να εξυπηρετεί τους σκοπούς της έρευνας, καθώς αντίστοιχο δεν βρέθηκε από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση. Το γεγονός αυτό θέτει κάποιους περιορισμούς μια που ενδεχομένως θα μπορούσε να συμπεριλάβει περισσότερες προκωδικοποιημένες ερωτήσεις. Αυτό γίνεται εύκολα αντιληπτό από τα ποσοστά που καταλαμβάνει σε πολλές ερωτήσεις η τιμή «Άλλο, Τι Άλλο».

Εκτός από τη δημιουργία μιας βάσης δεδομένων των ΜΚΟ που ασχολούνται με τον τομέα της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας, μέσα από το Μητρώο Φορέων του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, με τη συγκεκριμένη εργασία βασικά μελετήθηκαν οι περαιτέρω δράσεις των ΜΚΟ, οι οικονομικοί πόροι, το ανθρώπινο δυναμικό, οι τομείς που χρειάζονται υποστήριξη, οι υποδομές κλπ.

Μεταξύ των παραγόντων που μελετήθηκαν, έγινε μια αδρή εκτίμηση:

- α) των δράσεων και του τρόπου υλοποίησής τους με βάση τα οικονομικά και ανθρώπινα μέσα που διαθέτει κάθε οργάνωση

β) την υποστήριξη ή μη, τόσο από το κράτος όσο και από τον ιδιωτικό τομέα ή άλλους φορείς και σε οικονομικό, αλλά και σε υλικό επίπεδο

γ) της συνεργασίας και της οργανωτικής δομής των ΜΚΟ μεταξύ τους

δ) του βαθμό ανταπόκρισης των πολιτών στον εθελοντισμό

ε) των δυσκολιών και αναγκών των ΜΚΟ.

Η πλειοψηφία των ΜΚΟ απευθύνεται σε παιδιά και πιο συγκεκριμένα σε παιδιά με ασθένειες όπως: καρκίνο, νεοπλασματικές ασθένειες, εγκεφαλική παράλυση, νοητική υστέρηση, μεσογειακή αναιμία, κινητικές αναπηρίες, τυφλοκώφωση, ψυχικές διαταραχές και στοιχεία αυτισμού. Ένας από τους βασικούς λόγους που δικαιολογείται αυτό το γεγονός, είναι η ολοένα αύξηση εμφάνισης τέτοιων περιστατικών, η ευαισθησία στο θέμα των παιδιών από τους πολίτες, και τέλος, ότι τα περισσότερα ιδρυτικά μέλη τέτοιων οργανώσεων έχουν βιωματικές εμπειρίες από τέτοια περιστατικά.

Όσον αφορά τις δράσεις, που αποτελούσαν και στόχο της μελέτης μας, οι κυριότερες σχετίζονταν με την παροχή ψυχολογικής και νοσηλευτικής υποστήριξης, με τη μόρφωση των ευπαθών ομάδων, την περίθαλψη και τη στέγασή τους. Οι δράσεις των ΜΚΟ παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και συμβάλλουν καθοριστικά στον τομέα της υγείας και κοινωνικής φροντίδας. Παρόλα αυτά όμως, η κρατική ενίσχυση είναι πενιχρή, ώστε να γίνει αρωγός στο έργο τους. Αυτό διαφαίνεται από τις δυσκολίες εξεύρεσης οικονομικών πόρων σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας.

Εξαιτίας της φύσης του ερωτηματολογίου και του είδους της έρευνας(ποιοτική), τα στατιστικά αποτελέσματα που προέκυψαν ήταν η συχνότητα, το ποσοστό και η μέγιστη και ελάχιστη τιμή, με τη βοήθεια του προγράμματος SPSS 16.0, όπου ποσοτικοποιήθηκαν οι μεταβλητές του ερωτηματολογίου. Επιτρέποντας όμως στους ερωτώμενους-οργανώσεις τη δυνατότητα επιλογής περισσότερων των μια ενδείξεων σε κάθε ερώτηση, το δείγμα των απαντήσεων διαφέρει, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να γίνει συσχέτιση των δεδομένων. Παρόλα αυτά, η ανάλυση των αποτελεσμάτων έγινε σε επίπεδο μέγιστης-ελάχιστης τιμής, όπως περιγράφεται αναλυτικά στο κεφάλαιο 7.α.

Τα ευρήματα της έρευνά μας συγκλίνουν κατά πολύ με παρόμοιες έρευνες. Σύμφωνα με τη διακρατική έρευνα VOLMED(1996)²², που πραγματοποίησε μια καταγραφή 1.200 εθελοντικών οργανώσεων στην Ελλάδα, δημιουργώντας μια πιλοτική βάση δεδομένων για τα χαρακτηριστικά και τις δράσεις 228 οργανώσεων, συγκεντρώνονται στοιχεία σχετικά τους οικονομικούς πόρους και το ανθρώπινο δυναμικό. Στην πλειοψηφία τους οι ΜΚΟ χρηματοδοτούνται από το κράτος σε ποσοστό μικρότερο του 30% των εσόδων τους, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση αναδεικνύεται σιγά σιγά σε σημαντική πηγή χρηματοδότησης. Σε αυτό συμβάλλουν πολλοί παράγοντες, όπως: η έλλειψη επίσημης κρατικής πολιτικής για τις ΜΚΟ, η οποία ενισχύει κινδύνους

²² Η διακρατική έρευνα VOLMED πραγματοποιήθηκε εκτός από την Ελλάδα και σε άλλες χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου με γενικό συντονιστή το Ιταλικό Ίδρυμα για τον Εθελοντισμό. Την έρευνα στην Ελλάδα ανέλαβε το Πάντειο Πανεπιστήμιο, με υπεύθυνη την καθηγήτρια Όλγα Στασινοπούλου. «Ελληνικές Εθελοντικές Οργανώσεις», τελική έκθεση, 1997.

αναπαραγωγής και έντασης πελατειακών σχέσεων, η έλλειψη τεχνογνωσίας, πληροφόρησης, εκπαιδευμένου δυναμικού κλπ.

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό, στις περισσότερες οργανώσεις το μεγαλύτερο μέρος είναι εθελοντές που ασχολούνται σε τακτική βάση, χωρίς αποζημίωση. Ο αριθμός όμως αυτός διαφέρει ανάλογα με το είδος του φορέα, τη γεωγραφική θέση, το χαρακτήρα, τη μορφή των υπηρεσιών κλπ. Σχετικά με το φύλο και την ηλικία των εθελοντών, οι περισσότερες οργανώσεις δεν κρατούν λεπτομερή αρχεία. Ενδεικτικά θα πούμε, ότι οι γυναίκες υπερτερούν των ανδρών με 54.2% σε σχέση με 45.8% αντίστοιχα, ενώ οι νέοι εθελοντές αποτελούν την πλειοψηφία του εθελοντικού δυναμικού κάτω των 18 ετών συμμετέχουν σε ποσοστό 34.6%.

Οι ΜΚΟ εμφανίζουν μεγαλύτερη δυναμική και αποτελεσματικότητα στην κινητοποίηση εθελοντικού δυναμικού καθώς και καλύτερες προοπτικές στην απασχόληση αμειβόμενου προσωπικού(Παναγιωτίδου Ε., 2000). Αυτά τα ευρήματα διαπιστώθηκαν κατόπιν έρευνας των εθελοντικών οργανώσεων στον τομέα της κοινωνικής φροντίδας, από το 1997-1999, με σκοπό τη διερεύνηση των δράσεων, όπου συγκεντρώθηκαν αναλυτικά στοιχεία για 585 οργανώσεις. Όπως ο αριθμός των μελών(εγγεγραμμένων-δραστήριων), οικονομικός προϋπολογισμός, αριθμός αμειβόμενων στελεχών και η ακτίνα της δράσης τους.

Σε γενικές γραμμές, παρατηρείται μετά της ένταξη της Ελλάδας στην Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (DAC) το 1999, μια στροφή των κομμάτων απέναντι στο ρόλο των ΜΚΟ. Επίσης

παρουσιάζεται μια ταυτόχρονη αριθμητική αύξηση διαφόρων φορέων και οργανώσεων που διεκδικούν χρηματοδότηση από εθνικά και υπερεθνικά κονδύλια και σχετίζονται με όλο το φάσμα των υπηρεσιών που συνδέονται με τις ΜΚΟ. Η έρευνα των Afouxenidis et al(2004), χαρτογράφησε 210 οργανώσεις σε όλη την Ελλάδα, όπου κατανεμήθηκαν σε 10 κατηγορίες, τις εξής:

Κατηγορία	No	% συνόλου
Περιβάλλον	76	36
Κοιν. Πρόνοια & Αποκλεισμός	62	29.5
Διεθνείς Οργανισμοί	14	6.6
Υγεία	13	6.1
Εκπαίδευση/έρευνα	17	8
Φιλανθρωπικοί φορείς	7	3.3
Θρησκευτικοί φορείς	6	2.8
Αναπτυξιακοί φορείς	4	1.9
Πολιτισμικοί φορείς	4	1.9
Διάφοροι	8	3.8
Σύνολο	211	100

Όπως διαφαίνεται σχεδόν το 66% των ΜΚΟ του δείγματος δραστηριοποιείται στους χώρους της περιβαλλοντικής και ανθρωπιστικής μέριμνας, ενώ το 80% του συνόλου λειτουργούν στην Αθήνα. Όσον αφορά τις ανθρωπιστικές οργανώσεις, απαρτίζονται από 2 μεγάλες κατηγορίες: η πρώτη αφορά αυτές που αποκλειστικά στο χώρο της ξеноφοβίας και του ρατσισμού και αριθμούν περίπου 30.

Ενώ η δεύτερη, σε ευρύτερα ζητήματα κοινωνικής προστασίας, πρόνοιας και αποκλεισμού. Όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω, οι περισσότερες ανθρωπιστικές ΜΚΟ αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα επιβίωσης λόγω έλλειψης ανθρωπίνων και οικονομικών πόρων.

Συνοπτικά, οι ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα κοινωνικής φροντίδας εμφανίζουν περισσότερα εγγεγραμμένα μέλη σε σχέση με το σύνολο των ΜΚΟ(512 άτομα σε σχέση με 340 αντίστοιχα),μεγαλύτερο αριθμό ενεργών μελών(153 άτομα σε σχέση με 117 αντίστοιχα), μεγαλύτερο μέσο όρο αμειβόμενων στελεχών(1.6 άτομα ανά φορέα, σε σχέση με 1.47 αντίστοιχα), μικρότερο μέσο όρο οικονομικού προϋπολογισμού(11.648.000 δρχ. ανά φορέα, σε σχέση με 12.587.000 δρχ. αντίστοιχα).

Τέλος, μπορούμε να αναφέρουμε ότι οι Έλληνες εμφανίζουν χαμηλούς δείκτες ευαισθητοποίησης σε ζητήματα εθελοντισμού, σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών, με τηλεφωνική συνέντευξη σε τυχαίο δείγμα 1.000 ενήλικων κατοίκων της Αττικής(Διονυσόπουλος Β., 2000). Πιο συγκεκριμένα, τα κυρίως ευρήματα ήταν: το 61% των ερωτηθέντων δεν είχε λάβει ποτέ καμία ενημέρωση για το θέμα του εθελοντισμού, το 70.1% δεν έχει συμμετάσχει ποτέ σε εθελοντικές ομάδες, ενώ το 3.8% ασχολείται περιστασιακά. Παρόλα αυτά η σκέψη για συμμετοχή έχει περάσει στους περισσότερους(83.8%) και θα βοηθούσαν πρωτίστως τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τους ηλικιωμένους, τους οικονομικούς μετανάστες και τα άτομα σε εξάρτηση ή απεξάρτηση.

9. Συμπεράσματα/Επίλογος

Η συμμετοχή των πολιτών στον τομέα της εθελοντικής φροντίδας βρίσκεται σε εμβρυακό στάδιο, σε αντίθεση με την αύξηση και τον αριθμό των ΜΚΟ σε τοπικό, αλλά και πανελλήνιο επίπεδο. Αυτό συνεπάγεται ένα σημαντικό πρόβλημα. Η πρόοδος και η ανάπτυξη του εθελοντισμού στον τομέα της κοινωνικής φροντίδας, παρακωλύεται από το χαμηλό ενδιαφέρον της πολιτείας σε τέτοια θέματα. Αυτό έχει σαν συνέπεια τη χαμηλή ενημέρωση και πληροφόρηση των πολιτών, ώστε να στραφούν στον εθελοντισμό.

Παρόλα αυτά, η ανάπτυξη του εθελοντισμού και της Κοινωνίας των Πολιτών έχει αρχίσει δειλά αλλά αποφασιστικά βήματα και στην Ελλάδα. Ο εθελοντισμός δίνει νέο περιεχόμενο στην «ιδιότητα του πολίτη», θέλοντας να τον παρακινήσει να ασχοληθεί με δραστηριότητες κοινά ωφέλιμες.

Μέσα από τα ευρήματα της έρευνας αναδείχθηκε η ποικιλομορφία των εθελοντικών δράσεων στον τομέα της κοινωνικής φροντίδας. Με βάση τους αρχικούς στόχους της μελέτης, μπορούμε με ασφάλεια να πούμε ότι έγινε μια λεπτομερής καταγραφή των ΜΚΟ, που εδρεύουν στην Αθήνα και συγκεντρώθηκαν γι' αυτές τα κυριότερα στοιχεία, όπως: οι δράσεις τους, τα μέλη τους, οι τομείς που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, η

σχέση τους με το κράτος και τους άλλους φορείς κλπ. Όλα αυτά τα στοιχεία, μας δίνουν μια πρώτη εικόνα στο να κατανοήσουμε το βαθμό ευαισθητοποίησής τους σε θέματα υγείας-πρόνοιας, αλλά και συμμετοχής τους στην διαμόρφωση, στον επηρεασμό και υλοποίηση της πολιτικής ατζέντας του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Η προσφορά της συγκεκριμένης μελέτης κρίνεται πολύπλευρη, τόσο για τις ίδιες τις Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις, όσο και για την πολιτεία, τα ιδρύματα τις εταιρείες κλπ. Αρχικά, οι ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό, θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν τα δεδομένα της παρούσας έρευνας, ώστε να συνειδητοποιήσουν καλύτερα τις ανάγκες τους. Πολύ χρήσιμο θα ήταν να βελτιώσουν τη λειτουργία και την επικοινωνιακή τους πολιτική, ώστε να ικανοποιήσουν περισσότερο τις προσδοκίες των μελών τους και να προσελκύσουν και άλλα μέλη στον εθελοντισμό.

Η πολιτεία με τη σειρά της, έχει μεγαλύτερη ευθύνη, καθώς αποτελεί την κινητήρια δύναμη για βιωσιμότητα των οργανώσεων αυτών, τόσο με την οικονομική της ενίσχυση, όσο και με την νομική κατοχύρωση των Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων. Ωστόσο, θα πρέπει να αντιληφθεί καλύτερα τις ανάγκες και απαιτήσεις των ομάδων αυτών, να σπουδαιολογήσει το ρόλο τους και τη σημαντική και καθ' όλα απαραίτητη συμβολή τους στον τομέα της υγείας και κοινωνικής φροντίδας. Οφείλουν να δώσουν περισσότερη προσοχή στον τομέα αυτό, τόσο σε υλικό όσο και σε ηθικό επίπεδο. Οι ΜΚΟ μπορούν παράλληλα και επικουρικά να συμπλεύσουν με το κράτος, στη διαμόρφωση της πολιτικής ατζέντας για την υγεία.

Τέλος, τα ιδρύματα, οι εταιρείες και ο ιδιωτικός τομέας στο σύνολό τους, θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν τα δεδομένα της παρούσας έρευνας, σε τέτοιο βαθμό ώστε να κατανοήσουν αρχικά τις ανάγκες και τη σπουδαιότητα του εθελοντισμού και του έργου των ΜΚΟ, αυξάνοντας το μικρό ποσοστό των πόρων που προσφέρουν. Θα ήταν πολύ σημαντική η προσφορά τους σε οικονομικό επίπεδο, αν λάβουμε υπόψη τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι οργανώσεις στην εξεύρεση πόρων, σε συνδυασμό με την πολύ μικρή κρατική ενίσχυση.

Θα ήταν ενδιαφέρον να γίνει μια νέα ερευνητική εργασία, όπου θα συγκρίνεται η δράση των ΜΚΟ που εξετάστηκαν στην παρούσα μελέτη, σε σχέση με τις κατοχυρωμένες Μονάδες Κοινωνικής Φροντίδας ανά ΔΥΠΕ, στο νομό Αττικής, ώστε να μελετηθούν ομοιότητες και διαφορές στις δράσεις τους. Σημαντικά ευρήματα θα μπορούσαν επίσης να εξαχθούν και από μελέτες που θα παρουσιάζουν δημογραφικά και κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά των μελών των οργανώσεων, ώστε να σκιαγραφηθεί η φυσιογνωμία τους, όπως το φύλο, η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, το επίπεδο εκπαίδευσης, το επάγγελμα κλπ.

Παρόλα αυτά, με ασφάλεια θα λέγαμε, ότι πραγματοποιήθηκε μια πρώτη επαφή με τις ΜΚΟ κοινωνικού χαρακτήρα, όπου μέσω της παρατήρησης των δράσεών τους αποκτήθηκε περισσότερη γνώση και εμπειρία στο θέμα του εθελοντισμού και πιο συγκεκριμένα στη συμβολή τους στον τομέα της υγείας και κοινωνικής φροντίδας.

Άλλωστε για να υπάρξουν προοπτικές εκσυγχρονισμού των υπάρχοντων δομών των ΜΚΟ, αλλά και ανάπτυξης και διάδοσης του έργου και των δράσεων τους, απαραίτητη προϋπόθεση κρίνεται τόσο η συμβολή του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας, σε όλα τα επίπεδα, όσο και η προσφορά των εθελοντών.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Afouxenidis A. Leontidou L. & Sklias P.(2004), «Organized Civil Society and European Governance: The case of Greece». First annually report to EC, research Directorate- General Directorate K- Knowledge-based Society and Economy.
- Akuwke C.(1998), «The growing influence of non-governmental organizations(NGOs) in international health: challenges and opportunities». Journal of the Royal Society of Health, σελ. 107-115.
www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10076645
- Almond G. & Powell G.(1996), «Comparative Politics. A developmental approach». Boston, κεφ. 4.
- Anheier H. & Kendall J.(2001), «Third sector policy at the crossroads: an international non-profit analysis». Routledge, London.
- Chris Hann & Elisabeth Dunn(editors), «Civil Society: challenging western models», European Association of Social Anthropologists.
- Clarke G.(1998), «Non governmental organizations and politics in the developing world». Political Studies XLVI, σελ. 36-52.
- Cochrane A. & Clarke J.(1993), «Comparing Welfare States». Sage. Open University.
- European Commission(1997): «Communication from the Commission on the promotion of the role of Associations and Foundations in Europe».

- Fisher J. (1993), «The road from Rio: Sustainable Development and the Non-Governmental Movement in the Third World», New York, WestPort, Praeger, σελ. 75-80.
- Gellert GA.(1996), «Non-Governmental Organizations in international health: past successes, future challenges». International Journal of Health Planning and Management, σελ. 19-31
www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10157062
- Gilson L. et al (1994), «The potential of health sector non-governmental organizations: policy options». Health Policy Plan, σελ. 19-31.
www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10133097
- Gramsci A.(1971), «Selection from a Prison Book», Lawrence and Wishard London.
- Kramer R.(2000), «A Third Sector in the Third Millennium». Vol. 11.
- Kumar Kr.(1993), «Civil Society: An Inquiry into the Usefulness of an Historical Term». The British Journal of Sociology, 44(3).
- Marshall T. & Bottomore T.(1993), «Citizenship and Social Class». Pluto Press- Ελληνική Έκδοση(1995), Ιδιότητα του Πολίτη και Κοινωνική Τάξη. Εκδόσεις Gutenberg.
- Michaud C. & Murray C.(1994), «External assistance to the health sector in developing countries: a detailed analysis 1972-1990». Bulletin of the World Health Organization 72(4), σελ. 639-651.
- Mitrany D.(1975), «The Functional of Politics», London, Martin Robertson, σελ.89.
- Morozof G.(1977), «The Socialist Conception», International Social Science Journal, τεύχος 29, Νο1, σελ. 42.
- O' Neill M.(1990), «The third America: The emergence of the Non-Profit Sector in the United States». San Francisco: Jossey-Bass.

- Roseneau J.(1980), «The study of global interdependence: essays on the transnationalisation of world affairs». New York, Nichols Press.
- Salamon L. & Anheier H.(1992), «In search of the Non-Profit Sector: The question of Definitions». *Voluntas*, 3(2), σελ. 125-151.
- Salamon L. & Anheier H.(1997), «Defining the Non-Profit Sector: a cross- national analysis», Manchester, University Press.
- Solomon M.(2001), «International NGOs towards an ethics and a politics for a global cacophonous democracy». In Goodman J.(2001), *Protest and globalization: prospects for transnational solidarity*. Sydney, Pluto Press.
- Suter K.(2003), «Global order and global disorder: Globalization and the Nation-State Westport», CN: Praeger.
- Warleigh A.(2001), «Europeanizing Civil Society: NGOs as agents of Political Socialization». *Journal of Common Market Studies*, Vol. 39, σελ.619-639.
- Willets P., «What is a Non-Governmental Organization?». *Unesco encyclopedia of Life and Infrastructure Resource Issues*. Article 1.44.3.7.: Non-Governmental Organizations.
<http://www.staff.city.ac.uk/p.willets/CS-NTWKS/NGO-ART.HTM>.

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Ανθόπουλος Χ. «Εθελοντισμός, Αλληλεγγύη και Δημοκρατία» Αθήνα, Έκδοση Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς, 2000, σελ. 51-65.
- Άντερσον Πέρι, «Οι αντινομίες του A. Gramsci». Εκδόσεις Μαρξιστική Συσπείρωση, 1985.
- Αποστολίδης Λ., Παπασπυρόπουλος Σ. «Το εθελοντικό κίνημα στην Ελλάδα και η κοινωνία των πολιτών». Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2002, σελ. 81-87, 107-112.

- Ball A. & Peters B.(2001), «Σύγχρονη πολιτική και διακυβέρνηση: Εισαγωγή στην Πολιτική Επιστήμη». Εισαγωγή, Επιμέλεια Λάβδας Κ., Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 121-152.
- Δαφέρμος Β., «Κοινωνική Στατιστική με το SPSS». Θεσσαλονίκη 2005, Εκδόσεις Ζήτη.
- Δεληγιάννης Α., «Κοινωνία ποιων πολιτών; Όταν οι Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις χρησιμοποιούνται ως επίφαση συμμετοχικής δημοκρατίας».
<http://www.greekhelsinki.gr/dikaiomatika/07/fakelos/koinwnia/05.htm>
- Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, «Προοπτικές απασχόλησης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας». Ερευνητική Ομάδα: Χρυσάκης Μ., Ζιώμας Δ., Καραμητοπούλου Ν., Χατζαντώνης Δ., Εκδόσεις Σάκκουλα 2002, σελ. 31-55, 81-106.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή(2001), «Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση: Μια Λευκή Βίβλος», Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες 25.01.2001. COM (2001) 428 τελικό, σελ. 17.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή(2002β): Ανακοίνωση της Επιτροπής, «Προς ενίσχυση της διαβούλευσης και του διαλόγου- Γενικές αρχές και ελάχιστες προδιαγραφές για τη διαβούλευση των ενδιαφερομένων μερών από την Επιτροπή», Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες 11.12.2002, COM (2002) 704 τελικό.
- Κολύβα-Μαχαίρα Φ. & Μπόρα-Σέντα Ε., «Στατιστική, θεωρία και εφαρμογές». Θεσσαλονίκη 1999, Εκδόσεις Ζήτη.
- Κοντογιώργης Γ. «Πολιτικό Σύστημα και Πολιτική», Εκδόσεις Πολύτυπο, Αθήνα 1985, σελ. 34-38.
- Λάβδας Κ.(2004), «Συμφέροντα και Πολιτική. Οργάνωση συμφερόντων και πρότυπα διακυβέρνησης». Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 37-52.

- Μακρυδημήτρης Α.(2004), Περιοδικό «Φιλελεύθερη Έμφαση», τεύχος 18, σελ. 76-83.
- Μαρκάκης Β., «Ανάλυση δεδομένων στην επιστημονική έρευνα με τη χρήση του SPSS, από τη θεωρία στην πράξη». Αθήνα 1997, Εκδόσεις Gutenberg.
- Μαυρογορδάτος Γ., «Ομάδες πίεσης και Δημοκρατία», Αθήνα 2001, Εκδόσεις Πατάκη, σελ. 25-27.
- Μουζέλης Ν.,«Το νόημα της κοινωνίας των πολιτών», στο Μακρυδημήτρης Α., «Κράτος και Κοινωνία Πολιτών»,Αθήνα 2002, Μεταμεσονύκτιες Εκδόσεις, σελ. 11-17.
- Muller P. & Surel Y.(2002), «Η ανάλυση των πολιτικών του κράτους». Αθήνα, Εκδόσεις Τυπωθήτω, σελ.123-153.
- Ν. 2646 (ΦΕΚ 236/Α/20.10.1998)
- Ν. 2731 (ΦΕΚ 138/Α/05.07.1999)
- Παναγιωτίδου Ε.(1999), «Η κοινωνία...των εθελοντών». Περιοδικό Κοινωνία Πολιτών, τεύχος 3, σελ.67.
- Παπαδοπούλου Λ.(2006), «Συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνίας πολιτών».
<http://www.neosyntagma.gr/?p=111>
- Πολυχρονίου Χ.(2001), «Η ιδεολογία του εθελοντισμού: Μια κριτική». Περιοδικό Θέσεις, τεύχος 3, σελ.67.
- Schwartzberg R.(1984), «Πολιτική Κοινωνιολογία». Τόμος 2^{ος}, Εκδόσεις Παρατηρητής, σελ. 361-470.
- Σκλιάς Π. «Ο ρόλος των Μη-Κυβερνητικών Οργανισμών στην εποχή της παγκοσμιοποίησης: Θεωρητικές Προσεγγίσεις». Διαλέξεις και Τετράδια Εργασίας 3, Αθήνα 1998, σελ. 7-23.

- Σκλιάς Π., Χουλιάρας Α.(επιμέλεια) «Η διπλωματία της κοινωνίας πολιτών», Αθήνα 2002, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 193-209.
- Στασινοπούλου Ο., «Ζητήματα Σύγχρονης Κοινωνικής Πολιτικής». Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2002, σελ. 29-34, 41-57, 79-83.
- Σύνταγμα της Ελλάδος
- Σωτηρόπουλος Δ., «Η άγνωστη κοινωνία των πολιτών». Εκδόσεις Ποταμός, Αθήνα 2004, σελ. 117-163.
- Υπουργική Απόφαση αριθμ. Γ.Π. οικ. 9287 ΦΕΚ 1268/01.10.2001.
- Χουλιάρας Α. «Η αναπτυξιακή βοήθεια στα τέλη της δεκαετίας του '90», Αγορά χωρίς σύνορα, τόμος 2, Νοέμβριος 1996, σελ. 121.

Διευθύνσεις Internet

www.actlick.com

www.anthropos.gr

www.ekke.gr

www.ethelontismos.gr

www.health-policy-systems.com

www.helping.gr

www.independentsector.org

www.ipu.org

www.koinoniapoliton.gr

www.mkosyntagma.gr

www.mohaw.gr

www.ngocouncil.gr

www.ngofederation.gr

www.paremvassi.gr

www.redcross.gr

www.uia.org

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

**ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ & ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ
ΜΗΤΡΩΟ
ΦΟΡΕΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ**

A/A	ΦΟΡΕΑΣ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ/ΝΟΜΟΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ/ FAX	Υπεύθυνος Επικοινωνίας/ e-mail	ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΜ ΟΤΗΤΑ	ΜΕΛΗ ΕΜΜΙΣΘΑ/ ΑΜΙΣΘΑ
1	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ ΕΙΔΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	Ρεθύμνου 7 16675 Γλυφάδα Αττικής	210-9601663/ 210-9601677	κ. Μπλαζάκη Α./ sxoleio@blazakis.gr	Απάντησαν μέσω φαξ	40(38 Έμμισθα)
2	«ΆΡΣΙΣ» ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΝΕΩΝ	Δεριγνύ 26 10434 Αθήνα Αττικής	210- 8259880/ 210-8259880	-	Δεν απάντησαν	-
3	ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ	Σταδίου 5 10562 Αθήνα Αττικής	210-3213150/ 210-3213850	info@mdmgreece.gr	Απάντησαν μέσω φαξ	20 Έμμισθοι
4	ΓΙΑΤΡΟΙ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ	Ξενίας 15 11527 Αθήνα Αττικής	210-5200500/ 210-5200503	κ. Καμπούρη/ kalliopi.kampouri@at hens.msf.org	Απάντησαν μέσω φαξ	περίπου 25 έμμισθα
5	ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ - ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ	Μαντζάρου 6 10672 Αθήνα Αττικής	210-3636191/ 210-3212433	κ. Μανιουδάκη/ issgr@otenet.gr	Απάντησαν μέσω τηλ.	3 έμμισθα(αν πληρωθούν)
6	ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ	Παπαχρήστου 8 15669 Αττικής	210-6517479	-	Δεν ήθελαν να συμμετέχουν	-
7	ΕΘΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΑΘΗΝΩΝ	Αγ. Κωνσταντίνου 10437 Αθήνα Αττικής	210-5232689/ 210-5234654	κ. Οικονόμου Κ.	Απάντησαν μέσω φαξ	11μελές ΔΣ
8	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΚΑΡΚΙΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Αν. Τσόχα 18-20 11521 Αθήνα Αττικής	210-6456713/ 210-6410011	Hellas- cancer@ath.gr	Δεν ήθελαν να συμμετέχουν	-
9	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΤΙΡΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ	Κυψέλης 2 11362 Αθήνα Αττικής	210-8237302/ 210-8847268	κ. Μουζακίτη/ info@arthritis.org.gr	Απάντησαν μέσω τηλ.	3 Έμμισθα
	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΙΑ	Λουβαρόδου 149-151				

**Πανεπιστήμιο Κρήτης- Τμήμα Ιατρικής
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Δημόσια Υγεία & Διοίκηση Υπηρεσιών Υγείας**

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΜΚΟ

Θέμα έρευνας: *«Οι Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις που εδρεύουν
στην
Αθήνα: η δράση και ο ρόλος τους στον τομέα της
υγείας
και της κοινωνικής φροντίδας»*

*Της: Διβόλη Χριστίνας, Πολιτικού Επιστήμονα, Πανεπιστημίου
Κρήτης*

Υπό την επίβλεψη των:

1. Κ. Δικαίος, Λέκτορας Πολιτικής Υγείας, Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
2. Α. Φιλαλήθης, Αναπληρωτής Καθηγητής Κοινωνικής Ιατρικής, Δ/ντής Σπουδών ΠΜΣ ΔΥ/ΔΥΥ

ΑΘΗΝΑ, 2007

(Παρακαλούμε να συμπληρωθεί από τον υπεύθυνο επικοινωνίας της οργάνωσης)¹

ΜΕΡΟΣ Α΄

Η ταυτότητα της οργάνωσης

Όνομα οργάνωσης:.....

Χρονολογία Ίδρυσης:.....

Νομική Μορφή:.....

Αριθμός Μελών :.....

Έμμισθοι:.....

Έδρα:.....

Στοιχεία Οργάνωσης:

Τηλέφωνο:.....

¹ Καμία ερώτηση δεν είναι υποχρεωτική. Αν πιστεύετε ότι πρόκειται για εμπιστευτικά δεδομένα. Μπορείτε απλώς να μην απαντήσετε στη συγκεκριμένη ερώτηση.

Φαξ:.....

e-mail:.....

Στοιχεία Επικοινωνίας(όνομα υπεύθυνου):.....

.....

Ημερομηνία:.....

ΜΕΡΟΣ Β΄

Η δράση και ο χαρακτήρας της οργάνωσης

Ποια είναι τα κυριότερα ζητήματα υγείας με τα οποία ασχολείστε και σε ποιες ομάδες απευθύνεστε;

1) Ομάδα στόχος που απευθύνεστε:

• Γυναίκες	☐
• Παιδιά	☐
• Νέοι	☐
• 3 ^η Ηλικία	☐
• Ασθενείς	☐
• Οικονομικά
ασθενέστεροι	☐
• Θύματα εκμετάλλευσης	☐
• Παλινοστούντες	☐
• Αθίγγανοι	☐
• Όλα τα παραπάνω	☐
• Άλλο	☐

Τι άλλο.....

.....

2) Δραστηριότητες:

• Προώθηση Δημόσιας Υγείας
(σε περιβαλλοντικό και εργασιακό επίπεδο)	☐
• Έρευνα και δράσεις για την αντιμετώπιση
μεταδοτικών ασθενειών	☐
• Παρεμβάσεις στην κοινότητα για τη βελτίωση των
Υπηρεσιών Υγείας	☐
• Ενέργειες για την καταπολέμηση της πείνας/σίτιση	☐
• Διανομή τροφίμων	☐
• Διανομή ρουχισμού	☐
• Περίθαλψη/ Στέγαση ευπαθών ομάδων/ασθενών	☐
• Μόρφωση και εκπαίδευση ασθενέστερων	☐
• Παροχή νοσηλευτικής υποστήριξης	☐
• Παροχή ψυχολογικής υποστήριξης	☐
• Διάδοση εθελοντικής αιμοδοσίας	☐
• Προώθηση της δράσης για τη δωρεά οργάνων	☐
• Ενασχόληση με θέματα ατόμων με ειδικές ανάγκες	☐
• Προμήθεια ιατροφαρμακευτικού υλικού	☐
• Πρόληψη καπνίσματος/ αντικαπνιστική εκστρατεία	☐
• Συμβολή στην απεξάρτηση αλκοολικών	☐
• Πρόληψη ναρκωτικών/ κάθε είδους εξάρτησης	☐
• Πρόληψη καρκίνου/ υποστήριξη καρκινοπαθών	☐
• Δραστηριοποίηση κατά του AIDS/ μεταδιδόμενων
νοσημάτων	☐
• Άλλο	☐

Τι άλλο.....
.....
.....

Τι από τα παρακάτω κάνετε για την υλοποίηση των δράσεων σας;

• Ενημέρωση/Ευαισθητοποίηση	☐
• Εκπαίδευση σε θέματα υγείας	☐
• Κινητοποίηση πολιτών-
εκστρατείες	☐
• Δράση δια της νομικής οδού	☐
• Άσκηση πολιτικής πίεσης	☐
• Ερευνητική δουλειά	☐
• Συνεργασία με άλλους φορείς	☐
• Συνεργασία με τα ΜΜΕ	☐
• Συνεργασία με άλλες ΜΚΟ	☐
• Άλλο	☐

Τι άλλο.....

.....

Ποιοι παράγοντες θεωρείτε ότι συνεισφέρουν στη επιτυχία των δράσεών σας;

• Υποστήριξη από το κράτος	☐
• Υποστήριξη από τους
πολίτες	☐
• Υποστήριξη από τα ΜΜΕ	☐
• Αξιοποίηση θεσμικού
πλαισίου	☐
• Πολύ καλή γνώση του
αντικειμένου	☐
• Καλή εσωτερική
συνεργασία	☐
• Πολιτικές συγκυρίες	☐
• Ελκυστικότητα θέματος	☐
• Άλλο	☐

Τι άλλο.....

.....

Διοικητική δομή

Γραφεία

• Ιδιόκτητα	☐
• Ενοικιαζόμενα	☐
• Παραχώρηση από άλλο φορέα	☐
• Φιλοξενία από μέλος	☐

Μηχανοργάνωση

• Η/Υ	☐
• Εσωτερικό δίκτυο	☐
• Καμία	☐

Πρόσβαση στο διαδίκτυο

• Ναι	☐
• Όχι	☐

Οικονομικοί Πόροι

Πηγές πόρων

• Εταιρείες	☐
• Ιδρύματα	☐
• Κρατική ενίσχυση	☐
• Ατομικές δωρεές	☐
• Ευρωπαϊκά προγράμματα	☐
• Άλλοι διακρατικοί φορείς	☐
• Μέλη/ μόνιμοι υποστηρικτές	☐
• Άλλο	☐

Τι άλλο.....
.....

Αξιολόγηση έργου

Πως εκτιμάτε την υποστήριξη της ελληνικής κοινωνίας στο έργο σας;

• Επαρκέστατη	☐
• Ικανοποιητική	☐
• Μέτρια	☐
• Ανεπαρκής	☐
• Ανύπαρκτη	☐

Πως εκτιμάτε την υποστήριξη της τοπικής κοινωνίας στο έργο σας;

• Επαρκέστατη	☐
• Ικανοποιητική	☐
• Μέτρια	☐
• Ανεπαρκής	☐
• Ανύπαρκτη	☐

Δυσκολίες και ανάγκες για υποστήριξη

Σε ποιους από τους παρακάτω τομείς αντιμετωπίζετε τις μεγαλύτερες δυσκολίες;

• Τεχνογνωσία και εμπειρία	☐
• Σε επιστημονικές/ ιατρικές γνώσεις	☐
• Σε θέματα οικονομικής διαχείρισης	☐
• Σύνταξη/ υποβολή προτάσεων χρηματοδότησης	☐
• Χρήση τεχνολογίας	☐
• Εξεύρεση και αξιοποίηση εθελοντών	☐
• Υλικοτεχνική υποδομή	☐
• Ανθρώπινοι πόροι	☐

• Οικονομικοί πόροι	☐
• Εσωτερική οργάνωση	☐
• Συνεργασία με άλλες ΜΚΟ	☐
• Συνεργασία με ΑΕΙ	☐
• Συνεργασία με ΟΤΑ, Υπουργεία κλπ.	☐
• Πληροφόρηση, ενημέρωση, δικτύωση	☐
• Άλλο	☐

Τι άλλο.....
.....
.....

Με ποιο τρόπο θα μπορούσε να σας βοηθήσει η εμπειρία άλλων οργανώσεων;

• Βιωματικά σεμινάρια	☐
• Συνέδρια	☐
• Οικονομική βοήθεια	☐
• Παροχή νομικών συμβούλων	☐
• Σύνταξη προτάσεων χρηματοδότησης	☐
• Προσφορά εξοπλισμού	☐
• Άλλο	☐

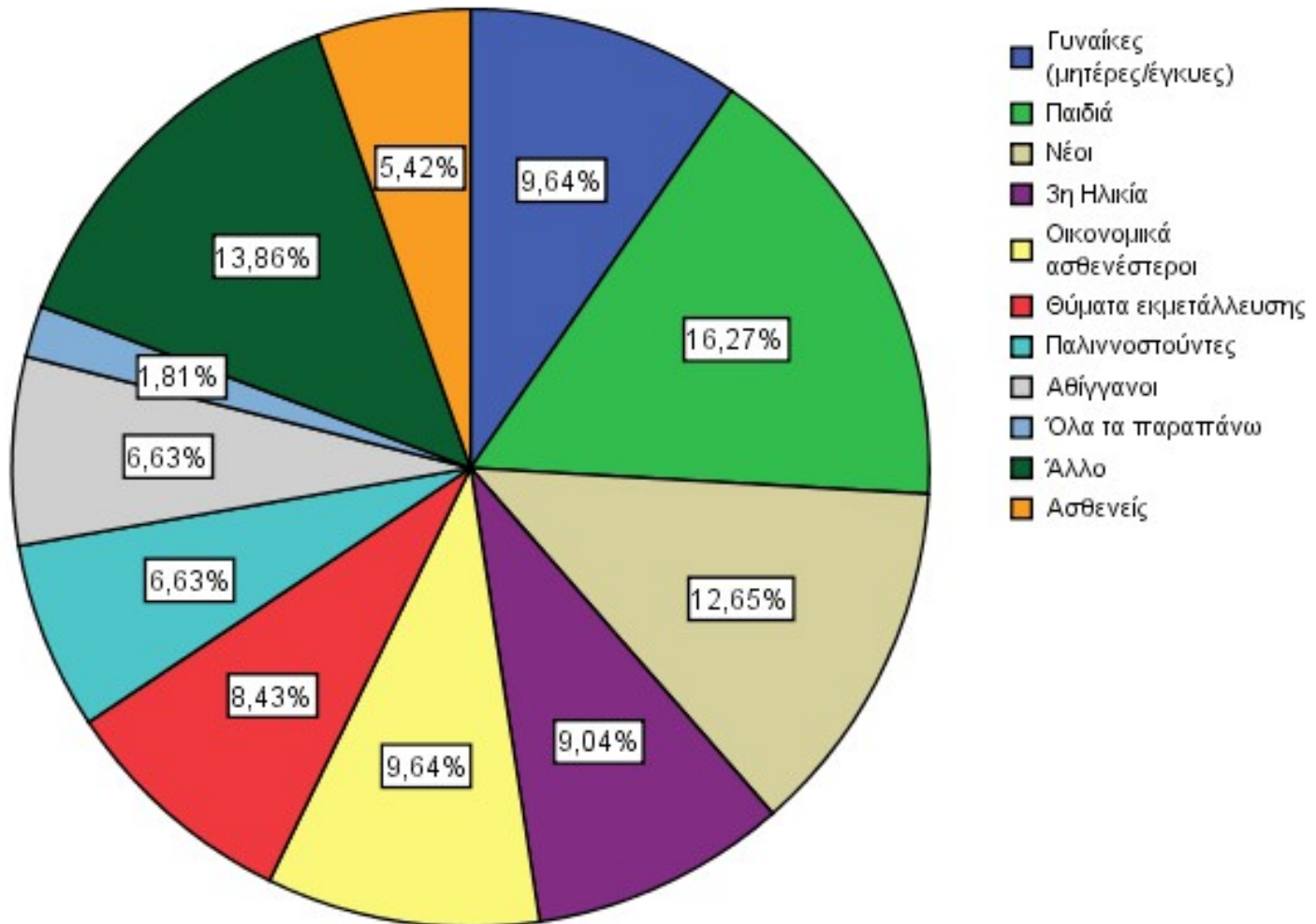
Τι άλλο.....
.....
.....

Ευχαριστούμε πολύ!

Ομάδα Στόχος

		Συχνότητα	Ποσοστό (%)	
Τιμές	Γυναίκες (μητέρες/έγκυες)	16	9,6	
	Παιδιά	27	16,3	← (MAX)
	Νέοι	21	12,7	
	3η Ηλικία	15	9,0	
	Οικονομικά ασθενέστεροι	16	9,6	
	Θύματα εκμετάλλευσης	14	8,4	
	Παλινοστούντες	11	6,6	
	Αθίγγανοι	11	6,6	
	Άλλο	23	13,9	
	Ασθενείς	9	5,4	
	Όλα τα παραπάνω	3	1,8	← (MIN)

Ομάδα Στόχος

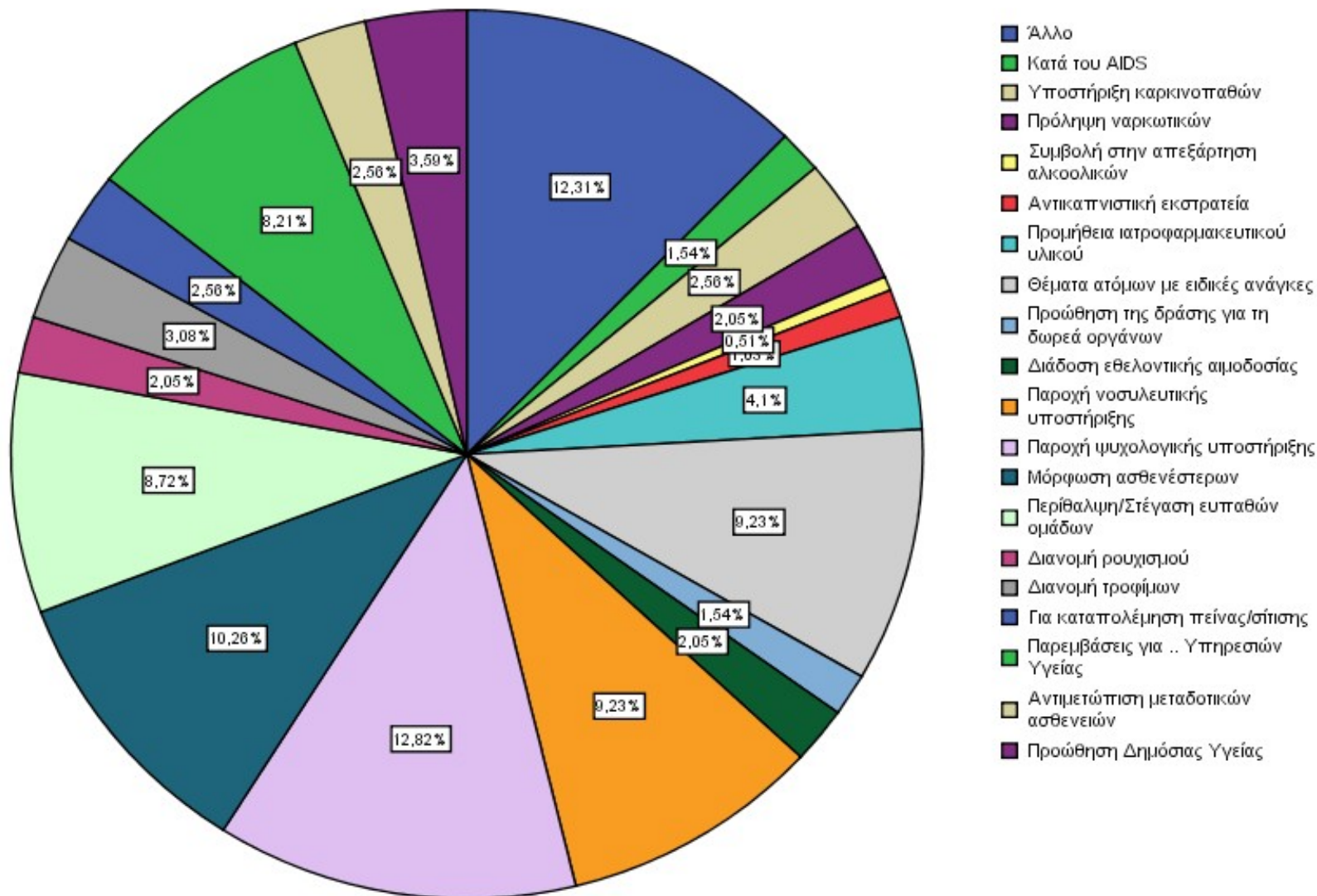
Δραστηριότητες

		Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Τιμές	Άλλο	24	12,3
	Κατά του AIDS	3	1,5
	Υποστήριξη καρκινοπαθών	5	2,6
	Πρόληψη ναρκωτικών	4	2,1
	Συμβολή στην απεξάρτηση αλκοολικών	1	0,5
	Αντικαπνιστική εκστρατεία	2	1,0
	Προμήθεια ιατροφαρμακευτικού υλικού	8	4,1
	Θέματα ατόμων με ειδικές ανάγκες	18	9,2
	Πρωώθηση της δράσης για τη δωρεά οργάνων	3	1,5
	Διάδοση εθελοντικής αιμοδοσίας	4	2,1
	Παροχή νοσηλευτικής υποστήριξης	18	9,2
	Παροχή ψυχολογικής υποστήριξης	25	12,8
	Μόρφωση ασθενέστερων	20	10,3
	Περίθαλψη/Στέγαση ευπαθών ομάδων	17	8,7
	Διανομή ρουχισμού	4	2,1
	Διανομή τροφίμων	6	3,1
	Για καταπολέμηση πείνας/σίτισης	5	2,6
	Παρεμβάσεις για .. Υπηρεσιών Υγείας	16	8,2
	Αντιμετώπιση μεταδοτικών ασθενειών	5	2,6
Πρωώθηση Δημόσιας Υγείας	7	3,6	

← (MIN)

← (MAX)

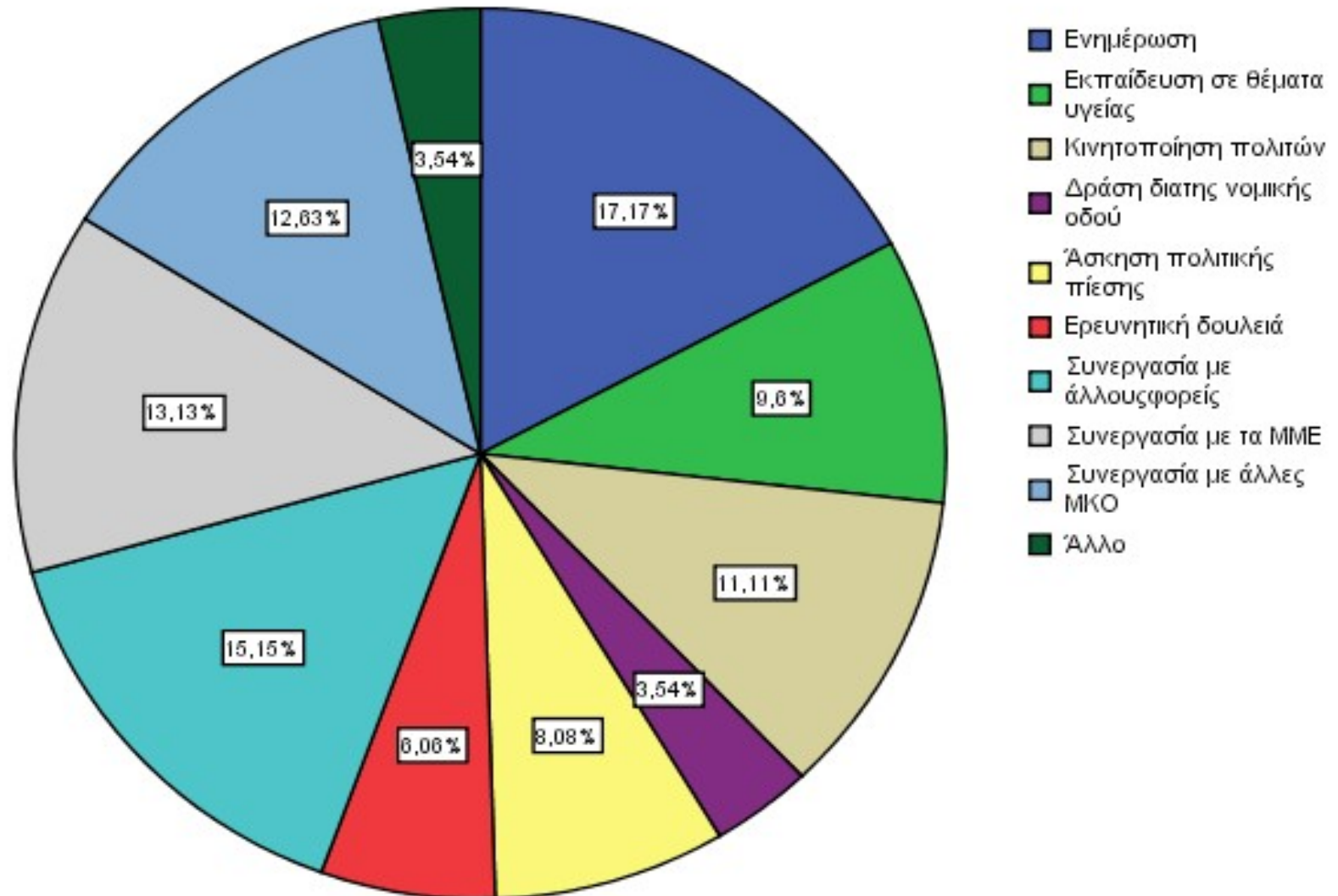
Δραστηριότητες

Για Υλοποίηση - Δράσεων

		Συχνότητα	Ποσοστό (%)	
Τιμές	Ενημέρωση	34	17,2	← (MAX)
	Εκπαίδευση σε θέματα υγείας	19	9,6	
	Κινητοποίηση πολιτών	22	11,1	
	Δράση δια της νομικής οδού	7	3,5	
	Άσκηση πολιτικής πίεσης	16	8,1	
	Ερευνητική δουλειά	12	6,1	
	Συνεργασία με άλλους φορείς	30	15,2	
	Συνεργασία με τα ΜΜΕ	26	13,1	
	Συνεργασία με άλλες ΜΚΟ	25	12,6	
	Άλλο	7	3,5	← (MIN)

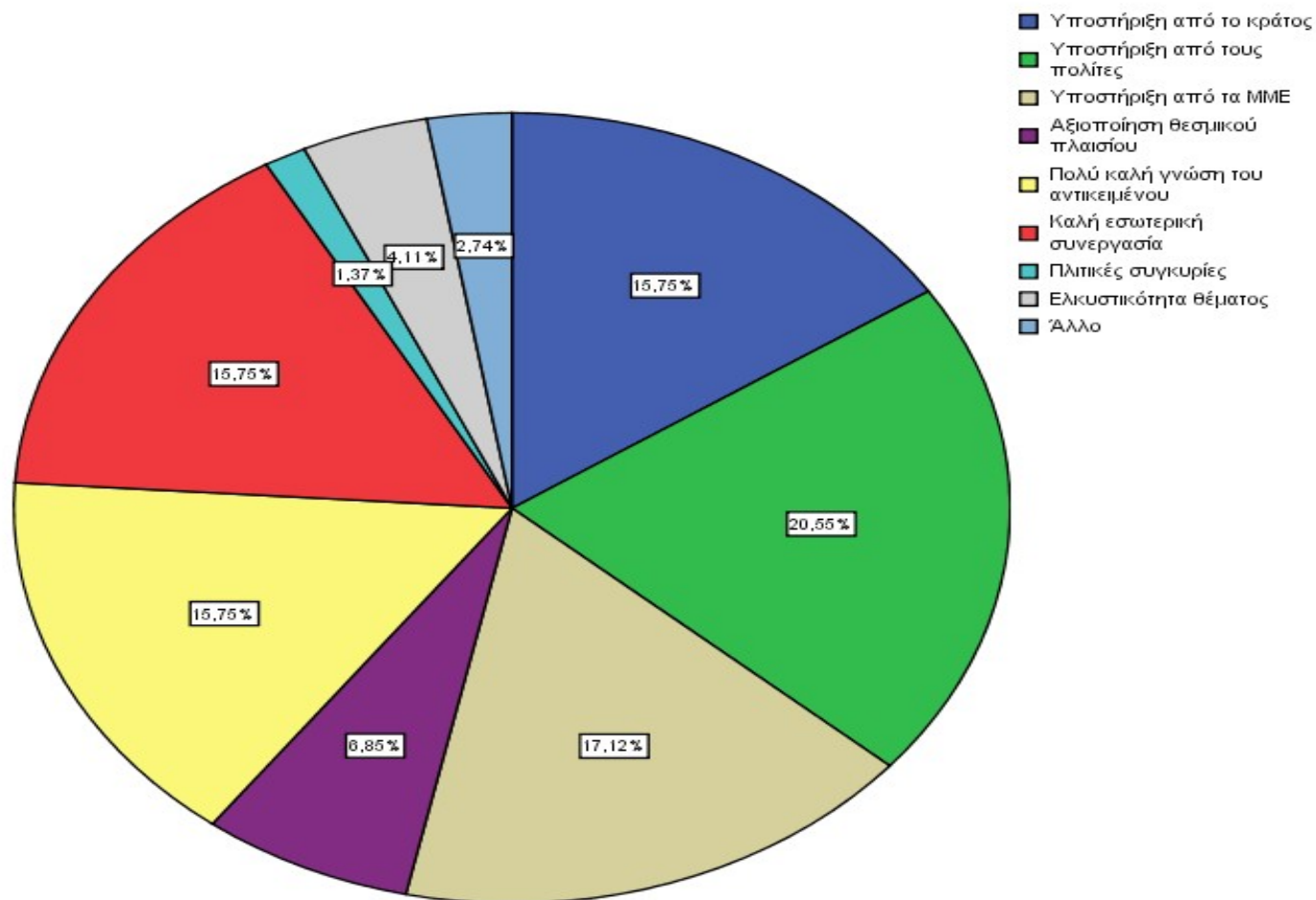
Για Υλοποίηση Δράσεων

Ανάγοντες επιτυχίας δράσεων

		Συχνότητα	Ποσοστό (%)	
Τιμέ Σ	Υποστήριξη από το κράτος	23	15,8	
	Υποστήριξη από τους πολίτες	30	20,5	← (MAX)
	Υποστήριξη από τα ΜΜΕ	25	17,1	
	Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου	10	6,8	
	Πολύ καλή γνώση του αντικειμένου	23	15,8	
	Καλή εσωτερική συνεργασία	23	15,8	
	Πολιτικές συγκυρίες	2	1,4	← (MIN)
	Ελκυστικότητα θέματος	6	4,1	
	Άλλο	4	2,7	

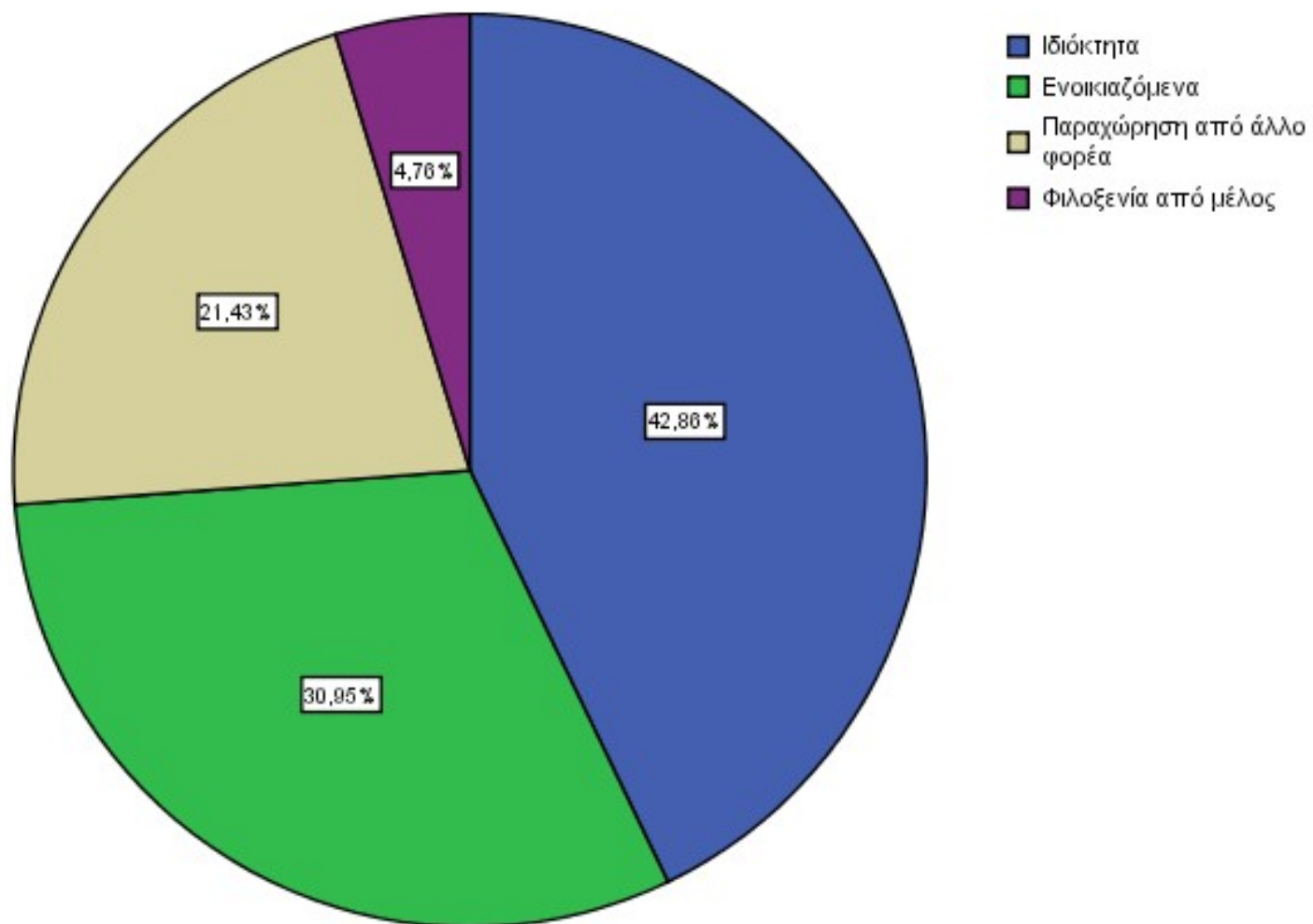
Παράγοντες επιτυχίας δράσεων

οικητική δομή - Γραφεία

		Συχνότητα	Ποσοστό (%)	
Τιμές	Ιδιότητα	18	42,9	← (MAX)
	Ενοικιαζόμενα	13	31,0	
	Παραχώρηση από άλλο φορέα	9	21,4	
	Φιλοξενία από μέλος	2	4,8	← (MIN)

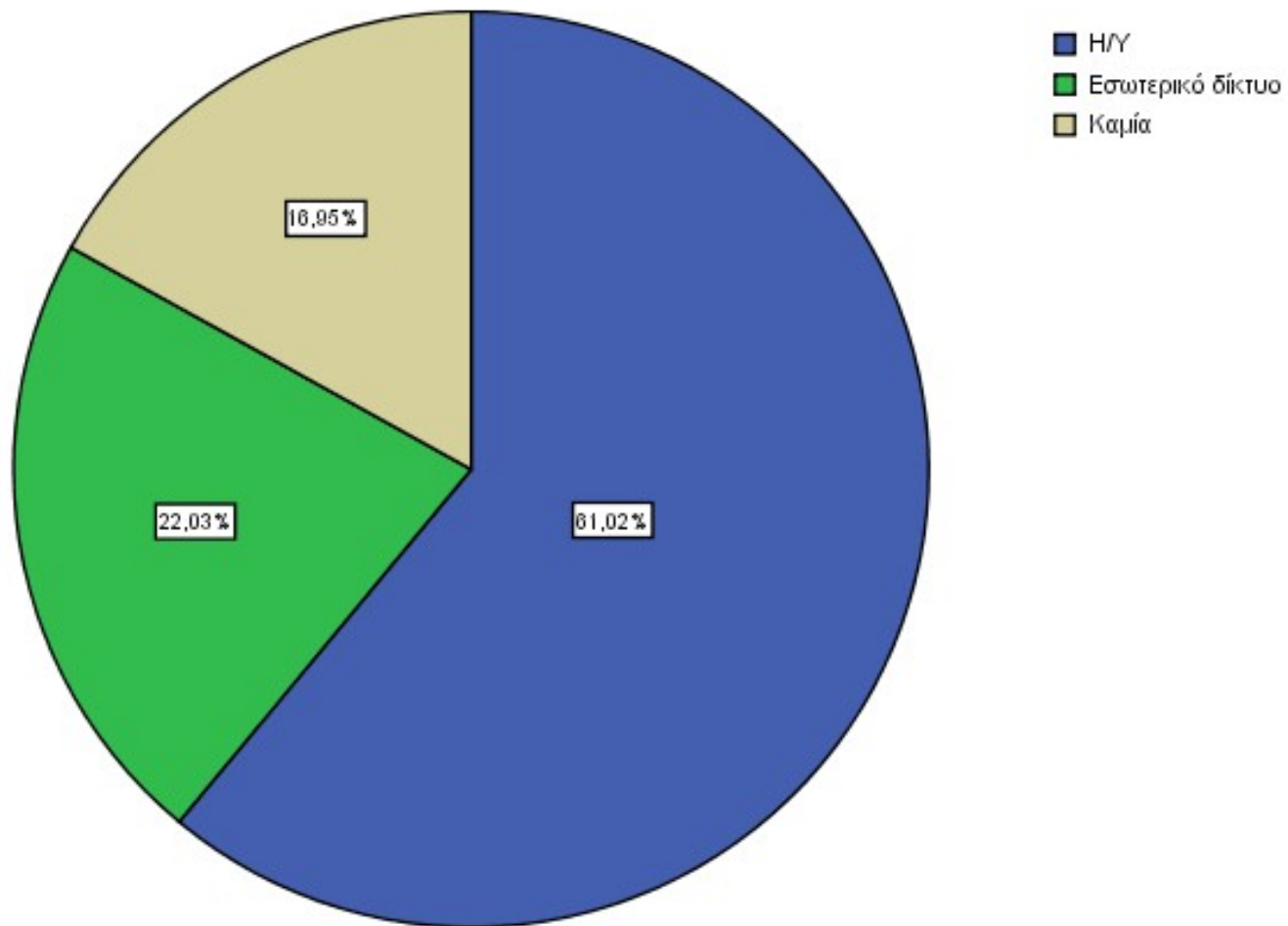
Διοικητική δομή Γραφεία

οικητική δομή - Μηχανοργάνωση

		Συχνότητα	Ποσοστό (%)	
<u>Τιμές</u>	Η/Υ	36	61,0	← (MAX)
	Εσωτερικό δίκτυο	13	22,0	
	Καμία	10	16,9	← (MIN)

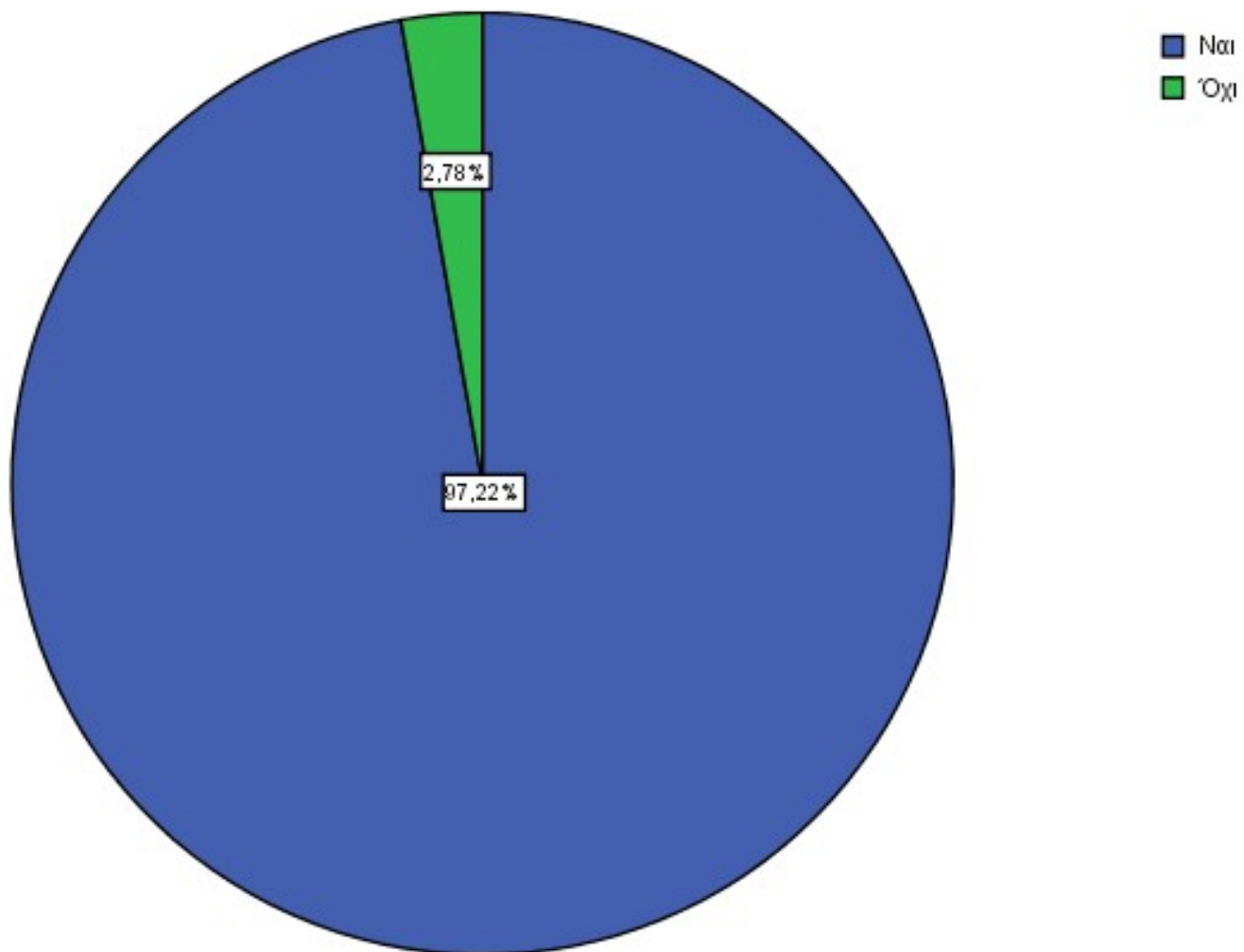
Διοικητική δομή Μηχανοργάνωση

Λοικητική δομή - Διαδίκτυο

		Συχνότητα	Ποσοστό (%)	
<u>Τιμές</u>	Ναι	35	97,2	← (MAX)
	Όχι	1	2,8	← (MIN)

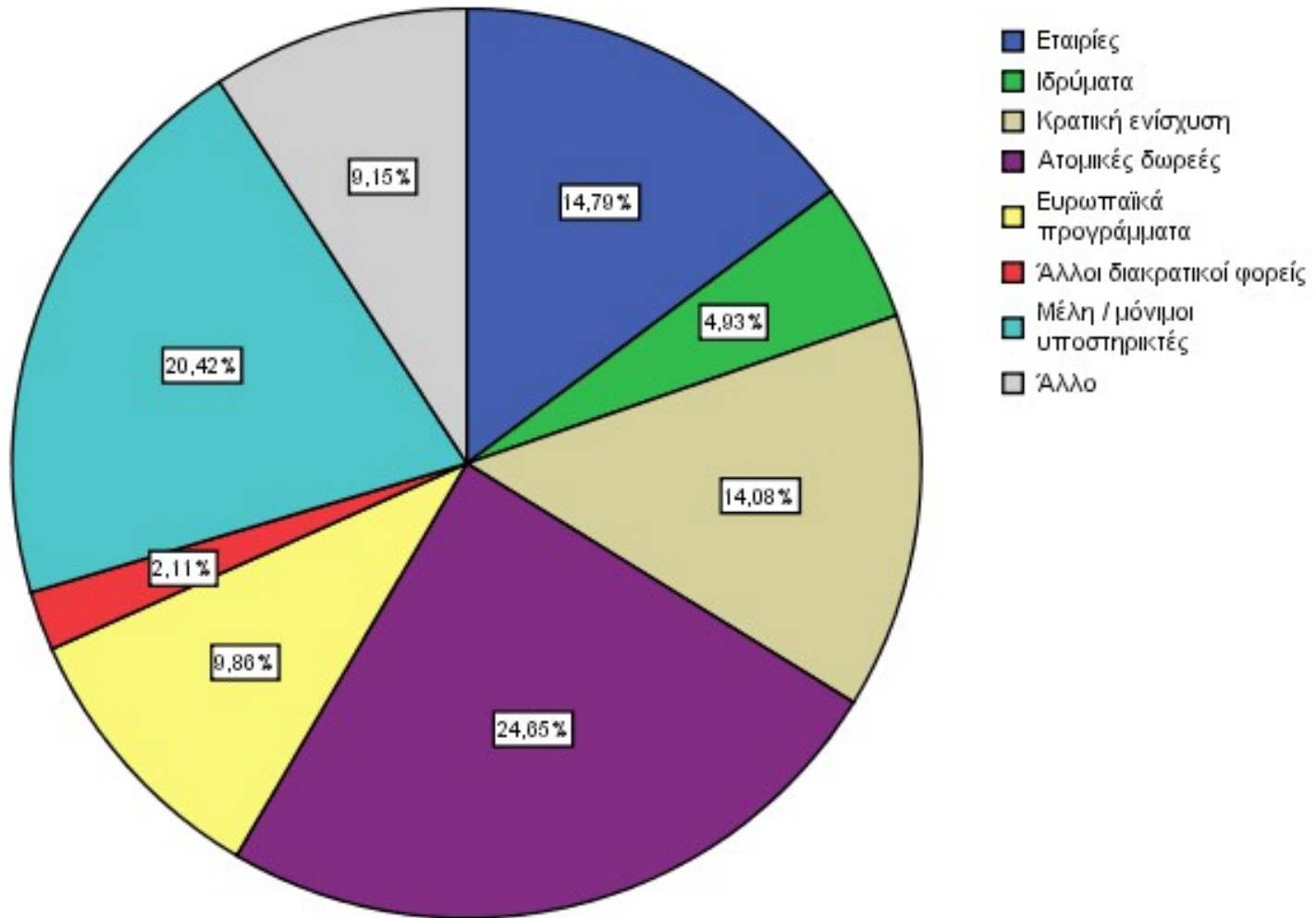
Διοικητική δομή Διαδίκτυο

Πηγές Πόρων

		Συχνότητα	Ποσοστό (%)	
<u>Τιμές</u>	Εταιρίες	21	14,8	
	Ιδρύματα	7	4,9	
	Κρατική ενίσχυση	20	14,1	
	Ατομικές δωρεές	35	24,6	← (MAX)
	Ευρωπαϊκά προγράμματα	14	9,9	
	Άλλοι διακρατικοί φορείς	3	2,1	← (MIN)
	Μέλη / μόνιμοι υποστηρικτές	29	20,4	
	Άλλο	13	9,2	

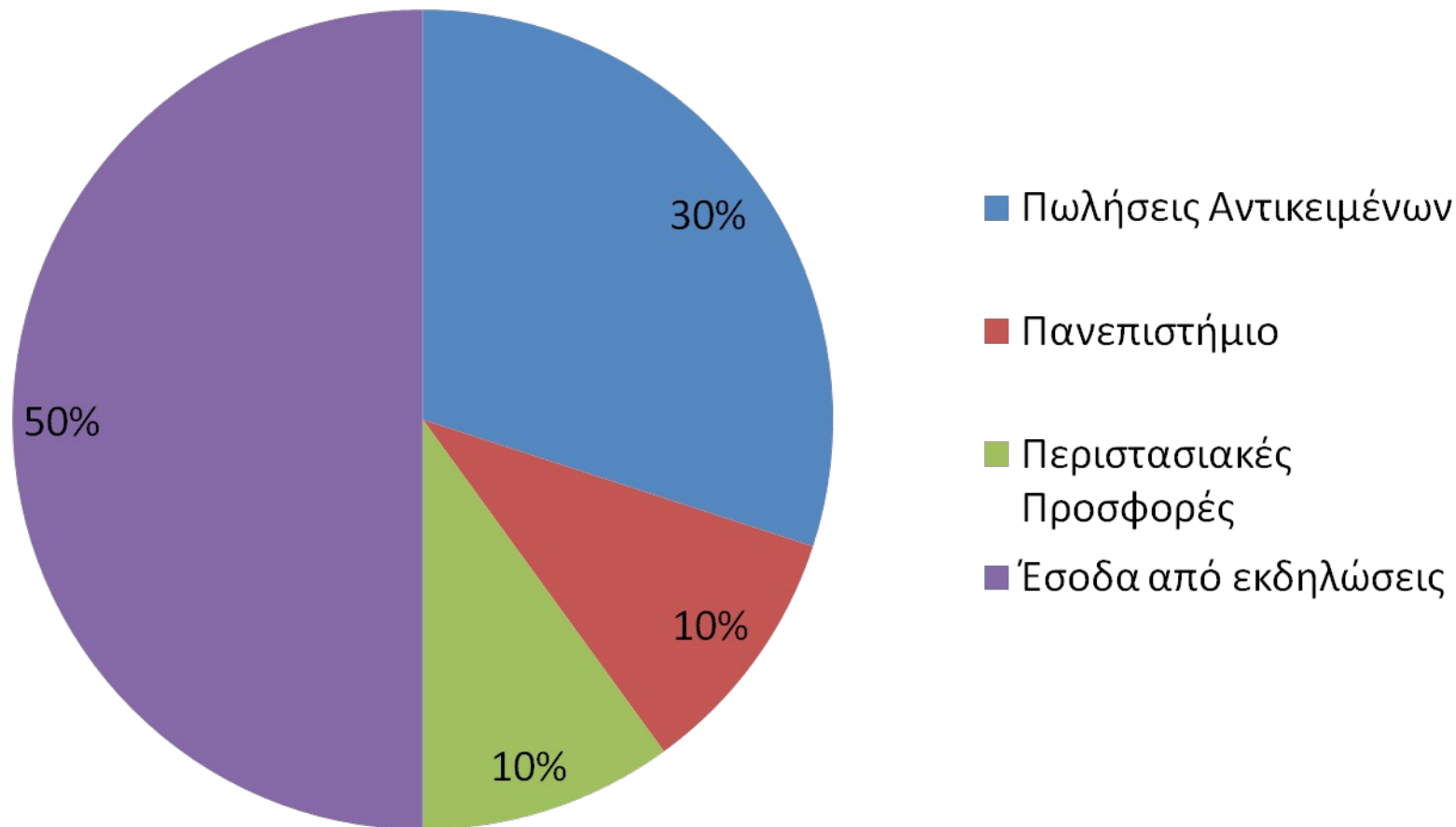
Πηγές Πόρων

Πηγές Πόρων – «Άλλο» (9,2%)

		Συχνότητα	Ποσοστό (%)
<u>Τιμές</u>	Φίλοι	1	10
	Πωλήσεις Αντικειμένων	3	30
	Πανεπιστήμιο	1	10
	Περιστασιακές Προσφορές	1	10
	Έσοδα από εκδηλώσεις	5	50
	Ενοίκια	1	10
	Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα	1	10

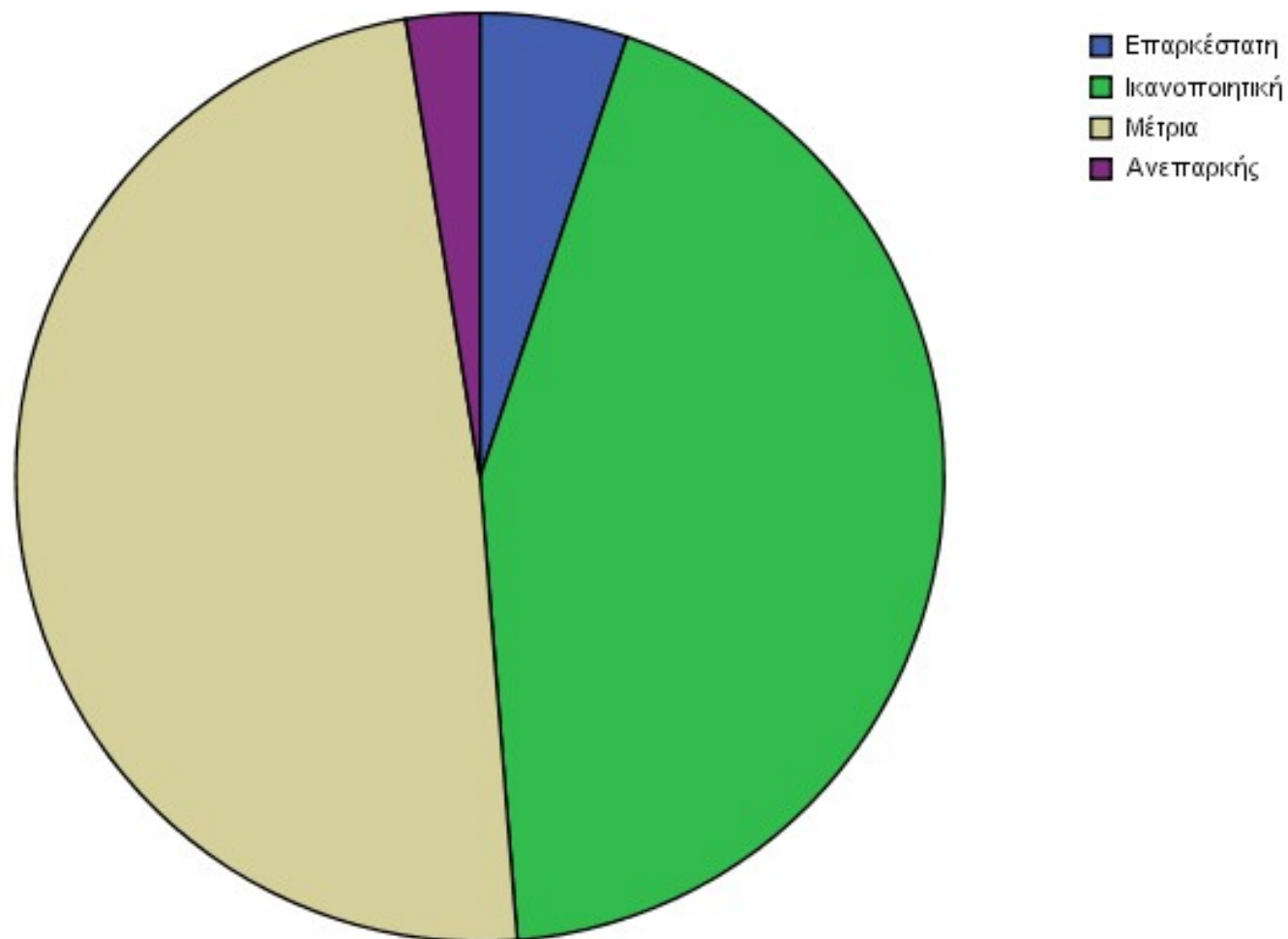
Πηγές Πόρων – «Άλλο» (9,2%)

Βιολόγηση έργου - ελληνικής κοινωνίας

		Συχνότητα	Ποσοστό (%)	
Τιμές	Επαρκέστατη	2	5,1	
	Ικανοποιητική	17	43,6	
	Μέτρια	19	48,7	← (MAX)
	Ανεπαρκής	1	2,6	← (MIN)

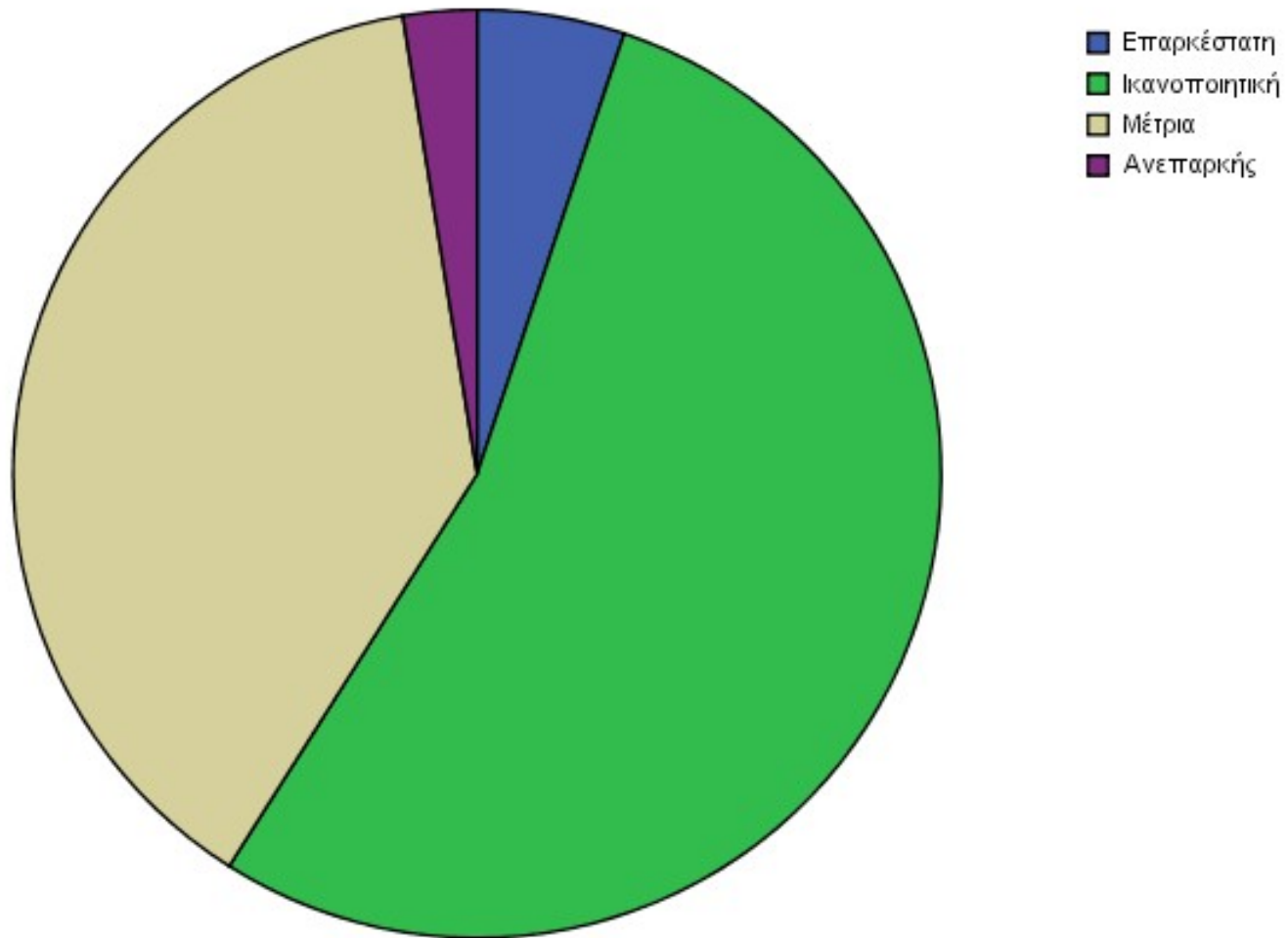
Αξιολόγηση έργου ελληνικής κοινωνίας

Βιολόγηση έργου - τοπικής κοινωνίας

		Συχνότητα	Ποσοστό (%)	
<u>Τιμές</u>	Επαρκέστατη	2	5,1	
	Ικανοποιητική	21	53,8	← (MAX)
	Μέτρια	15	38,5	
	Ανεπαρκής	1	2,6	← (MIN)

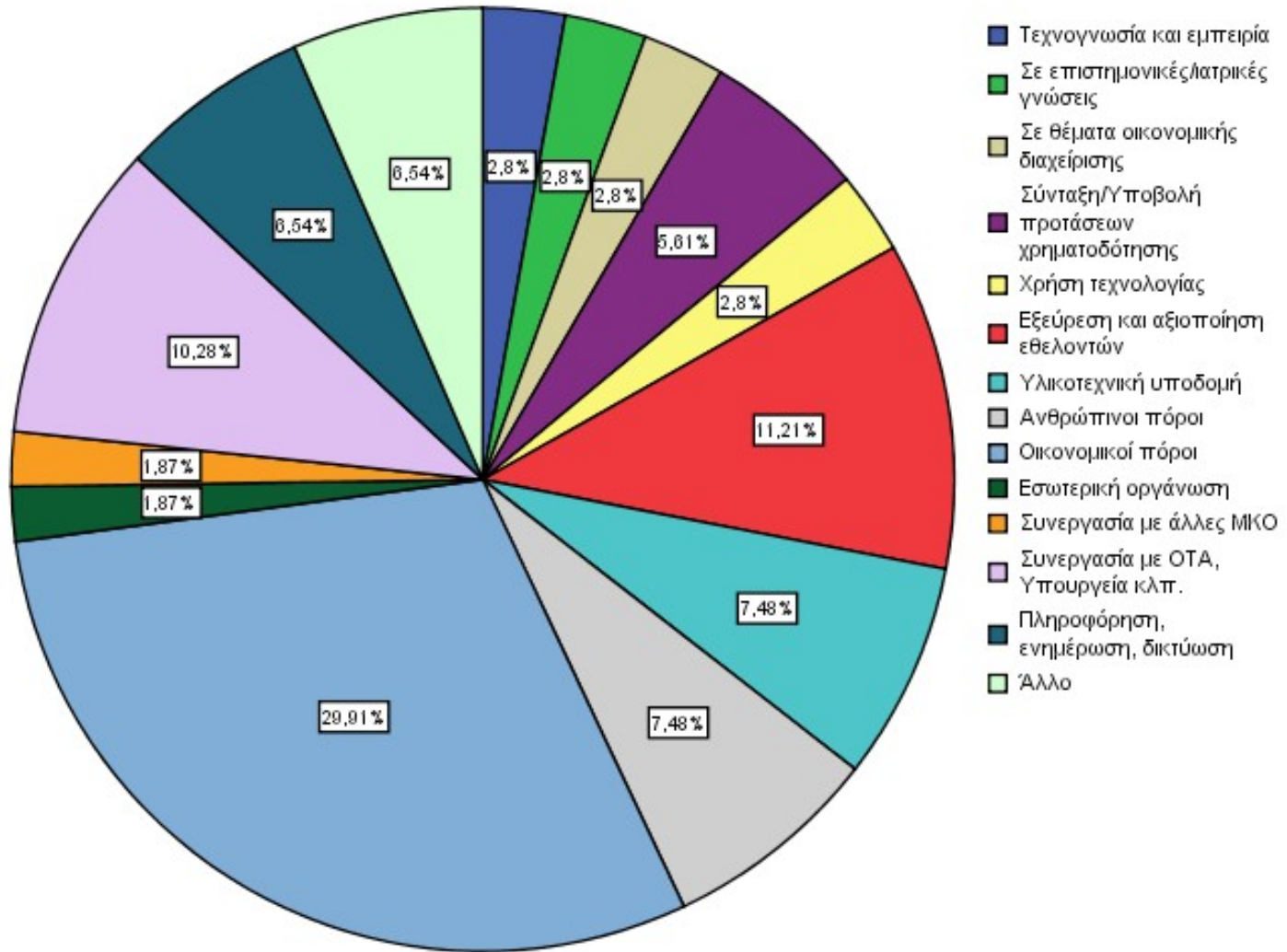
Αξιολόγηση έργου τοπικής κοινωνίας

Κυριολίες και ανάγκες

		Συχνότητα	Ποσοστό (%)	
Τιμές	Τεχνογνωσία και εμπειρία	3	2,8	
	Σε επιστημονικές/ιατρικές γνώσεις	3	2,8	
	Σε θέματα οικονομικής διαχείρισης	3	2,8	
	Σύνταξη/Υποβολή προτάσεων χρηματοδότησης	6	5,6	
	Χρήση τεχνολογίας	3	2,8	
	Εξεύρεση και αξιοποίηση εθελοντών	12	11,2	
	Υλικοτεχνική υποδομή	8	7,5	
	Ανθρώπινοι πόροι	8	7,5	
	Οικονομικοί πόροι	32	29,9	← (MAX)
	Εσωτερική οργάνωση	2	1,9	← (MIN)
	Συνεργασία με άλλες ΜΚΟ	2	1,9	← (MIN)
	Συνεργασία με ΟΤΑ, Υπουργεία κλπ.	11	10,3	
	Πληροφόρηση, ενημέρωση, δικτύωση	7	6,5	
	Άλλο	7	6,5	

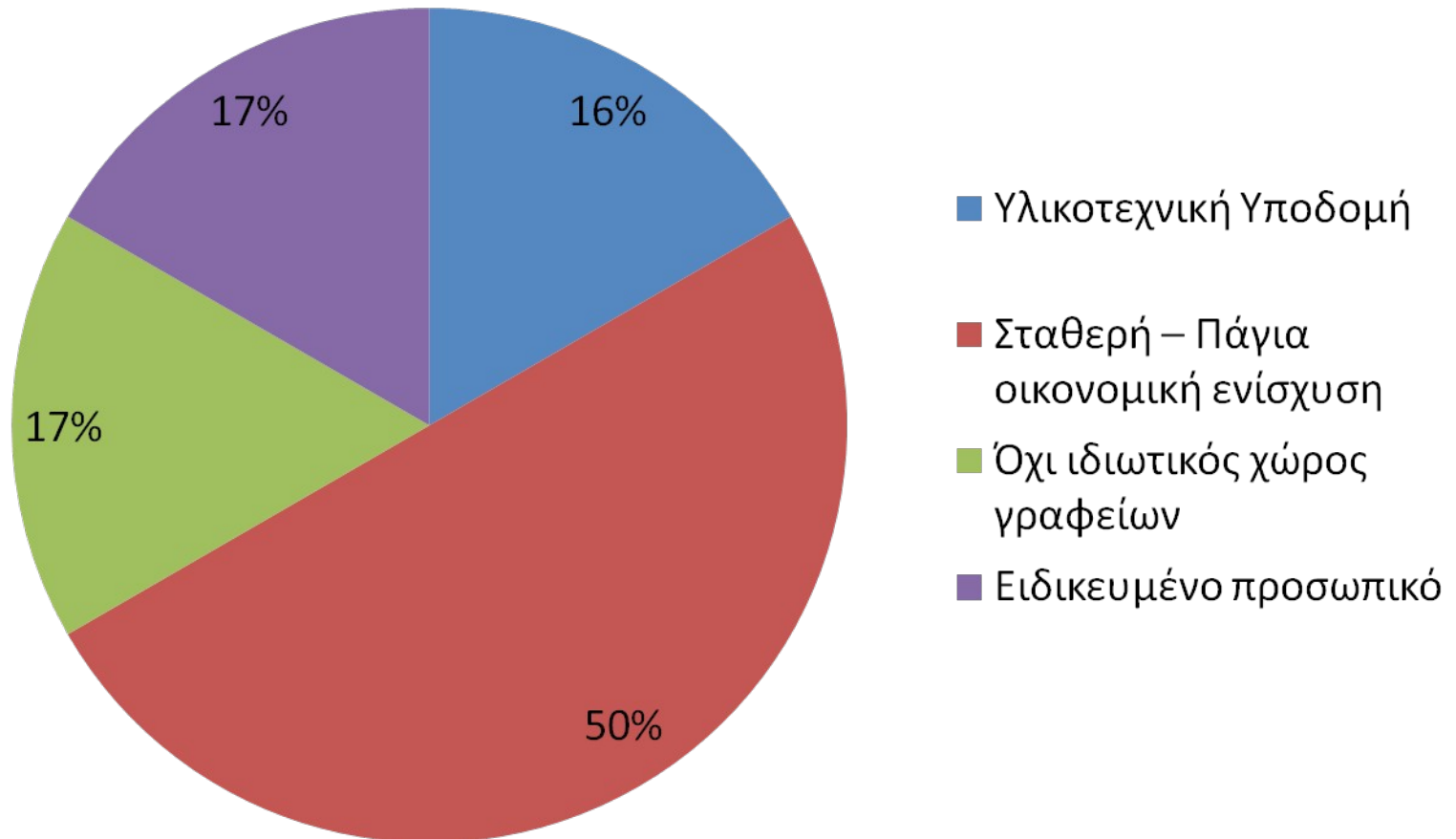
Δυσκολίες και ανάγκες

Υσκολίες και ανάγκες – «Άλλο» (6,5 %)

		Συχνότητα	Ποσοστό (%)
<u>Τιμές</u>	Υλικοτεχνική Υποδομή	1	16
	Σταθερή - Πάγια οικονομική ενίσχυση	3	50
	Όχι ιδιωτικός χώρος γραφείων	1	17
	Ειδικευμένο προσωπικό	1	17
	Όχι αποδοχή εθελοντών	1	17

Δυσκολίες και ανάγκες – «Άλλο» (6,5 %)

Όποια βοήθεια εμπειρίας άλλων οργανώσεων

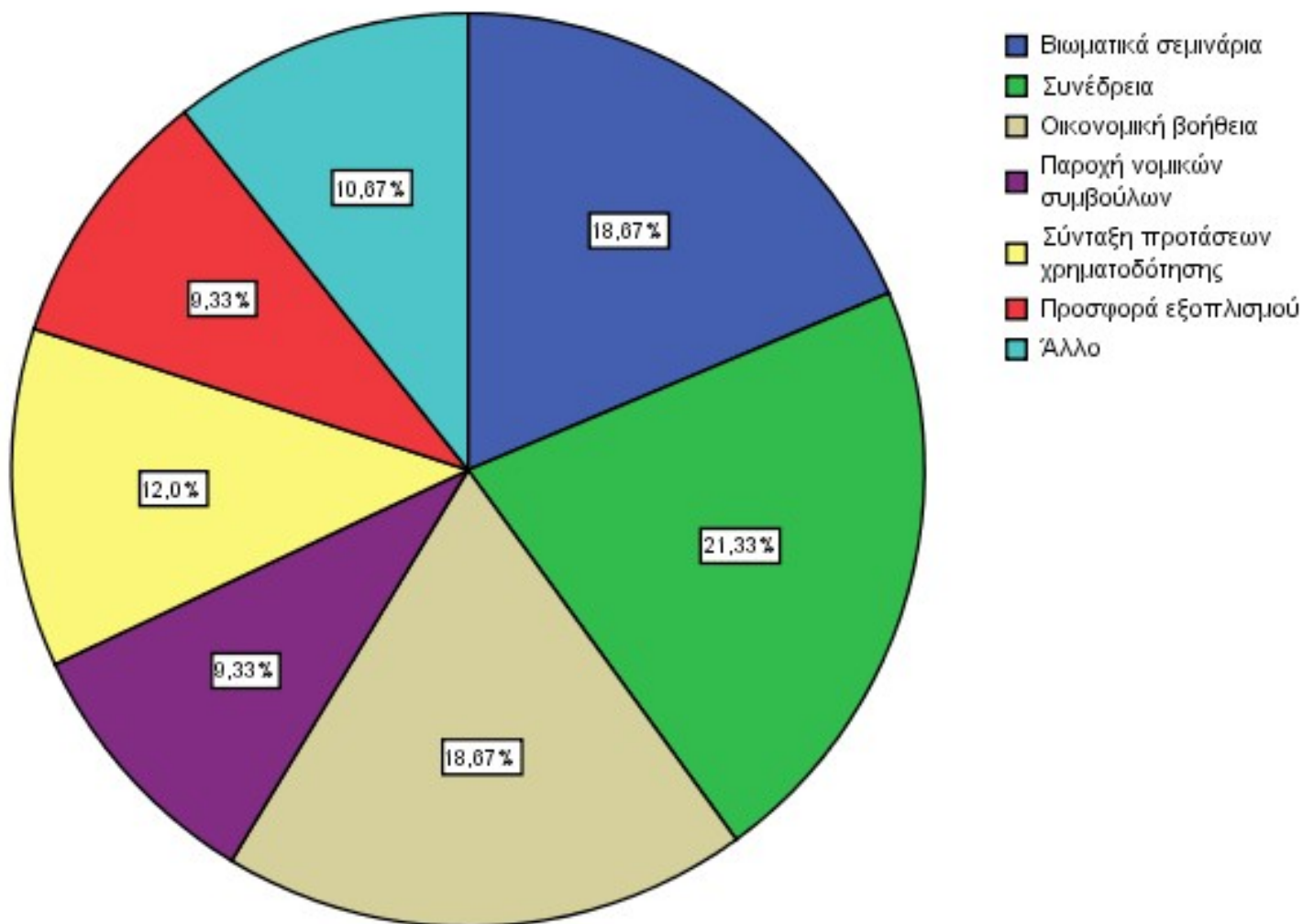
		Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Τιμές	Βιωματικά σεμινάρια	14	18,7
	Συνέδρια	16	21,3
	Οικονομική βοήθεια	14	18,7
	Παροχή νομικών συμβούλων	7	9,3
	Σύνταξη προτάσεων χρηματοδότησης	9	12,0
	Προσφορά εξοπλισμού	7	9,3
	Άλλο	8	10,7

← (MAX)

← (MIN)

← (MIN)

Τρόποι βοήθεια εμπειρίας άλλων οργανώσεων

«Τόποι βοήθεια εμπειρίας άλλων οργανώσεων άλλο» – 10,7 %

		Συχνότητα	Ποσοστό (%)
<u>Τιμές</u>	Κινητοποίηση	3	30
	Συνεργασίες	3	30
	Τομέας δημοσίων σχέσεων	1	10
	Ενημέρωση	3	30
	Οργάνωση δικτυακού τύπου	3	30

Τρόποι βοήθεια εμπειρίας άλλων οργανώσεων
«Άλλο» – 10,7 %

